הגהות וחדושי הרש"ש

על סדר נשים

מאת הרב הגאון הגדול וכו' מהור"ר **שמואל שטראשון** זצ"ל מווילנא.

ומבנו הגאון החכם מו"ה **מתתיהו שטראשון** ז"ל [בחצאי מרובע].

מסכת יבמות

פרק א מ"א בתוי"ט ד"ה ובת בתו ובת בנו כו' ונראה לי טעמא כו'. ולפמש"כ הש"ח בתשובה כ"ע ביעוב הסוגיה דר"פ ד' מיתות לדעת הרא"בד דהיכא דלא אקדים קרא משום קפידא לא הא ההנא למינקט סדרא דקרא (ע"ס א"ש גב כהן) ולתירוצו יקשה למה אקדים קרא בת בנה לבת בתה (וכן ההנא) דהא בתה כתיבא הטם וי"ל משום דככר הספיק אחר בתה בתיבות לא תגלה. וגי' הרי"ף והרא"ש בת בתה ג"כ קודם לבת בנה והכמ"ל: מ"ג ברע"ב ד"ה שש עריות כו' ורמב"ס פי' אס נשאו בעבירה לאחיו כו'. ותמוה דהא אמו דהיינו אנוסת אביו כדאיתא לעיל (י) אפי' לר' יהודה קדושין תופסין בה לאחיו וא"כ תפטור צרתה וכדא"ל רבינא לר"א שם לר"י נמי מ"ל דלי עבר ונסיב ובתוס' שם ד"ה לר"י הוכיחו שפיר דע"כ מתניתין סברה דלא כר"ע דאמר א"ק תופסין בח"ל ושיה אפשר לומר דהרמב"ס ס"ל כמ"ש הרשב"א דלוי דאקשי לרבי ליתני אמו אנוסת אביו ס"ל דאמו דקתני בשש עריות היינו נשואת אביו וכן ס"ל להנהו דלעיל דתירצו לדרבי מלבד רב אשי והרמב"ם מפרש ג"כ דלא כר"א אבל במשנה דלעיל כתב בעצמו דמתניתין סברה כר"י ושיים שם שהיא לסברתו במדרגת אשת אב ונע"ג:

פרק ב מ"ב בתוי"ט ד"ה עשה בה מאמר. דסיפא לא איצטריך דמרישא שמעינן לה. מכבא דרישא לחוד לא שמעינן לה דהא ר"ש ברישא מודה והכא פליג וס"ל דשניה מתייבמת מנ"ל כמבואר לקמן (יט ב) אלא כוונתם מכבא דרישא ומרישא דכבא דסיפא: מ"ג כל שאיסורה איסור ערוה כו' כצ"ל וכ"נ להדיא מהד"ה לאהוי וכ"מ בגמרא שם וכן העתיק רש"י לעיל (ט) ד"ה והרי: **שם** היסור מצוה כו' הולצת ול"מ. בס' חושן ישועות בר"מ האריך להוכיח דלרבת א"מ ג"כ ל"מ. והוא נגד גדולי הפוסקים עמודי הוראה וגם נגד מס' ד"א ומה שדחה ראיית היש"ש ממתניתין דלפנינו מדלא תני גבי א"מ שאיסורה כמו גבי ערוה כפי' התוס' דהיינו הגרה משמע דאיירי דוקא בא"מ עצמה אבל צרתה מתייבמת ג"כ והרב הנזכר כ' דתיבת שאיסורה מושך עצמו ואחר עמו ע"ש ותמוה דלפ"ז גם איסור קדושה דהיינו ה"ל אסורה הגרה להתייבם וזה ודאי אינו דלכ"ע ה"ל צרתן מתייבמת כמש"כ המחבר בעצמו ומה שהביא המחבר ראיה לשיטתו מהתוספתא דאיתא שם דבאשה שיש בה קדושין צרותיהן חול"מ ופי' הוא דהכוונה על שניות דח"ל הלכות מתייבמות ג"כ פירושו דוחק גדול אבל נראה יותר גי' הגר"א ז"ל בא"ע סי' קע"ד סק"ב צרותיהן חולצות או מתייבמות וגירסתו זאת נעלמה ג"כ מהמחבר פי' החדש על התוספתא ומה שהביא עוד מהתוספתא גבי מתניתין דשש עריות חמורות דקתני נשאו לאחיו שלא בעבירה צרותיהן פטורות ופי' דהכוונה הוא על שניות דקדושין תופסין בהן ופטורות מן היבום דא ודאי טעותא היא, הדא היאך קרי להו שלא בעבירה וזאת שנית דלכון פטורות משמע אף מן החליצה ובירושלמי הלכה א' וכ' מייתי לה להדיא פטורות מן החליצה ומן היבום אבל נעלם ממנו שבירושלמי שם הלכה א' מסיים אחריה ומכולן אין לך אלא אמו אנוסת אביו כו' ע"ש. ומה שהקשה מ"ש מהא דאסור בצרת קרובת חלוצתו (ה"ל להקשות ג"כ מצרת אחות זקוקתו דפשיטא ליה להב"ש לקמן (כז) דאסורה ואפי' לאיכוא דר"ת שם מדמקשה שם אדר"א בר מנא א"ה יבומי נמי כו' משמע דלר"א ניחא וכ"נ מפרש"י שם ברה"ע וכן מהד"ה אחריו ודלא כדמשמע קצת מפרש"י שם דלר"א מותרת אפי' להתייבם וכמו שהעירותי שם בדבריו ע"ש. ומצאתי להרשב"א שהעיר עליו בזה) לק"מ דהכן דוקא בשניות אמרינן דצרותיהן מותרות ואחות חלוצה (וזקוקה) אינן בכללן דהכי לא השכן בהדי שניות לקמן וכי פריך שם (כח ב) מאי שייר כו' לא משני דשייר אוהן וכן מר בריה דרבינא דעמד למנין שם לא הכניסן במנין. ואין דנין דברי סופרים מד"ס (ידים פ"ג מ"ב) ורא"ה דקרובת חלוצתו חמירא משניה דהא מבואר בר"פ ד' אחין דקרובת חלוצתו אי תלן לה מיקריא חליצה פסולה ואינה פוטרת צרתה ובשניה תניא לקמן (בע"ב) דבחליצתה נפטרה צרתה ועי' לקמן (כו ב) הד"ה חליצה וכ"ל ראיה דצרת שניה מתייבמת מהא דלקמן (נו ב) במשנה וכפי פי' התוס' (בדף לב) בד"ה מדרבנן ע"ש. וענ"ל ראיה מהא דפריך לקמן (ר"ד כט) אחותה מא"ל ע"ש וא"ת דגזרו בצרת שניה אטו צרת ערוה ניגזר נמי דגזרינן אחות שניה אטו אחות ערוה הלא ודאי דל"ג אלא על השניה עצמה משום ערוה אבל לא על צרתה וה"נ על אחותה לא ה"ל למיגזר ולכן פריך שפיר: מ"ד בתוי"ט ד"ה איסור קדושה כו' וקרי להו איסור קדושה דכתיב קדושים יהיו לאלהיהם, ק"ל הא לפי המסקנא לקמן לא קאי קדושים יהיו על איסור אלמנה לכ"ג וכמש"כ התוס' בב"מ (ל) ד"ה הא דלא קאי רק אמאי דכתוב בלותה פרשה ולדעת רש"י לקמן (פד) ד"ה והא כוליה לא קאי נמי על גרושה לכהן הדיוט והתוס' שם חלקו עליו וכשיטתם בב"מ דקאי על כל הכתוב באותה פרשה. וצ"ל דהיא לשיטת התוס' מלקמן (בע"ב) אלא ה"ל גזירה אלמנה מהא"ר כו' ממזרת כו' מה"ל ולא פריך מגרושה כו' לכ"ה דאף מן הכשולין דנעשה חללה ג"כ וחלה על איסור גרושה כדאיתא קדושין (עז ב) מ"מ עשה דיבום דחי להו כדמשמע בתוס' פסחים (מז ב) ד"ה כתיבה וכמו שהערותי שם. אולם יש לחלק דהם א"ע על הב' לאוין ב"א אבל הכא כביכא עליה יהיה עובר על הב' לאוין דגרושה וחללה בב"א. וכ"ל דע"כ לא כתבו התוס' שם אלא לרבה (דאולא כסוגיא שם אליבי') דס"ל אין חילוק מלאכות ליו"ט ולכן לא נתבו אלא ללאו אחד ועמש"כ בזה בנזיר (מא ב) בתד"ה ולא כתב בש"ד ועי' פתוי"ט. והנכי תמה על הפוסקים שלא הביאו מחלוקת רש"י והתוס' בהא דגרושה כו' לכ"ה אי קאי עלייהו הא דקדושים יהיו (בא"ע סי' קע"ד) דנ"מ לענין אם בעלו קנו או לא: מ"ה בתוי"ע ד"ה ואין הנכרית כו' וכתב עליו המגיד ויש מפרש בדרך אחרת כו' ואומר אני כו'. נראה שאכין כוונתו על הלמוד האחר שבגמרא שם ובמהדו"ת שגה בזה דפשוט דכוונתו על הפירושים האחרים שאמרו בלמוד הזה דכי יפיר שהרמב"ם נראה שמפרש כפי' הר"ח הבני שבתוס' שם ויש עוד פירושו הראבון ופרש"י: מ"י תוי"ע ד"ה מיאנה כו' וכיה נראה להגיה דז"ס דקי"ל ז"ל דקמ"ל אבל לשון משום לא דייק לפום כך. אם מיה דס"ל אתא דקי"ל יהיה מדויק גם מלת משום: **בא"ד** וכתב ב"י כו' לא שבניה מעידין כן אלא כלומר כו' נעלם מפת"ה שכ"כ התוס' בכתובות (כב ב) ד"ה עגון וגם הב"י כיון עליהם כמו שנראה מדבריו עי' בו: **שם** בתוי"ט ד"ה וכולן מותרות פי' ואפילו בעוד המפילה כו'. וכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש והו טעם רש"י בשבת (קמה ע"ב) בהתמנא ע"א לעדות אשה אבל התוי"ע עצמו לקמן רפ"י דתב טע"ז בשם הנ"י ועמש"כ בשבת שם: [**שם** בתורע"ק אות כ"ו על הרע"ב ד"ה בנדר. מזו מוצת כו' תא"ד סי' רע"ע. כ"ב הביאו הים"ש כאן: **שם** אות כ"ה בד"ה מדברי התוס' בסוגין משמע כו' כ"ב כ"כ כריטב"א כאן ע"ש ובחי' הרמב"ן ועיין בהתרומות אס"ע סי' י"ב סעי' א' (וכן הרא"ש בפסקיו כתב רק על חכם וכ"כ בפירוש בתוספותיו). מהגרמ"ש]:

פרק ג מ"א במשנה ר' אליעזר אומר בש"א כו'. נראה דצ"ל אלעזר בל"י עי' לקמן (כח) מדסיפא ר' אלעזר כו'. וכן בעדיות פ"ס מ"ד וה' נפל ע"ס זה כ"מ שם דבהלה סדר מה שאמר ר' יהודה מקולי ב"ש וא"כ דר' יוסי וא"כ דר"ש (כהנ"א כדמוכח פ"ג דידיה מ"ה) וא"כ דר"א וע"כ הוא ר' אלעזר בן שמוע שהיו כולן חברים משא"כ ר' אליעזר שהיה בדור שלפני לפניהם והסה"ד ל"ד בזה: **שם** בתוי"ט ד"ה רא"ה פו' ופירש"י כו' ובכה"ג אמרינן בפרק דלעיל קדמו וכנסו כו'. מסס אין ראיה דהתם הבמא ודאי אינה אסורה לו דלאו אשת אחיו היא וכמו שפרש"י התם אבל הכא גם עתה בספק איסור עומדת. אולם זה ידעינן מסברא דמשום ספק זה אין מוציאין מידו בדיעבד כדאמרי' שם ואפי' שניהם כהנים ומשום קנסא ל"מ מידו כיון דה"ל דכהתירא נסיב היינו כאשונה כמו דהתם אמרי' נמי כל חד וחד איסור דידיה קא מיתרמי ליה ועמש"כ שם. אח"ז מצאתי בתור"ע שהעלה דברי רש"י בצע"ג ולענ"ד כמש"כ: מ"ד בתוי"ע ד"ה או אשה ובתה דהני שכיחי טפי כו' נכתו ובת בתו כו' וה"ה לכל העריות. הן רבים מתקשים בהבנת דבריו וכ"ל כוונתו דהוא ז"ל סובר בטעמא דר"ש דס"ל זיקה דאורייתא כמש"כ בסמוך דל"ת כו' דוקא כו' ובשאר עריות מודה דא"ז אלא מדרבנן מוכח להדיא דקמ"ל דזיקה דאורייתא בכל העריות וכ"כ לקמן במ"ז בדבור היתה אחת איסור מצוה וכ"כ הנ"י בטעמא דר"ש דס"ל דמדאורייתא זיקה ככנוסה דמיא כו' ע"ש והכי לר"ש אם היתה בתו נשאת לאחיו ולאח השני נכרית ומת כנשוי בתו תחלה ונמצאת זקוקה להנשוי נכרית לבדו ונעשית הנכרית צרת בתו בזיקה וא"כ מת הנשוי נכרית אשתו פטורה אף מן החליצה דהויא צרת בתו בזיקה וזיקה דאורייתא לר"ש אבל בהמת דברי הנ"י ודבריו דחויים במתכת"ס דזוהי סברת ר' אושעיא לעיל (יח ב) דס"ל לר"ש דזיקה דאורייתא אבל הרי איתותב שם ולמסקנא ס"ל לר"ש אין זיקה כלל לפי האי בתוס' שם (יט ב) ד"ה ר"ש: **שם** ד"ה איסור מצוה כו'. ולא אתי למיברא אחות זקוקה דעלמה. ר"ל לייבם ונכפלו לפני אח אחד מיירי כנ"פ בכוונת לשונו שהוא לשון רש"י והמהרש"א הביא דברי רש"י לכוונה אחרת רחוקה והתור"ע הגיה בדברי התוי"ע לנ"ל: מ"ן במשנה בסיפא עשה בה מאמר ומת נכרית חול"מ. לכאורה תיבת נכרית מיותרת דהא בה קיימינן וכה"ג הקשו התוס' לעיל (יח) ד"ה מיאנה על פרש"י דשם. וכ"ל דהתנא רמז לנו בזה דאם להנשוי נכרית עוד אשה אחרת יחלוץ לה ולא לבעלת המאמר משום דהיא נראה כצרת ערוה עי' (כו ב) תד"ה חליצה פסולה וכזה יש ליישב ג"כ קושיית המהרש"א. ודע דלפי המסקינן לקמן (בע"ב) לרבא ה"ה אע"ג דל"ע בה מאמר חול"מ (ודברי הנ"י בכאן תמוהים) ולא נקט מאמר אלא לאפוקי מב"ש והמיהני על התוס' (יח) ד"ה והאי דמשמע מדבריהם דלא נשנית מאמר אלא ב"פ. ואולי משום דמעיקרא שייך התנא משנה דלעיל כדאמרי' בגמרא וא"כ לא נשנית מאמר רק פעמים ולמש"כ בתחלה יתיישב גם זה: **שם** בתור"ע אות ל"ז תמה על תמיהתם מדבריהם לעיל (יח) ע"ש. ולי אין כאן תימה כלל דמ"מ יקשה לר"כ זאת אומרת דקאמר דדלמא מסברא ל"ת דיש זיקה וה"כ מתניתין אתי לאפוקי מב"ש: מ"ז תוי"ע ד"ה גירש א' כו' וכתבו התוס' וה"ת כו' אבל כשהות הי לא ע"כ. ר"ל דהתוס' ס"ל דגם לר"ה אסורה אפי' לא ייבם המגרש (ודלא כרש"י) וכדמסקינן לרבא לקמן בלא גירש דהוא דלא כנסה אסורה אלא דר"ה לפום פשטא דמתניתין דמשמע כר' ירמיה הוסיף לאסור אף בגירשה ועי' מהרש"ל ודלא כהמהרש"א. וטעם רש"י נראה משום דס"ל דבלא כנס אין סברא לאסור רק לדברי רבא הסברא לומר כן אבל לר"ה דאין הברה הניח על הסברא וביון דהלכה כרבא א"כ אסורה אף שלא כנס והתוי"ע ל"ד במש"כ דדעת רש"י דוקא בכנס ועי' בהגר"א סי' קע"ה ס"ק י"ח: מ"י בתורע"ק אות ל"ע אע"ג דליך אשה מתעברה מב"ר. לכאורה המוה מאין לו לסס"ס דמיירי בבתולות. אח"ז מצאתי להשב"ץ קטן סי' הכ"ג שעמד בזה ולני' כ"ת י"ל דהקושיא היא לפי אוקימתא דאפשע והיינו מתוך ג' עד לאחר י"ב וא"כ ודאי לא נבעלו בנדתן. אך לפ"ז אין הכרח לאוקמה כר"א עי' תד"ה באיסור כ"א וא"כ מאי פריך כ"כ בפשיטות ל"ב הויין עפרש"י וראיתי בהגהת הגר"א ז"ל במחק מן מלת אלא כו' עד א"ל רבא כו' וכוון למש"כ ואין לומר דהקושיא היא מאי איריא דקתני סיפא ואם היו קטנות כו' ליפלוג וליתני בגדולות גופייהו דאם היו בתולות מותרות דע"ז לא משני מידי:

פרק ד מ"ב במשנה הכונס כו'. יוניא כו' ספק כו' יוניא ז"פ דיוניא האי בלא גט והכי הוא בגט וכל חד מתפרש לפי ענינו ולכן דקדק רש"י לפרש לקמן (לו ב) על כל דתנא משום

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דכל שנעלם מכ"ת פרש"י ותוס' לעיל יא ע"ש: **שם** בתורע"ק אות פ' ברע"ב ד"ה חולצין כו' בגמ' ולא מייבם לא מדאורייתא כו'. ר"ל פירושו דאינו בתורת יבום [וכש"ג מפרש רא"ש לקמן (מ ב) למתניתין דשם] לענין דיקנה אותה בע"כ או בשוגג או לפטור צרתה לא מדאורייתא ולא מדרבנן היינו דא"ל ממנו גם בביאות הללו דקלי סלי לא אחמרו רבנן. וכן הפרש בכא דגיטין (ר"ד פ) לפרש"י דשם דהויא כאשת הראשון לגמרי. אבל לפירוש התוס' והר"ן שם דמדאורייתא הויא כאשת השני יקשה למה לא התייבם לאחיו כל שפי ממ"נ. וי"ל משום דנראית כסוטה שנשאת לבועל דאסורה להתייבם מה"ת וכמו שהאריך בזה המל"מ בפ"ו מהל' יבום: מ"ג במשנה א"ל מת בנך ואח"כ מת בעלך כו'. בגמ' (נג ב) והמציינים שמעוהו: **שם** ואח"כ א"ל קיים היה ומת כו' והאחרון אינו ממזר. ופי' הכ"י כלומר שלא רצה היבם לגרשה כו'. נ"פ דט"ס הוא וצ"ל שלא רצה השני כו'. והתוי"ט העתיקו בשבוש כאשר הוא לפנינו ושהן עוד בסה"ד ול"ד. ומשום דהגמרא מפרש דהאחרון היינו דלאחר שמועה לכן פי' שלא רצה לגרשה. ובחנם חפם עליו התוי"ט ע"ש. ומש"כ הכ"י דמדרבנן הוא ממזר כתב ע"ז התוי"ט והרי מצאנו הבר לסעור כו' והב"י לא הביא לו ראיה המיהני על שני שרי התורה (הב"י והתוי"ט) שנעלמו מכ"ת שכן כתבו גם התוס' בד"ה אבל (בע"ב) והרא"ש בסי' ג': מ"ד במשנה ואם מתה ראשונה מותר בשניה. וכי התוי"ט וכש"כ דאם מתה השניה דמותר בראשונה. ב"י. תמוה דהא אף בחיי השניה מותר בראשונה והב"י שפיר כתב ע"ד הטור דמיירי בהלכה אחרותו למדה"י ובזה פסק דהשניה צריכה גט מטעם דיאמרו תנאי היה בקדושין ולכבי אסור אף בראשונה. וע"ז כ' דאם מתה השניה מותר בראשונה: **שם** א"ל קיימת היתה ומתה כו' והאחרון אינו ממזר. כדי נסבה דכיון דמותר לקיימה פשיטא דאין הולד ממזר. אלא אגב בבי דלמעלה נקטה: **מ"ה** במשנה ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה כו'. נראה דר"ל דאף דבשעה שנשאה היתה הראשונה עדיין קיימת אלא דלאחר שמתה באמת קיימא ובא עליה אמרינן דודאי בא עליה לשם קדושין מחדש. דיודע היה שקדושין הראשונים לא היה כלום וכדאיתא בפ' המדיר (עג ב) והכא אפי' רשב"י דהתם מודה ועי' לקמן (קי) ובתד"ה קסבר ורש"י לא פירש כן: **מ"ט** במשנה הראשונה חולצת ולא"מ והשניה כו' או מתייבמת, ברא"ש הגי' בהיפך השניה חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ול"מ. וכ"כ גי' התוס' לעיל (לב) ד"ה מדרבנן. ובזה מיושב הג"ע שכתור"ע על הרע"ב והוא מלשון רש"י: **שם** בתוי"ט ד"ה והשניה. וה"ה דתנא דהכא פליג על מתני' דלעיל בפירקין כו'. תמוה דא"כ מ"ע אמר הכא הראשונה כו' ולא מתייבמת. ובאמת נראה דאישתמיטתי' במחכ"ת דברי התוס' לעיל (ר"ד לב) ע"ש:

פרק יא **מ"ב** במשנה הגיורת שנתגיירו בניה עמה כו'. פי' ואח"כ הוו אחים מן האם ג"כ. ולר"ש בגמרא דס"ל דהשמעינן דאיכא אסירי א"כ דוקא בכה"ג דמן האב ולא מן האם לכ"ע שרי. ולרא"בי"י סיא לברותא דאפ"ה שרי (עמש"כ לקמן בסמוך) והתוי"ע נדחק בזה: **מ"ה** במשנה ובכורו כו' ונותנים עליו כו'. תימה מדוע שינה בזלו למיתני בלשון יחיד. ובתמורה הובאה משנה זו (אך בשינוי לשון ממה שהיא לפנינו) ואיתא שם ובכורן כו' בל"ר ועמש"כ בס"ד. ואולי י"ל דאילו היה אומר בכורן כ"ה דהיינו בכור של שניהם יחד ומטעם דשותפות כהן פוטר אפי' חלקו של ישראל מלהתו לכהן וכדאשכחן לענין מתנות בפי' הזרוע (קלב) במשנה. ובמשניות קמן ד"ה הגי' ובכורו ונותנים עליהם וגי' זו ישרה לפמש"כ. ומה שהקשה בתור"ע על פי' רש"י שפירש אפי' בזמן הבית מש"ס דתמורה ע"ש. נ"ל דלק"מ דהתם לייריק אליבא דר"ל סם ורש"י פי' כאן אליבא דרבא. ולכן גם מה שהביא בשם הק"ע להקשות על רש"י משום לאו דבל תאחר. הנה לא עליו תלונתו כי על רב משרשיא שם דקאמר אלא בזמן שבהמ"ק קיים כו' ע"ש ותבין: **שם** בתוי"ט ד"ה וא"ת למתים כתבו התוס' תימה כו'. לחומר התימה הנלע"ד לומר דלר"י בב"ק (פח) דעבד לא מיקרי אח. אינו לוקה על שום עבירה דגבי מלקות כתיב ונקלה אחיך. והא דפריך בב"ק שם אלא מעתה זוממי עבד לא יהרגו לא כפי' רש"י שם. דההיא ע"כ אתיא דלא כר"י דקתני שם דעבד לוקה אלא כפי' התוס' שם ועמש"כ שם. ולכן לא תני הכא וא"ס את המי' דלא הוה רבותא כ"כ דהרי העבד לאו בר מלקות הוא בשום מקום. ואתיא מתניתין כר"י. ומה שהקשה המהרש"א לדעתי אין כאן קושיא כלל. דנ"ל דאין כופין עד שיהיו בני כי כדאיתא בשו"ע אה"ע סי' א' ברמ"ו. ובזה שוב אין אנו צריכין למאי דאוקי התוס' בגיטין (מב) לאת דיום של רבו לרבו ביתומים קטנים כו' או בחצי' שפחה. ומיושב נמי קושיית הט"א בספ"ג דר"ה בהא דתניו עבד ותניו ב"ח ע"ש. אך לפ"ז יקשה לכאורה מאי פריך הגמרא שחררו אי בעי כו' ואמאי ליפא בפחה אינו יכול כו'. דלמא מיירי בשלא הגיעו עדיין לבני כ'. וי"ל דהא קי"ל בב"ב (קנו) דלמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ'. ועבדים י"ל דהוו כקרקעות לענין זה. והם לא הגיעו עדיין לבני כ' אין יכולין לשחרר. אבל שם מסקינן דמתנתו מתנה והכנ"ל. והתוי"ט מוסיף ע"ד התוס' אבל ואין חולקין בקדשי המוקדש לא השב למיתני ברישא כו'. לכאורה ברישא ודאי סדין שהולקין להם תנא אחד כחזה ושוק ודומיהן שהכלים לעבדי כהנים עי' לקמן תד"ה ואין חולקין. אבל לפ"ז אפי' בשחררו וא"ז מדוע לא יחלקו בעורות אלא דגזרו אטו חזה ושוק. ה"נ היכא לגזור אטו קדשי קדשים: **שם** ד"ה ואין מוציאין. או ישהו את קרבנם כו'. ולא הבנתי דזה אפי' ישראל ודאי רשאי ואי משום בל תאחר אפי' אינהו נמי ועי' לקמן בד"ה ובכורו ובתור"ע. והתוס' לא העתיקו הא' או ישהו כו':

פרק יב **מ"ב** במשנה בסנדל כו' ור"א מכשיר. צ"ל אליעזר כו' וכן לקמן בגמרא ופירש"י: מ"ד ברע"ב ד"ה החרש כו' במקום שיש את כבר. וכ"כ רש"י והתוי"ט כתב עליו וליתא דאפי' אין כאן את אלא הוא אינה נפטרת בחליצתו. ול"נ דדעת רש"י דהם אין כאן את אחר לחלוץ רשאי החרש לייבמה אחר חליצתו דכיון דאין לה תקנה אחרת ל"ג רבנן. לכן כתב דהא דקתני פסולה דקי"ל דכ"מ דתני פסולה פוסלת היינו דוקא בים את אחר לחלוץ. וכן חרשת מיירי שיש לה צרה לחלוץ. אבל בליא לה מותרת להתייבם אח"כ כנ"ל נכון ולדינא ג"כ: **מ"ה** בתוי"ט ד"ה ר"ש כו' כ"כ רש"י וכתבו התוס' כו'. ולע"ד נראה דשפיר גרסינן בניס ואתו לאפוקי דבשלשה ונמצא אחד מהם קרוב או פסול מודו לה"ק דהא לדידהו הא דבעו שנים אינן אלא לשום עדות כמש"כ התוס' שם ובעדות קי"ל דאם נמצא אחד מהם קרוב ה"פ כולה בטלין (בפ"א דמכות). אך התוס' בסנהדרין (מא ב) בד"ה כמאן כתבו דלר"ש בנמצא א' מהן קרוב א"פ התקיים העדות בשאר. ולפ"ז נדחו דברי הרב המגיה בפע"ז מהלכות עדות בשם המל"מ להוכיח מפירש"י בד"ה אלא בשנים שבי' ונמצא א' מהן קרוב דהדר הוו להו שנים דבדיינים ל"א נמצא כו' כולן פסולין. דהכך רואה דגם לר"ש ולריו"ח דאיכן אלא משום עדים מוכח מדבריו דמכשרי בנמצא כו':

פרק יג **מ"ב** במשנה ר' אליעזר אומר אמ"ק כלום. צ"ל כי' וכן הגי' ברי"ף ורא"ש וכ"כ מהבריתא בגמ': מ"ז במשנה וכן שתי חרשות. ק"ל מדוע לא בא"ר כאן דין דאחת קטנה ואחת חרשת כמו להלן במשניות דמי שהיה נשוי (קי קיא). אולם מצינו הרבה דינים דשייר במשנה ותני בברייתא וכן נידון זה תני בברייתא לקמן (קיא) ע"ש. ואני מסתפק אם נפלה קטנה או חרשת וכן מהמשניות ליבום אי נימא דאתי איסור ערוה דרבנן ומפקע זיקה דרבנן דומיא דאמרינן בנדה (מז) אתי דמוע דרבנן ומפקע תלה דרבנן. וממתניתין דלפנינו אין ראיה דאתי איסור אח"א דרבנן ומפקע זיקה דרבנן דשם תרווייהו תד שמא נינהו ואיכא למימר ממ"נ. וכן ליכא למיפשט להיפך מרפ"ג איסור מצוה ואיסור ק' חולצת ולא מתייבמת. אלמא דלא"א דלידתי

א"מ דדבריהם את איסור אחות זקוקה דג"כ אינו אלא מדבריהם דהתם ע"כ זקוקה היא גם עתה מכ"ת וא"נ לשוק בלא חליצה ועמש"כ לעיל (קח ב): **שם** ר' אליעזר אי מלמדין כו'. והוגה בגליון צ"ל אלעזר ושבוש הוא עי' לקמן (קיא ב') ברש"י במשנה ד"ה ר"א ובפירושו בגמרא דשם: **שם** רג"א כו' תמתין עד שתגדיל ופרש"י תמתין הקטנה אלו מי ור"ל תמתין מלהבעל לו. עי' הוספות לעיל (יח) ומש"כ התוי"ט ומיכו בגמרא איפלגו אי בעינן שבעל אי לא כו' עבדי בה לתאמרת כו'. לכאורה קשה לפ"ז מש"כ הרע"ב במ"ב דבלא בעל ל"ת שמא נשרו הא הוה ספיקא דאורייתא דלמא גדלו קידושין בהדה וי"ל משום דהוה ס"ס שמא לא גדלו בהדה ואת"ל גדלו דלמא לא הביאה עדיין שערות ועי' בב"ש סי' קנ"ה סקל"ב: **שם** בתוי"ט ד"ה אי לו כו' כתב נ"י כדכתיב אי לך ארץ. וכ"ע ועדיפא הל"ל כדכתיב ואילו האחד שיפול כו' פשוט דהתם איכא לפרושי שהוא לשון אם כמו ואלו חיה אלף שיה ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו. וכן פירש שם רש"י והתרגום:

פרק יד **מ"א** ברע"ב ד"ה כפס. וכן פקח בחרשת ברמיזה כונס כו'. וכ"כ רש"י. לכאורה לא היה צריך לזה דאפי' נתחרשה אח"כ יוצאה כדלקמן. וטע"ז ל"נ אלא אליב"נ וכדמסקינן בדעתיה לקמן (קיג ב). אבל נראה דאף לרבנן הוצרך לזה משום דמתניתין לא מחלקת כלן בנתחרש אח"כ כדמחלקת בסיפא בפקח שכנסה פקחת ע"כ דאף בכה"ג יוצאה ובזה שפיר נלרך טעם רש"י: **מ"ג** ברע"ב ד"ה כונס וא"מ לעולם. דלא אתי גיטא דידיה ומפקע זיקה כו' כ"כ רש"י. וכ"ה לשון רש"י בגיטין (ע"א) דגט דידי' לא מפקע זיקה דאורייתא. ר"ל בדעתו ז"ל דהרש שייבם אינה כא"א גמורה אע"ג דמה"ת זקוקה לו והבא על יבמתו בין בשוגג כו' קנאה מ"מ הא בעינן כוונה לשום ביאה כדאיתא שם בגמרא והוא לאו בר כוונה הוא כלל. וכמו כן עי' שניה ויום אחד (עמש"כ לעיל (נה ב) בתד"ס או ביאה). ולפ"ז היה גם שלו מועיל לגשוליו דכשם שכנס ברמיזה כו' רק דעדיין נשאר עליה זיקת יבמין כיון דלא קנאה לגמרי בביאתו כנ"ל נכון והתוי"ט ל"ד בזה במחכ"ת:

פרק טו **מ"ד** במשנה עד אומר מת ובניה אומרים לא מת אע"פ שנשאת תלא. וכתב התוי"ט בשם הכ"מ כיון שנשאת ועבדה איסורא כו'. דבריס אלו אין להם שחר דהא כאן תלא מדינא ולא משום קנסא: **שם** בתוי"ט ד"ה עד אומר כו' ושנים כו' ועוד דאוקי תרי לגבי תרי כו'. תמוה דבתרי ותרי אם כשהם לאחד מעדיה והיא אומרת ברי לי בניסת ואח"כ באו עדים לכ"ע לא תלא ובבאו עדים ואח"כ ניסת הוא פלוגתא דמבי' ורבנן לעיל (פח ב) והכא בכל ענין תלא לכ"ע. ומש"כ עוד ולאשמעינן כוהיל כו' הוא העתק לשון הרע"ב וכוונתם פשוטה. והתור"ע שלא הכינס הוא לפלא: **מ"ה** בתוי"ט ד"ה לא תנשא ומדלא קתני ואם נשאת תלא כדקתני לעיל כו' דקדק הרמב"ם כו'. הן בדינא דלעיל דתני וזו שאומרת ל"מ ל"ת. האם תאמר ג"כ דאם נשאת ל"ת הלא שניהם אנפשה חד"א. והא דאיצטריך לאשמעינן לעיל אע"פ שנשאת תלא התם הוא דאיצטריך לומר דאע"ג דככר הימנוהו כתרי וכ"א דהוי כתרי ותרי דאם נשאת ל"ת כמש"כ שם קמ"ל. ועוד דלא תימא דתרי פסולי עדות שבאו אח"כ אינן אלא כאחד ולאותו שהעיד ראשון שמת כבר האמינוהו כתרי כשרים והוה כשנים אומרים מת וא' אומר ל"מ דתנשא לכתחלה קמ"ל דאפי' דיעבד תלא: **מ"ז** במשנה ומנית כתובה ביניהן. עתוי"ט ד"ס ומנית הכ' דמשמע מדבריו דהקושיא בב"מ שם הוא מן לא יטול. אבל ע"ש דנראה דהקושיא הוא מואם נטל לא יחזיר עי' בפי' התוס' שם (כס ב) וכ"כ שהבין כן המהרש"א שם (כדף לז): **מ"ח** במשנה מת בני ואח"כ מת בעלי אינה נאמנת. לכאורה מ"ש דנאמנת לומר מת בעלה ותתייבם כדבר"פ ועי' לעיל (לד) בתד"ה כי היבעי הא' מה שייסבו בזה. וג"ל להוסיף טוב טעם דדוקא היכא דמתקלקלה אח"כ בסופה על בעלה הוא דהימנוה אבל הכא ליכא לנימר דזה אמת שמת בעלה וא"כ הו לא מתקלקלא גבים היון שכבר מת:

פרק טז **מ"א** במשנה לא תנשא ולא תתייבם עד כו'. לכאורה נראה כשהיתה צרתה מעוברת כשנשאת (דאיתרע בזה חזקת יבום) מותרת להנשא לר' יהושע דסיפא עי' מהרש"א לקמן (ע"ב) בתד"ה סיפא. וכ"נ מהד"ה ר"מ היא דמפרשי לרישא חזקה בינאה ריקנית דאלת"ה דלמא להכי אפקה מדרבנן משום מעוברת דל"צ תו למעשה וכן לעיל (לו) מתרלין לברייתא אליבא דר"ל וא"ת הלך אחר רוב נשים כו' ע"ש. וזה יש לדחות דדלמא אתיא כרבנן דר"מ והפוסקים לא דברו כלום מזה: **שם** יאהה מלאה תוספת. עי' תוס' ונ"י שנדחקו מדוע לא נאמר בה סמוך מישוטא דמפלות כו'. ול"נ מדקדוק לשון מלאה ולא תני מעוברת כלשונו בכ"מ דבא להורות שמלאו ימיה ללדת. ובברכות (ה ב) אהרב"י אף אין אשתו מפלת נפלים מדכתיב תמלא בטנם. ולכאורה קלא סתירה לדברי מנדה (כט) דנקט ג"כ שילאה מלאה והפ"ה אמר דיש מיעוט שיולדת דבר שאינו פוטר בבכורה אבל י"ל (ובזה לא נצטרך למש"כ התוס' שם בד"ה וזו) דכיון שכבר מלאו ימיה בפנינו ה"ל לטוף טרס יציאתה ונכון בעז"ה. שוב מלאתי בגו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' ר"ז שהשואל רצה זה להלום בדברי הנ"י. ולגב ראיתי שם בדברי הגו"ב עצמו מש"כ בכוונת הנ"י וז"ל דע"פ הסברא ה"ל להתיר בעוד עדיין לא כלו תדשי העבור מטעם ס"ס כו' אלא כו' ע"ש. והוא התמוה מאד דהלא אם בעלה מת קודם כלות תדשי העיבור ודאי מותרת לשוק עולמית מטעם שהולד יהיה אחיו שלא היה בעולמו: **שם** בתוי"ט ד"ה היא צרתה כו' דצרתה מיותר הוא. נראה דמלת היא דייק שמיותרת: **שם** בסה"ד דמילתא דפשיטא היא כיון דלא היה בעלה עמה. ואני אומר דצריכה וצריכה דל"ת דמאת מעוברת היתה בשעה שהלך בעלה ממנה אלא שלא הוכר עוברה עדיין: מ"ב במשנה. לו עדים כו'. הן לדעת ר"ש ורבא לעיל (נד) דע"א נאמן ביבמה צ"ל דעדים ל"ד ועתוי"ט, ותדע דהא קתני נמי לו בניס. וכן ומהו היבמין ל"ר דע"כ לאו דוקא: [מ"ג בתוס' רע"ה הוא קו"ל בסו"ל וכן צ"ל עי' שי"ש מהרש"א חלק הי"ש סי' קל"ש וכ' ובה"כ סי' ל"ס: מ"ד בתוי"ט ד"ה שעלשהו כבופו אבל לא מלאתי שם כלום. ג"כ עי' בהגהות מוכרי"כ שם בפי' המוקין בגליון ול"מ בש"ל בשעור שזאת התוס' ישנים בפ"ק דעירובין דף ז': **שם** בד"ה מן הארבעה וכו'. ולא מלאתי דבריהו גם בספרו ב"י וכו'. ג"כ עי' בקונטרס עיגונה דאיתתא למוהר"מ שעיר כן בדף ס"ג ב' וע"ש: ב"ה בסד"ה סרי אנו הולכים כו' (גמרא) ובגליון צ"ל תוספות. וכ"כ בניה הב"ל ובאמת בתוספתא הישנות נדפס כן בגמרא והך שאין משגיחין בבת קול בגליון וכו' בש"ל. הגהמ"ש] כי עי' הוי"ט ד"ס בת קול. דהלכה שאין משגיחין בבת קול בכל דוכתא כמו שכתבו התוס'. שנה במחכ"ת דהתוס' לא כתבו כ אלא אליבא דרבי יהושע אבל אנן לא קיימא לן הכי דהא קי"ל דהלכה כבית הלל אחר ב"ק ע"ש. מ"ז במשנה לצוער עיר התמרים. בסוף התורה כתיב יריחו עיר התמרים עד צוער מכלל דצוער לאו עיר התמרים. ואולי הא"כ כלשר נחרבה יריחו הוסבה עיר התמרים לצוער הסמוכה לה: מ"ז בתוי"ט ד"ה רע"ע בר"ע כו' וקשה כו' אלא צ"ל כו' דבריו תמוהים דלא העיד בדבר ירד לנער השנה בזמן קדום מלא לנחמיה כו'. ובאמת הזמן לא היו החכמים סמוכים בא"י. והרי גם לדבריו צ"ל דהסיק דברכות היה בעת שלא היו בא"י:

מסכת כתובות

[**פרק א** **מ"ד** במשנה הגיורת כו'. כ"ב פתח בלשון יחיד הגיורת וכו' וסיים בלשון רבים שנפדו כו' ומלאתי בש"מ שהרגים בזה ע"ש וכן ראיתי בס' גאון נבי שכתב בזה מהגרמ"ש ז"ל: מ"ד במשנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה כו'. עי' תוי"ט בשם הר"ן דמשניתין

צמה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

קמא נקט. והר"ן מסיים ולאשמעינן דאע"ג דנתאלמנה ונתגרשה מנה מיהא אית לה: **שם** הגיורת כו' יתירות על בנות שלש שנים ויום א' כו'. יתירות לאו דוקא כדמוכח בכ"ד דבת ג"ש ויום א' ביאתה ביאה וכדקתני במשנה שקודמת פחותות כו' דמשמע הא בנות ג"ש ויום א' מנה. ואיידי דתני רישא פחותות תני סיפא יתירות וכה"ג משני בעירובין (טו) איידי דתני רישא פרוץ מרובה עה"ע תני סיפא עומד מרובה עה"פ: [בתוי"ט ד"ה הגיורת כו' אבל פ"ק מהל' נערה כלי' י' העתיק כו'. נ"ב יפה כתב ודברי מרן שם נפלאים שנראה שם המקור ממשנתינו דכאן: **שם** בא"ד וכשם רבנו מוהר"ר ליווא ז"ל שמעתי כו' נ"ב כ"כ הריטב"א בחידושיו והרדב"ז כמ"ש בשיטה מקובצת כאן. מהגרמ"ש]: **מ"ו** במשנה היא אומרת כו' ונסתחפה שדך. כ"ה הגי' במשניות ונכון: **תוי"ט** ד"ה לא כי. עמש"כ בב"ק (לה ב): [בתוי"ט ד"ה עד שלא התארס כו' ולא ידעתי כו' נ"ב עי' בק"ע שם מש"כ בב"ק ישוב לזה, וג"ל שדבריו אינם נכונים ע"ש. מהגרמ"ש]: **מ"ז** במשנה והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת. וכ' הרע"ב ומ"מ הם אשת כהן היא כו' בזיתם הנפשים חדה"ס כו'. וכ"ע התוי"ט וה"נ באשת ישראל וקבל בה אביה קדושין בפחות מבת ג' שנים. אבל הרע"ב נראה דדק שפיר במה שלא כתב בכגון זה דהא ע"כ מתניתין לא איירי בגוון זה. דא"כ ע"כ תחתיו נאנסה ומאי טענתיה הרי נסתחפה שדהו: **מ"י** במשנה אם רוב אנשי העיר משיאין כו'. כ' התוי"ט דאם היה ד"מ ג"א כשרים וב' פסולים ובהנ"א היה כהן א' אסורה לו. דכיון דהוא יודע בעצמו שלא בא עליה א"כ הוא אינו בכלל הספק ולא נשאר רק מחצה ע"מ כו'. הנה הרב ז"ל נראה דמדמי ליה להא דתנן בפ"ד דתרומות מ"ח וט' בלבנות ושחורות ע"ש. אבל לענ"ד דוקא לענין ביטול לא מהני אותן שאינן בכלל הספק. אבל לענין דכל דפריש מרובא פריש מהני אפי' אותן שאינן בכלל הספק: וראיה מב"ב (כג ב) גבי נמצא בין ב' שובכות דאמרינן שם ואע"ג דבחד מנייהו נפיש מחבריה ע"ש. והרי בהנשארים בשובך אין ספק שהם ודאי נשארו במקומן. והספק אינו אלא על הניפול הנמצא ואפ"ה אמרינן דמרובא פריש. ולפמש"כ היה נ"ל דאם בחנות אחת בשרה שיו מ' חתיכות מרובעות ועשר משולשות. ובחנות הטרפה לא היה אלא כ' חתיכות וכולן משולשות. ונמצאת חתיכה משולשת כשרה. ודבר זה צריך עדיין תלמוד והכמ"ל: **שם** בתוי"ט ד"ה אם רוב כו' פירש"י כו' שאין רוב בני העיר מן הפוסלין כו'. תימה דשינה לשון המשנה המדוייק דהוקא רוב כשרין. ולשונו משמע דבמחצה על מחצה גם כן כשרה. ונראה דטעות סופר הוא וצ"ל שרוב בני העיר אינן מן הפוסלין כו':

פרק ב מ"א במשנה היא אומרת בתולה נשאתני. בב"ב הגי' ניסתני. ובזה יובנו דברי רש"י [והרע"ב] ד"ה והוא אומר. שלא הקדים לפרש כן על מלת נשאתני שהיא לנוכח:

מ"ב בתוי"ט ד"ה ומודה ר"י כו' כתב הרע"ב כו' כ"כ הרמב"ם כו'. בפי' הרמב"ם מחלק דהתם המיגו אינו אלא לענין איסור והיתר לכן לא אמרינן לה לענין ממונא. אבל הכא הוה המיגו ג"כ לענין ממונא להכי מודה ביה ר"י. וזהו ג"כ כוונת הרע"ב וע"כ גירסא אחרת היה לפניהם בגמרא והתוי"ט במתכ"א שגה בכוונתם ע"ש דודאי אמרינן מיגו גם לענין איסור והיתר כמו לקמן (כב) במשנה ועי' בתור"ע. ובזה מיושב שפיר קושיית התוס' לעיל (יג) ד"ה ר"א: **מ"ג** בתוי"ט ד"ה אין נאמנים כו' דעדים החתומים כו' דלא אליף כו' רש"י כו'. זה אינו ענין לכאן כלל דהא הכא יש עדים שהוא כ"י או כ"י יוצא ממק"א וא"כ ידעינן שאינו מזוייף. אלא דמביאהו הכא לכוונה אחרת לענין דהוה כהגדה לפני ב"ד שאינו חוזר ומגיד:

משנה ה במשנה ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני נ"י. בתורע"א אות כ"א הקשה דמאי איריא באומרת עתה אחר שבאו עדים הא אפילו אמרה תחלה קודם ביאת העדים א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ באו עדים לא מהני ואפילו באו עדים אחר שנשאת לא מהני (הליבא דרבה ב"א לקמן כג), לכאורה סותר א"ע למש"כ לקמן באות כ"ג דוקיא הומרת כו' ר"ל שמחזקת דבריה מה שאמרה מקודם ע"ש: **מ"ז** בתוי"ט ד"ה ובזמן כו' ולעיל בשבויה נ"ד כו'. ול"נ דרעתם ז"ל דאם הוא עצמו אינו יודע אם כהן הוא ע"א אינו נאמן להעיד עליו. ולכן לעיל בשבויה לא הוצרך לפרש דפשיטא דהיא לומרת ע"ע טהורה היא דלא שייך לומר שהיא אינה יודעת. ובאומרת שהיא טמאה הא שויתה אנפשה חתיכה דאיסורא. ובזה נראה לכוון דברי התוס' ד"ה אין במש"כ דאי בדליכא עדים היינו מגיעתא. ור"ל דע"כ מיירי דחברתה אומרת ע"ע ג"כ שהיא טהורה. וא"כ היא טהורה מחמת עצמה כמגיעתא ולא שייך לומר על עדות חברתה עליה נאמנת. ומשום דידה גופה ג"כ לא שייך לומר נאמנת במה שאומרת שהיא טמאה. דכל שאינה אומרת שהיא טהורה מאילא היא טמאה ודו"ק: **מ"ח** בתוי"ט ד"ה ר"א כו' אבל נ"ל דלהב"א כו' ולא מחוור דהתם נמי יש הפסד התמרים. ול"נ דטעמא דרבנן שם משום דהחשוד עה"ד לא דנו ולא מעידו כדכתב התוי"ט שם מ"א ומ"ו ועי' לשון רש"י כאן ד"ה אינו נאמן. ואף דלא פסק כן הרמב"ם מ"מ כיון דליכא נמי טעמא דגומלין חיישינן טפי: [**שם** באמצע הדבור. ובעל כסף משנה בפרק ב' מהל' מעשר ט' ולא פירש היאך מתרצא כו' נ"ב נ"ל שבכ"מ יש חיסור לשון. כי בפי' מהרי"י קורקוס שהי' לפני מרן תמיד כתב וז"ל ואפשר שדעת רבינו דכי מסקינן התם דר"י ורבנן במעלין מתל"י קא מיפלגי מתרצינן נמי קושיא דרבנן אדרבנן דמעיקרא דהוה סברי דטעמא דר"י בההיא דכהן משום דחיים לגומלין א"כ רבנן דפליגי עליה לא חיישי לגומלין ומקילין טפי. ואק היפכא שמעינן להו בההיא דאמרינן דרבנן מחמירין טפי מר"י אבל כיון דאסיקנא דטעמא דר"י לאו משום גומלין אלא דחיים שמא יעלו אותו ליוחסין ורבנן לא חיישי להכי דאין מעלין אפסר דס"ל דגבי חמרין איכא למיחש טפי לקוביא. כי הדבר יותר מצוי ויותר מוכיח שהם גומלין כו' עכ"ל. מהגרמ"ש]: **מ"ט** במשנה וה"נ הדפ ע"י עצמו. וכן במשנה הסמוכה בר"ז בן הקנב. קי"ל הא לעיל (כב ב) בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דהבא עליה בא"ת קאי ואפ"ה אם נשאת לא' מעדיה לא תצא לת"ק אלמא מספק לא תצא ממי שאומר ברי לי. קי"ו בשבויה דרבנן ובעולה שנשאה כסיתר א"ד שלא תצא ממנו כשאומר ברי לי. ויש לחלק: [**שם** בתוי"ט ד"ה המעון הזה. רב נמח גאון פירש בעבור שראה החורבן נשבע כו' נ"ב נ"ל שצ"ל ה"היכל" או ה"מקדש" וכוונתו שלשון "זה" הוא כמורה באצבע או "שכוונה היא שבימיו נחרב הבית ואחר ראה את הבית על מכונו" לכן נשבע בו. ואולי שכוונה הר"נ"ג הוא להיפך, כי א"א לפרש שנשבע במקדש שזה היה אחר החורבן אלא שנשבע באלקים מלשון מעון אתה וכו' והיוחסין לא הבין כן. לכן הקשה מגבלא כ"ב ומר"ג. ול"ל עוד שזה לא היה בעת חרבן הבית. כ"א במלחמה אחת לפני החרבן והעד: עד שיאמו כנ"ל ובזה מיושב גמגום על היוחסין: **שם** בתוס' חדשים ד"ה כאשה כו' וה"כ הוא נאמן במיגו כדפי' הר"ב כו' נ"ב עי' בש"מ בכ' ופמה י"ל דלא הי' מחבואה בירושלים ולפי' התוס' א"ש דהפי' אם כין מתכונות יושבו שומרין ואין כאן מגו. קונטריסין. ועוד תרגו בקוני' אחרים שבאו כגוים לירושלים פתאום ולא יכלו להטמן עכ"ל ועי' בק"נ: **שם** בתורע"א אות ל"ב בד"ה לענ"ד יש ספרים בין הרע"ב כו' דהרע"ב דמפרש כן כו' ל"ב הרע"ב לא פירש כלום. מהגרמ"ש]:

פרק ג מ"א ברע"ב ד"ה אלו נערות כו' אם אנס כו' כ"כ רש"י נראה דדוקא נקטי אנס עי' תו"ט ועל אשת אחיו ועי' לקמן (לה ב) חד"ה לא קנס: **שם** בתוי"ט ד"ה הבא על הגיורת. חילקן כו'. אבל ק"ל מדוע הפסיק בבא על הגיורת כו' בין חייבי לאוין לח"כ שהם מסוג אחד. ונראה לי דבבא דרישא אשמע לן תרתי. חדא דאף דלא קרינן בהו ולו תהיה לאשה מכל מקום יש לאן קנס. שנית דאף שהן פסולות לי"ח בהן שמא נבעלו מקודם. ולהכי סמיך להו בבא דגיורת כו' משום דבהו חיישינן שמא נבעלו מקודם: **בתר"ה** (לתוי"ט ד"ה ועל ה"א) וקשה דלוקמה באחיו מן האם ע"ש. וכבר קדמו בזה הרי"ף. ולי י"ל משום דדומיא דאשת אחי אביו תני דהוה דוקא מן האב כדאיתא ביבמות (נד ב): **מ"ב** בתוי"ט ד"ה ר"א כו' דרי"א כו' אפילו בת עשר שנים כו'. נראה דנקט בת עשר לפי דאיתא בקדושין (פא ב) על הא דתנן מגדילו וב' ישן בכסותו כו' וכמה כו' תינוקת בת תשע שנים ויום א'. דהיינו שנת עשר. וגם דרך חז"ל לנקוט מספר עשרה על הפלגה וה"ה יותר כמש"כ בתו"ר ס"פ נו כס"ד וכן נמי בלשון המקרא לא יבא ממזר כו' גם דור עשירי כו' ור"ל עד עולם כדאיתא ביבמות (עח ב): [**שם** בסס"ד ובתוספתא לא נשנה כו' נ"ב לפלא כי בתוספתא בפרקין מפורש ר"א קטנה בת ישראל שנשבית אפי' היא בת י' שנים הרי היא בקדושתה וכתובתה קיימת. מהגרמ"ש]: **מ"ד** בתוי"ט ד"ה המפתה פטור ול"ק כו' למאי הנך שנתארסה כו' דכוותא אשמעינן דלא כריה"ג כו'. ר"ל מדקתני האונס חייב דהיינו בכל כדמפורש בדברי ר' אבין. אבל מכל מקום זה דוחק דאיכא למימר אפי' כריה"ג וחייב היינו בושת ופגם (כמו שמפרש ר"א הפטור). ולהכי קתני שנתארסה כו' משום לכון פטור שיהא כולל הכל. דבלא נתארסה היה חייב על כל פנים בקנס לדעת ר"א. ודע שנעלם מכ"ת התוי"ט דברי הר"ן בזה ע"ש: ומש"כ עוד שם וכן י"ל דא"נ כו' ביתומה ממש דוקא פו' ואין תלוק כו' דבשתיהן אמרינן דפטור מן הכל כו'. תמוה דמאי תלי זה בזה אינהו נ"פ רק אם יכולה למחול הקנס. אבל הבושת ופגם לכ"ע א"י למחול מפני שהם של אביה וכדפריך לעיל ויש אדם שמוחל דבר שאינו שלו ועי' בר"ן: **שם** והא מנה או מאתים קאמר דהא בחד כתובה מיירי כו'. ויותר נראה כוונת רש"י דל"ל הוא על תרי מיני כתובות מנה ומאתים. ומנה מ"ל בנבעלה בזנות או במוכת עץ לדברי חכמים בפ"א או בשבויה: **מ"ה** תוי"ט ד"ה הבוגרת ומלאתי כו' כלומר מלאה שער כו' ושלא בדקדוק כ"כ דהא משהביאת כ"ש סגי לשון הרע"ב אטעייה במתכ"ת. דבאמת אינה נקראת בוגרת עד ששה חדשים אחר שבאת ב"ש. וא"כ יוכל לאיות שאז היא מלאה שער. ואף דאיילונית נקראת גם כן בוגרת לעיל (לו) ובקדושין (ד) והיא אינה בת שער כלל. אלא הוא שם מושאל: **מ"ט** במשנה האומר גנבתי כו' ואין משלם כו' ותשלומי דו"ה. עי' בגליון גי' ס"א. ול"נ גי' שלפנינו עיקר דקמ"ל דאע"ג דטביחה ומכירה לא הודה ובלא עדים שטבח ומכר אינו משלם דו"ה דכיון דפטור מן הכפל הרי תשלומי דו"ה א"נ ולא תשלומי ג' וד' כדאיתא בב"ק (עה ב): **שם** בתוי"ט ד"ה האומר פתיתי כו' הא תינח במקום שהבו"ש לעצמה כו'. ול"נ דהא מכחשתו (כדמשמע קצת ליסנא דמתניתין עי' בתוס') אם היה לעצמה היה פטור כמו דאיתא בחו"מ סי' ע"ס ס"א באומר חייב אני לך והלה אומר אינך חייב לי כלום. אבל אם שייך להביא לאו כל במינה לאפקועי ממוניה ועי' מהרש"א: **שם** ברע"ב ד"ה שמית כו' דקסבר כופרא ממונא. כ"כ רש"י ר"ל ולא קנסא. ולשון רש"י בב"ק (מג ב) ד"ה והיכי דמי דכופרא כפרה ולא קנסא דליפטור משום הודאת עצמו. ומיושב הגע"ג שבתורע"א אות מ"ו. אך לשון והקסבר אינו מדוייק כ"כ. ועמש"כ שם (בע"א) בד"ה אימא בס"ד:

פרק ד מ"א במשנה רש"א אם לא הספיקה כו'. עי' בגליון נ"א. אבל מפרש"י לקמן (מב ב) ד"ה כגון שעמדה בדין ובגרה מוכח כגי' שלפנינו. וכן גי' הרי"ף והרא"ש:

[**שם** בתוי"ט ד"ה הרי בן של עצמה כו' ואין ספק שכשכתב זה לא עלה בזכרונו מה שכתב הר"ן כו' נ"ב עי' במל"מ שם ותידוש שלא זכר שכבר העיר כן התוי"ט כאן. מהגרמ"ש]: **שם** בתור"ע אות מ"ט וכו' תוס' כו' (וסא דאינו נותן את הנער אף דפתוי קטנה אונס הוא דכיון דנעשה ברצון אין לה נער). ולכאורה מהרלב"ד פ"ב מהל' סוטה ה"ד לא משמע כן ע"ש. אולם לפי דלשונו ז"ל אינו מבורר לי לכן לא אותביה מינה תיובתא. ומש"כ עוד בתור"ע דא"א לומר דמיירי בקטנה דהא קתני סיפא והמפתה לכשיגדיל. ופיתוי קטנה אונס הוא ומחוייב לישאנה. לענ"ד לא נראה כן דהא באונס כתיב ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה וגו'. והרמב"ם וכן הרע"ב אחריו כתבו בפי' דלעיל מ"ד דלהכי לא כתיב עינוי במפותה משום דאין לה נער. והרי הרב בעצמו אומר דגם קטנה מפותה אין לה נער וא"כ לא קרינן בה תחת אשר ענה. ובסנהדרין (נה ב) אמרינן גבי קטנה כיון דמזידה היא כו' ורחמנא הוא דחס עלה: ודע דמדברי התוס' סתירה גלוית למש"כ הרב הגר"ע הנ"ל בחדושיו לעיל (מ) דמאנס את הקטנה אין בה עשה דולו תהיה לאשה דאפילו רבק דרשי במהוה עצמה לענין זה ע"ש. א"כ איך ס"ד דהתוס' לאוקמי בקטנה דהא קתני סיפא האונס שותה בעציצו. ובפרט לפי מה שנסתפק שם דאפילו כשתגדיל אינו מחוייב עוד לישאנה ולפי ספיקו יש להסתפק ג"כ אם אנס אחות אשתו ומתה אשתו אח"כ אם מחויב אז לנשאה. ויש לחלק ועי' תוס' רים יבמות ד"ה ואחות אשתו: ומה שכתבו התוס' דלא שייך בה מחילה נ"ל דכוונתם בשלא הגיעה עדיין לעונת הפעוטות עי' לקמן (רים דף פו) בדבריהם. ... תוי"ט שהקשה דקימא דאיצטריך מתניתין דהכא לאשמעינן דהנער בתפוסה לאביה והאריך בזה ע"ש. ובקל י"ל אי אמרינן דזהו עיקר חידושא הנ"ל בהדיא דלאביה כי היכא דלא ניתי למטעי ולפרש כהרלב"ד ויש עוד להאריך בזה ואכ"מ: [**מ"ב** בתוי"ט ד"ה המארס כו' משום דנמ' נקט בסיפא אליבא דמ"ד דטעמא דמעין גורם כו' נ"ב כמש"כ התוס'. מהגרמ"ש]: **מ"ג** בתור"ע אות נ"ב הקשה דא"כ דניכא מס"ת גר קטן שהורתו ולידתו שלא בקדושה. נ"ל קרא שם למעוטי שאינה בסקילה תיפוק ליה דהיא בחזקת בעולה ע"ש. ול"נ כיון שנתגיירה אמה והיא מחזיקתה תחת השגחתה כדי שתתגייר משתגדיל לכן היא בחזקת משתמרת שלא נבעלה. ועי' בגמרא פ"ב ד' אהין. עי"ל דאתי למעוטי כגון שהוטיבוה ע"פ חבית של יין ולא היה ריחה נודף קודם הזנות כדלעיל. וכמו שבדקו בנות יבש גלעד ביבמות (ס ב) אבל לא איצטריך הכא לאשמעינן דהכי הך בדיקה לענין קנס ולענין כתובה שתהיה לה מאתים. ולעיל (ו ב) אמרינן רוב בקיאין הן ר"ל בהטיה. ועי' חגיגה (יד ב) תד"ה בתולה: **מ"ד** במשנה ניבאת יתר עליו הבעל כו'. ופרש"י [והרע"ב] שהוא זוכה גם בכל השנויים למעלה כו'. לכאורה קשה מזה לדעת הרמב"ם בפי"ב מהל' נדרים שהאב מפר כל נדרי בתו והבעל אינו מפר אלא דברים שיש בהן עינוי נפש כו'. א"כ בזה גרע כח הבעל ולפמש"כ בתור"ע דמתניתין לא חשיב רק כללי שרשי זכיות אבל פרטי דיניהם ל"ח א"ש: **שם** וחייב במזונותיה. מ"ש התוי"ט בסה"ד ד"ה וחייב כו' וכרפ"ג דמעשרות מוקמינן למתניתין דהתם כמ"ד שאין מזונות לאשה דאורייתא. עי' מה שתמהתי עליו שם: **מ"ה** בתוי"ט ד"ה לעולם היא כו' וזכאי בה בכל זכות כנ"ל וכ"ה ברש"י בברי"ף ובר"ן: **שם** ד"ה עד שתכנס כו' והרי רב פליג על ר"א כו' אין הלכה כתלמיד במקום הרב כו'. תמוה דהא ריו"ח ור' חנינא ג"כ סוברים כר"א. והכי הנ"ל דאין הלכה כר"א משום דאיפרך: **מ"ז** במשנה ולא כתב לה כל נכסים כו' אחראין כו' חייב כו'. נראה דהוי"ו בא בכאן לחלק ור"ל או אפילו כתב לה שדה שוה מאתים אלא דלא כתב לה אחריות על שאר נכסיו חייב אבל לקמן (סוף דף נו) בתוס' ל"מ כן: **מי"ב** בתוי"ט ד"ה מיגד כו' והגי' בדל"ת. ול"נ דגם לגי' מיגר בר"ש יל"פ לשון המשנה כמו וכמים הנגרים ארצה (שמואל ב יד) כמים מוגרים במורד (מיכה א):

פרק ה מ"א במשנה אם רצה להוסיף כו'. עי' ר"ן. והוסיף התוי"ט ע"ד וגדולה מזו פי' דהוי ליפי כו'. תמוה דז"א אלא בכהנים ובמשפחות המיוחסות. וכ"מ להת"מ בא"ע סי' ס"ו סק"ל שזהו התינוק ביופיו. אולם בב"ש שם ס"ק ע"ו לא משמע כן: [**שם** בתוי"ט סד"ה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פד"ה יוסיף כו' דאפי' כותב דתו ליכי מכתב טוב הוא כו' ע"כ אבל רק דאוי לגיות בכהונה ובמשפחות המיוחסות בישראל. כמ"ש שם בשם התוס'. ועי' שו"ע אה"ע סי' ס"ו ס"ו בהגהת רמ"א בשם המרדכי פ"ק. מהגרמ"ש]: מ"ב במשנה נותנין לבתולה י"ב חדש. ובגמרא יליף לה מהא דכתיב תשב כו' ימים וילפינן מימים תהיה גאולתו. ובנזיר (דף ב) ומגלת א' ליב"ת שנה' ויהי מקץ ימים ימים ויליף ג"כ מימים דהתי ע"ח. ולכאורה כיון דילפינן מהתם והתם חדש העבור אינו נחשב בפ"ע במספר ירחים שנינו בערכין (לא) וגואל כל יב"ת. שהרי אמר שם תמימה להביא את חדש העבור. הוא הדין בהני נמי אינו נחשב בפ"ע להשלמת יב"ת. ומוכח דאפילו היכא דחכמים נתנו החשבון בחדשים חדש העבור אינו עולה במספרם. וסייעתא להפוסקים ביו"ד סי' ג"ו סעיף י"א ובאה"ע סי' י"ג סעי' י"א דהעבור אינו בחשבון ותיובתא לחולקים שם: שם הגיע זמן ולא נשאו. עי' תוי"ע. ומש"כ ומיהו ס"ל כו' והל"ל ינשאו. לפי דקדוק הלשון הל"ל תנשאנה. אולם בלשון חכז"ל מצינו רבות כיו"ב: מ"ג עד שתכנס לחופה. התוי"ע הביא בשם הר"ן לדחות פי' הרמב"ם דחופה היינו יחוד מהא דתניא בברייתא נכנסה לחופה אפי' לא נבעלה. וכן העתיקה לעיל בפ"ק מ"ד. ול"ד דהא ברייתא היא לעיל (סוף דף יח) ולא גרסינן שם חופה אלא כנסה דהשון לשם נשואין כו' (וכן הר"ן גופיה לא העתיק בה מלת חופה). ויל"פ דהיינו מסר האב לשלוחי הבעל וכדי"ל לעיל (מח ב) וכדפריש רבינא לומר דכתובתה מאתר מנה. וגם שאר אמוראי ל"פ עליו בזה ודלא כהה"ג שבתוס' שם. גם י"ל דכנסה היינו שמסרה האב לרשות הבעל ממש ובזה נראה דלכ"ע הויא ככנוסה לכל מילי. ולפ"ז א"ש הגי' במשנה שם עד שתכנס לרשות הבעל דהיינו רשותו ממש. ודיוקא דרנב"י שם הוא מלשון כיון כמש"כ התוס' שם במתניתין ד"ה לעולם. ועמש"כ בנדרים (עג ב). ול"נ ראיה לפי' הרמב"ם דחופה היינו יחוד מיבמות (קז) „לא ניחא ליה דתהוי חופה דאיסורא" ומאי איסורא איכא אם לא היחוד דפנויה: מ"ד ברע"ב ד"ה המותר כו' ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן. וכ"כ רש"י. ל"י כוונתו בזה. דא"ל דס"ל דאם הקדיש מעשה ידיה בכלל מיגו דלא חייל על עיקר מעי' לא חל נמי על המותר כמו בקדושין (נא) כאומר לה' נשים כולכן מקודשות לי והיו בהן ב' אחיות דאף הנכריות אינן מקודשות וע"ש ברא"ש וכמש"כ שם בס"ד. דהא לקמן אר"ע יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו. ודברי התוי"ע בזה דחוקים: מ"ו ברע"ב ד"ה בש"א, אם הדירה ב' שבתות כו' כ"כ רש"י ול"ד דמשמע דדוקא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה והוא כרב לקמן בגמרא וכה"פ פסקו כשמואל דהלכה כוותיה בדינא וכ"ה גם דעת הרע"ב עצמו כמש"כ התוי"ע לקמן פ"ו מ"א ד"ה עד שלשים: שם בתוי"ע ד"ה בה"א. ולשון הספרה שכתב (ר"ל הרמב"ם) לא בדוקא כו' ומשום כו'. וכ"ה לשון הגמרא לקמן (כג) אפשר דמיפר הדראי. ושם י"ל ג"כ כמש"כ התוי"ע דאגב רהיטא דנדרי בתו עצמה נקיט. אבל מצינו ג"כ בעלמא דנקיט לישנא דספרה בבכורות (ריש דף לג) וע"ש בתוס'. ועי' תוי"ע פ"ח דנדרים מ"ו ד"ה להפר: [שם בתוי"ע ד"ה התלמידים וכו' וכתב הר"ן ותמה אני למה לא הוזכרה במשנתנו כו' ל"ב עי' בב"ד שתירץ דלא בעי למנות מ"ח משום דלנועי טפי והתורה נמי לא פרסמה הגמל מפני שלנוע בתשמיש כדפי' רש"י בפי' וישלח כו' ע"כ וכבר קדמו בזה המהרש"א סוף ועי' בק"ן ומ"ש בשם רש"י פי' וישלח כ"ה בירוש' כאן ובב"ר פי' וישלח. מהגרמ"ש]: מ"ז במשנה טרפעיקין. עתוי"ט. ודבריו תמוהין שהרי כדברי הרמב"ם מפורש להדיא בגמרא לקמן (סד) מאי טרפעיקין אר"ש איסתרא כו' פלגא דזוזא. ועי' פרש"י שם (ולפמש"כ בסה"ד מדברי הרמב"ם בחיבורו שדינרין דת"ק הם של מדינה. יהיה שיעור של ר"י טפי משל ת"ק) ואולי דלזה כיון התוי"ט במש"כ לקמן אבל בגמרא כו'. אולם מ"מ דבריו אך למותר: מ"ח במשנה אר"י לא פסק לה שעורים אלא ר"ש כו'. ועי' לקמן פירושו בגמרא. ומשמע דת"ק פליג עליה וס"ל דבכ"מ שעורים כפלים בחטים. והני תנאי כתנאי דפליגי בפ"ח דפאה מ"ה ור' יוסי כר"מ דשם. ונ"ל סמך יפה להת"ק מקרא סאה סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל (מלכים ב' ז'): מ"ט משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. כה"ג בחולין (קלה) במשנה: שם ברע"ב ד"ה שתי. קשה לשוות כפלים כשל ערב. וכ"כ רש"י. ובנגעים פי"א מ"ח העתיק מפי' הרמב"ם שהשתי דק והערב עב מאד. וכי הפירושים יש להם מקום כאן ושם:

פרק ו מ"ג בתוי"ע ד"ה שום במנה כו' ורש"י מסיים אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו כו'. וקמ"ל דאף דאיתא עדיין טעמא דהן פותחין מ"מ א"צ להשלים חומש. ומהרע"ב משמע דאשמעינן דלא יוסיף שליש. והוא דלי"ה דעל שום ג"כ מוסיפין אלא דבדישא להכי פותח עד חומש לפי שמאום יותר מדאי עד כדי ההוספה ופתיחת חומש קמ"ל דלא. ומיושב קושיית התוי"ט פשוטה:

פרק ז מ"א בתוי"ע סד"ה המדיר כו' אבל הכא דקתני המדיר כו' תוס'. והנה לא העתיק רק הסיום הזה. ובמהכ"ת הוזר א"ע למש"כ לעיל פ"ה מ"ה ד"ה המדיר בשם הטור. והטור ע"כ סובר כתירוץ הראשון בתוס': מ"ו במשנה ולא קוצה לה חלה. אולי צ"ל לו כדלקמן בברייתא כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה. דהרא"ש כתב דבעינן דוקא שהאכילתו: שם בתוי"ט ד"ה מאכילתו כו' ויש לגמגם למה נקיט כהן. ובמש"כ בס"ד בברכות (כח א לא ב) יתיישב זה ע"ש. וסתם כהנים מטוהרין הן לאכילת תרומה ולמקדש: וכן לקמן גבי חלה נקיט גבל דמסתמא הוא טהור עי' חולין (קכב ב) רש"י ד"ה לגבל: [ומה שמוגע להירוש' הנה בגי' הירוש' שלפנינו ג"כ ליתא „כהן" אבל הריטב"א והר"ן הביאו את הירושלמי בנוסחת „כהן" ובב"מ הביא לשון רש"י שכ' לאו דוקא כהן אלא אורחא דמילתא נקט שהכהן היה מתקן את הכרי ונוטל את הראוי לו עכ"ל. מהגרמ"ש]: מ"ח בתוי"ע ד"ה האב צריך כו' ומסיימו התוס' ואיירי כו' ולהר"ן כו'. ולע"ד ה"נ דסברת כאן נמצאו כאן היו היא מענין חזקה. אלא דהזקה הוא דמוקמינן זמן המאוחר בחזקת המוקדם לו. וכאן נמצאו כו' הוא להיפך דמוקמינן זמן המוקדם בחזקת המאוחר לו: עי' לקמן הד"ה על בעל החמור. והנה בחזקה המוקדמת כ' התוס' בחולין (יא) דכל שלא נודע החזקה בשעתה אלא שנתבררה אח"כ לא אזלינן בתרה. וה"נ נאמר בחזקה המאוחרת דהוא כאן נמצאו כו'. והתם לא נודע לנו כלל בעת היותה בבית אביה שנכנסה רק אח"כ בבואה לבית בעלה נתברר לנו שנכנסה מקודם בעודה בבית אביה לכן לא אזלינן בתרה. וכעין זה מצאתי בנו"ב חלק חו"מ סי' ד' בסופו ע"ש. אלא דק"ל על סברת התוס' דלדבריהם יפלו רוב החזקות. דאף בדבר הנראה לעין הלא אינו רואה רק מה שהיה קודם קצת. כי הגעת דבר הנראה לעין הרואה יתמהמה זמן מה לפי דעת הרבה מחכמי הראיה. אולם לפ"ז יקשה מאי דפריך הא"י בחולין (י ב) והלמא כגון שינא דרך אחוריו דקא חזי ליה כי נפק. דמ"מ בעת הסגרו לא חזי רק היך שהיה בזמן קודם קצת. וה"ה ע"כ צריכא לחזקה. ואולי י"ל דהא קי"ל תכ"ד כדבור דמי וא"כ ה"נ לענין חזקה ל"א אלא בתוכ"ד. וכזה מתורץ ג"כ קושייתי על התוס'. ולכאורה ע"כ צ"ל כן בהא דאמרינן שם ורא"י כגון דקיימי דרא דגברי כו' וע"ש בתוס'. והא מ"מ ניהוש דבתוך שהגידו זה לזה ואל"ן בזר ליה שיעורא. אלא ע"כ צ"ל שהכל היה בתוכ"ד דכדבור דמי ולא משום חזקה. ולא תאמר דתכ"ד אינו אלא לענין דבור. דבנדרים (פז) איתא ג"כ לענין קריעה דאם קרע ואח"כ מת בתכ"ד יוצא ידי קריעה. אבל כ"ז הוא לפי העתקת הרא"ש והר"ן בחולין שם בשם התוס'. אבל כפי הנמצא בתוס' שלפנינו שם נראה בדבריהם כוונה אחרת והוא משום דלא נודע לנו בבירור גמור שהיתה הפרה כשרה מקודם והיינו משום דאיכא ריעותא דמיעוטא טריפות דהוית יב"ח כמש"כ הש"ך בסי' ג"ו ס"ק מ"ח בשם המהרש"ל. ולפ"ז

כש"כ דלא מהני חזקה דאתיא מכח רובא שכתבו הרא"ש והר"ן והכמ"ל: שם ד"ה וחכ"א כן ורבנן לא אתו לאפלוגי כו'. וכה"ג ביבמות (קטו ב) במשנה דנקטי ב"ש אחת כו' ואחת כו' עד הכביר אע"ג דבכל הני גם ב"ה מודו כדמוכח בברייתא שם: מ"ט בתוי"ע ד"ה האיש שנולדו כו' דאי לאחר שארסה כו' ול"י מנ"ל הא דהא גבי מורדת תניא לעיל (סג) אחת ארוסה. ועי' בשו"ע סי' ע"ז בח"מ סק"כ ובב"ש שם:

פרק ח מ"א בתוי"ע סד"ה בש"א כו' שממכר לגרשה כו'. בתוס' שלפנינו שמוחזר לגרשה: מ"ב ברע"ב ד"ה נכסים ידועים כו'. הנה כה"פ פה אחד פסקו כריו"ח כיון דתניא כוותיה. וכן הרמב"ם בפירושו פי' כוותיה. ול"י מה היה לו להרע"ב בהביאו גם דעת ריב"ת והכוון אהדדי אית דמפרשי כו' ואית דאמרי כו':

פרק ט מ"א בתוי"ט ד"ה שאם מכרה כו' ובתוס' כו' הימא אמאי קתני שאם מכרה כו'. לפמש"כ הרא"ש והר"ן בשם הרמב"ם דמהני אפי' לנכסים שנפלו לה משנשאת דבלא"ה מכרה בטל ע"ש. י"ל דלהכי קתני לשון דיעבד לאשמעינן הא וא"כ דאפי' לכתחלה. וכן לפמ"ש התוס' לעיל (עח ב) בנ"ה לא כר"י. י"ל דאתי לאשמעינן בזה כאמרו לו: מ"ה במשנה אבל משביע הוא את יורשיה. כתב התוי"ט ובגמרא שהוא טוען כו'. בגמרא לא נמצא זה אלא ברמב"ם ברפ"ו מהלכות מלוה והוא מרב האי ורי"ף בתשובה כמש"ש הכ"מ. ולהדבא הכ"מ טרח שם ליישב מדוע לא מוקי הש"ס הא דהיתומים לא יפרעו אלא בשבועה בכה"ג. ולדעתי נראה דכ"ן לא בעינן שהוא טוען כו'. דהא היה יכול להשביעה שבועת אפטרופיא אפי' לר"ש דלקמן (פח ב) כשבאה לגבות כתובתה ע"ש בתד"ה לאפוקי. אלא בפטרה. וכיון דאמרינן דלא פטר רק הוא א"כ ממילא יורשיה חייבין לישבע שבועתן (דמש"כ המהרש"א כאן בתד"ה נדר דלענין שבועת אפטרופסין לא ניחא לפ"מ גבי יורשין שבועה שלא פקדנו ע"ש אינו מוכרח כלל): ומש"כ בתוי"ע כאן דבפגמה ומתה אף בחייו אינם גובים ממנו כו'. תמוה דבני פנים (א) דגמרא מפורשת בשבועות ס"פ כל הנשבעים פוגם את שטרו ומת יורשין כו' ונשבעין. ומש"כ בשו"ע סס"י פ"ד נגד זה כבר הרעישו האחרונים בו. (ב) דהא הכא פטרה משבועה זו דפוגמת כדמסקינן לקיין בגמרא ומאי שייך א"א מורים שבועה לבניו כזה: שם אבל יורשיו משביעין כו'. והא דל"ת הכא ג"כ דהבאים ברשותו משביעין כו' כדהק התוי"ט בזה מאד וגם דבריו מגומגמים. ולולי דמסתפינא מרבותי הפוסקים הגלע"ד דבדוקא לא הני הכא הבאים ברשותו דכיון דהוא פטרה שוב גם הלקוחות א"י להשביעה. דעי' בשבועות (מח) הד"ה וכי מה שהכריחו משנה זו (אף שהזכירו בדבריהם לישנא דהבא שאול ב"מ דלקמן בגמרא באמת ל"י מדוע לא הביאו משנה זו דמשנתינו) טעמא דהנפרע מן היתומים ל"י אלא בשבועה אינו משום דהלוה גופיה דלמא הוה טעין אישתבע לי (ודלא כפרש"י במתניתין דלקמן) ומשמע דממשועבדים נודו דטעמא משום הכי הוא כפרש"י ועי' בר"ן שהכריח פירושו מהגמרא. וא"כ היכא דפטרה ממנו ולא היה יכול לומר לה השבעי לי ממילא גם הלקוחות אינן יכולין להשביעה: מ"ז בתוי"ט ד"ה מנכסי יתומים כו' וכס' המשנה דירושלמי כו'. וכ"כ מפרש"י: מ"ט במשנה מן הסכנה ואילך כו'. בתוי"ע הביא בשם הכ"מ דהרמב"ם מפרש דאז כשהיתה הסכנה תקנו כו' ואע"פ שעברה הגזרה נאמן כו'. ובזה נראה מדויק לישנא דרשב"ג מן הסכנה ואילך ולא אמר בשעת הסכנה כמו בר"פ ר"א דמילה. ומש"כ עוד ופסק כרשב"ג אי כו'. לכאורה לא היה צריך לכ"ז דכיון דאר"נ בגיטין (לז ב) נאמן אדם כו' יש לנו לפסוק כוותיה. אלא כלפי מש"כ הרא"ש והר"ן בדעת הרי"ף דדחי הא דר"נ מפני סתמא דת"ק דהכא. לכן הוכרח ליישב גם מתניתין אליביה. ועמ"ש בס"ד בחדושי לטו"ע חו"מ סי' ק"ס. ובמס' מגילה (ז). ומלישנא דהרמב"ם משמע דדברי ר"נ הן הן דברי רשב"ג. וקשה דלפ"ז מאי פריך עליה דר"נ ממתניתין דהכא ואוקמיה כתנאי דברייתא. ומדוע לא משני דהוא אמר כרשב"ג. וכש"כ לפמש"כ הכ"מ דרשב"ג מפרש לדברי ת"ק. וצ"ל דהיינו לאחר שמצינו לחכמים דברייתא דאמרי א"נ לכן אמרינן דגם רשב"ג כוון לדבריהם. אבל בלא זה היה מסתבר יותר לומר דדוקא בשעת הסכנה ממש קאמר רשב"ג:

פרק י מ"א במשנה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה. פשוט דה"ה שקודמין גם להשניה עצמה. ואיירי דהני יורשי הראשונה הנה נמי יורשי שניה. וכדרך דא"ר א לקמן בגמ' בסיפא דמתניתין: מ"ה ברע"ב ד"ה הראשונה נשבעת כו'. כ"כ רש"י והר"ן אם בניה טוענת כו' השבעי לי. כ"כ רש"י והר"ן. והתוי"ע העלה בצ"ע דזה הוי כמו מנכסים משועבדים דנשבעים אפי' בלא טענה. ול"נ דהא משמע אפי' אנו רואים דיש בהנכסים כדי גיבוי כל הכתובות. ואינו אלא משום חששא דלמא לא מתהייר כדפרש"י דהיינו שמא ימצא בע"ח מוקדם על הכתובות וכדומה ואינו ברי היזק לכן ס"ל ז"ל דאינן נשבעין אלא בטוענות. ועי' בב"ש סי' צ"ו ס"ק כ"ד: שם בתוי"ט ד"ה הב"ע כו' וק"ק אמאי לא פי' כאביי ע"ש. ול"נ כיון דלדינא ליכא נפקותא דלענין מה שגבה לא גבה גם לפירושם כן דהלכה כת"ק. ועוד דגם סתמא דמתניתין דלקמן דתני הראשונה מן השניה כוותיה וה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם. ולענין יתומים גדולים ודאי גם לפירושם הלכה כאביי קשיא כמש"כ הרא"ש מש"ס דגיטין והכא מיירי כשאין שם יורש כמש"כ הרע"ב (והוא מהרמב"ם) או כמש"כ התוס' והרא"ש דמיירי שפטרן האיך מן השבועה. ולהכי לא ניחא להו כדאביי משום דלדידיה אתא סת"ק דלא כהלכתא:

פרק יא מ"ג בתוי"ט ד"ה ומוכרת למזונות כו'. בתוס' סד"ה מתניתין מני כו' הוא דמוכרת כתובתה שלא בב"ד. משמע דמפרשי דשלא בב"ד קאי אכולה מילתייהו דאף שהשביעה וחמשה פעמים שמוכרת לכתובתה א"צ ב"ד. והתוספות יו"ט לא הרגיש בזה ע"ש: מ"ה במשנה אפי' מכרו שוה מנה במאתים כו'. והתוי"ט אלא ודאי דס"ל להירושלמי דבפלג היכא אונאה לקרקעות וכ"ה בטור כו' ומיהו התוס' בפ"ב דקדושין כו' ע"ש. ל"י מדוע לא הביא דעת התוס' לעיל (נח) ד"ה האומנה שברור מלנו דבפלג יש אונאה וכן הרא"ש בפ' הזהב סי' כ"א והרי"ף שם הביאו דעת הירושלמי כן: מ"ו במשנה ואם מחלה נשאת כו' יש לה כתובה. עתוי"ט. ומש"כ מ"מ איסורא דרבנן עביד כמבואר ברמב"ם בפכ"א (כ"נ דצ"ל) הלכה כ"ו. ועי' במ"מ פט"ו מהל' איסורי ביאה הל"ו. אבל משמע ודאי דאם יש לו אשה בת בנים מותר לישא איילונית וא"כ דבריו אינן מוכרחים:

פרק יב מ"א במשנה לכשתבוא הגלי אזונה כו'. עי' פירש"י ורע"ב. והמיהני מדוע לא פי' כפשוטו דקאי על הבת עצמה ולאפוקי מאלמנה דתנן לקמן דיכולין לומר לה אם את אצלינו כו' עי' ברא"ש ור"ן: שם ברע"ב ד"ה הנושא כו'. או שאמר אתם עדי שאני מחייב עצמי. מוכח שהולך בשיטת הרמב"ם (הובא בר"ן) שגם באתם עדי יכול להתחייב א"ע ושכן גם דעת הרי"ף. והתוי"ט ל"ד שגשיא כוונתו לעדי הודאה כשטת רש"י. הולם פי' הרע"ב במשנה תמוה דהכי חזיק דהש"ס לא הוקים למתניתין בכגון זה אלא בגוונא דפלוגתתם לא בשטרא פסיקתא:

[פרק יג מ"ב בתוס' חדשים ד"ה אבל בירושלמי פ"ט דשביעית כו' ל"ב דאיתי בס' דרכות מוסר"י ן' שועיב פ' ויגש שכ' ז"ל: וכתבו חכמי הטבע כי הצבי אינו סובל שום דבר בקרנים כשאר החיות או הבהמות ש"ש להם קרנים. כי מיד הוא משליך אותו ועי"ז אמרו חכמים ז"ל הניח מעותיו על קרן צבי עכ"ל ועי' פ"מ. מהגרמ"ש]: מ"ג בתוי"ט ד"ה נשביל

ובו'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כו'. כן הוכיח הרי"ף אחר משנה דלקמן. לא נמצא שם שום הוכחה רק כתב סתם דנפקא ליה מהלכתא וקי"ל כרבנן. וזה כתב ג"כ על משנה זו בעצמה ולית הני כאדמון. אולם בב"ב ר"פ מ"ש כי הרי"ף טעם ע"ש וכו"י: מ"י במשנה יהודה ועבר הירדן וסגליל. התוי"ט הקשה מדוע הפסיק בעבר הירדן בין יהודה לגליל אשר שניהם בא"י בעבר המערבי. ולי י"ל משום דאמרינן בחגיגה (דף ד' כה) דרצועה של עובדי כוכבים מפסקת ביניהם. אבל הירדן הוא עצמו ג"כ בכלל ארץ כנען. עי' בכורות (נה) ועי' בתוי"ט בשביעית פ"ט אות מ"ב מה שהביא מס' כפתור ופרח: מ"א בתוי"ט ד"ה ואין הכל מוציאין כו'. דלי רישא בכנעני השתא מעלין אמרת נ"ל דאין מוציאין. הק"ו תמוה. אבל הרב לד במחכ"ת דעי' בר"ן דלא כתב זה אלא לפי הרב"ד דהכל מעלין היינו שכופה העבד את רבו לעלותו לירושלים וע"ז שפיר קאמר נ"ל דא"מ:

מסכת נדרים

בתוי"ט בפתיחה ד"ה לשון הר"ן כו' דאילו חרמי נד"ה לא שייכי כו'. נ"ע דהא לקמן בגמרא אמרינן וכיון דתני תרתין תני לכולהו: שם עיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי ובין שהתפיסו כו'. אבל בפרק שבועות שתים בסוגיא דמתפיס בשבועה כתב דהיינו מתפיס אינו אסור אלא משום יד וכ"כ הב"ח בשמו בסי' ר"ד. ובט"ז כ"ע דל"ד ונהפוך הוא. ומ"ש התוי"ט אבל האומר נדר שלא אוכל אינו כלום ל"י טעם נכון לחלק בין זה למודרני ממך שאיני אוכל לך דלקמן דהוי יד וע"ש בתוי"ט:

פרק א מ"א בתוי"ט ד"ה כנדרי רשעים (הב') וכן אם אמר כנ"ר הימנו משמע שלא אוכל ותימה דבגמ' א"ל דאמר הימנו שלא אוכל מבואר דבעינן שיאמר בפירוש שלא אוכל [עי' הורע"ק אות ה'] ונראה למחוק תיבת משמע: שם בתוי"ע [אות ג] הקשה דל"ל הקישא ללפיה במה מצינו כו' ע"ש. ותמיהני דנעלם מכת"ר דהר"ן עמד בזה לקמן (דף ד ב) בד"ה תיתי במ"מ מנדרים והירך דרוצה לייתות אף למלקות ע"ש. ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה עוד דמאי מיבעיא ליה בנדקה הא איכא למילף במ"מ (ול"י מדוע שביק בעיא דפאה הקודמת) דוי"ל דע"כ לא מבע"ל אלא אי ילפינן לה מקרבנות מהיקשא ללקות על כל האחר דידה (עי' ר"ן ד' ד ד"ה הואיל וכך) למ"ד דלוקין על לאו שאכ"מ או דאינה רק מן במ"מ ואין לוקין על הב"א דידה כיון דעיקרו אינו אלא מן במ"מ. ובין בדבר דבקדושין קאמר א"ד ואת התאי כו' ולא תפסי בה קדושין. ובפאה ונדקה לא מסיים ולא הוית פאה ונדקה. כה"נ נכון לשיטת הר"ן אבל מהר"ן עצמו כד"ה ולענין הלכה מוכח דמפרש דלענין הדין גופי' מיבעיא ליה אם יש יד או לא. ואולי י"ל דע"כ לא ילפינן במ"מ אלא קדושין דדמיא לנדרים דאסר לה אכ"ע כהקדש כדאיתא בריש קדושין אבל פאה ונדקה לא מצי למילפינהו במ"מ: מ"ב בתוי"ט ד"ה נדר בנזיר כו' ומשום דכמוהו אינו מענין שבועה שקוקה כו' וכ"ה בפסקיו אולם לפנינו ברא"ש שבועה שבוקה משמע דכן היתה לפניו במשנה וכ"ה ברי"ף ובריטב"א ובטוש"ע רל"ז סעי' י': מ"ג בתוי"ט ד"ה כאימרא כו'. וקשיא עליה מאי חיים שייך בהו ועי' לקמן מ"ד בדבליו ד"ה ר"י מתיר (הא') אבל לדברין גם יקשה הא פיגול ונותר ג"כ ממשיים. ונ"ל דחיים יאמר ג"כ על סבריות כמו עד היותם (יהושע ה) ע"ש בביאור ועי' בברכות (נ ב) הד"ה מודים דכלי שלם נקרא גם כן חי ולכן גם על עץ שייך לומר כן מפני שמתקיים זמן ארוך אפילו בחלום טרם ירקב מבש"כ בשר כמו שאמר אנטונינוס (סנהדרין צא ב) לפשר אתיכה של בשר עומדת ג"י בל"מ ואינה מסרחת. ומה שנקרא בלשון חז"ל (וכן בארמית) בשר חי קודם שנתבשל זהו ע"ד השאלה והרחבת הלשון עמש"כ לקמן (מט). ועכ"ל דהר"ן ט"ס וצ"ל משום דבלא כ"ף הי קרבן קאמר. כי לא בא לאתרן רק קרבן עולה כו' שהזכיר בוהם מקמה עלי אבל אימרא כו' וכן מנחה אין שמן מורה על שם איסור כי גם נותנה נקראת מנחה כמו מנחה לעשו אחיו וכיוצא אך ק"ק ממזבח דלא מצאנוהו אלא על הקרבת קרבן עליו ואולי משותף הוא גם למקום ששוחטין בו חולין כמו שם בית המטבחים וכן קרא הכינו לבניו מטבח: שם בד"ה כאשים כו' שלהבה של אש על המזבח כו'. לכאורה קשה מהא דאיתא בבילה (לט) במשנה דשלהבת של הקדש אין מועלין בה. [התוי"ט רמז לשם] ואולי משום דמדרבנן מיהא אסור. ענ"ל דשם איירי בשלהבת לחוד אבל כשהיא קשורה בגחלת מועלין גם כומהלך שם לענין הוצאת שבת וכ"כ הט"ז ביו"ד סימן קמ"ב לענין שלהבת עבודת כוכבים: מ"ד במשנה לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר. התוי"ט תמה על הרמב"ם והרע"ב שכתבו דה"ה כר"מ דהא כש"כ לבר פלוגתיה דאסור ועיין כל דבריו. ואיסתמיתהים מש"כ התוספות דבשלמא לפר"י דגרס לקרבן בחטף כו' לפיכך מותר לרבנן דל"ע סברא דלקרבן יהא כו' ע"ב ולעיל (יא ב) לאיזוגא דסתמא דהש"ס פליג בם תנא דברייתא על ר"מ בזה ואע"ג דרב אשי מתרץ כם בע"א פסקו הרמב"ם והרע"ב כסתמא דהש"ס וכה"ג כתב התוי"ט בר"פ דלקמן בד"ה חולין:

פרק ב מ"א ברע"ב ד"ה הר"ז מותר כו' וחטאת כו'. מדבריו אלה וכן מהרמב"ם בפירושו לקמן פ"ב ובחבורו פ"א ה"י נראה להדיא שמפרשי' [לעיל בגמ' מרבה אמי הטאת ואשם שאת מתפיס בנדר כו'] מפני שבאים לפעמים ע"י נדר גמור כגון ע"י נזירות ע"ש. וק"ל ממעשר בהמה לקמן יח ב (וכ"כ שם מראה שמותר א"ע). ואולי י"ל מפני דאילו היה רוצה היה מפזן ביותר מגלות רגל בהמה רועה. אך לפ"ז גם בכור יכול להעריס ולהתפיסו בזבח אחר טרם הולדו וכן ק"ל ממנחות (נ ב) דקורא לשעירי חטאת אינן באין בנדר ונדבה ולעולא באים כלה בנו"כ. וזה י"ל דשעיר לחטאת לא מצינו בא בנו"כ. וק"ל בסוגיין מדוע לא מחלק הש"ס דחטאת ואשם מ"ל בנו"כ כגון באומר הרי עלי חטאת ואשם לפטור את פלוני המחוייב בהם עיין ט"א ר"ה (ו) ד"ה הימא דיגורא לאו כלום הוא: שם בתוי"ט ד"ה הר"ז בלא יחל כו' דבה"מ והאריס נהגו כו' שנאמר לא יחל דברו. נראה דדייק דברו הנהגתו מלשון ידבר עמים (תהלים מז) וידבר עמים (שם יח) לרד"ק וש"מ שהוא ענין הנהגה. וזה אינו לנכון עפי מה שסוגיא מכאן ר"י הכהן המובא בפסקי הרא"ש ובר"ן לקמן (פא ב):

פרק ג מ"ד במשנה וכה"א אלו ואלו מותרים. לכאורה לדידהו מותר בלא"ה מטעם שהותר מקצתו וכמש"כ הר"ן בר"פ בשם הירושלמי גבי נדרי זרוזין היה מעמיד הלל זה כו' ע"ש. ועי' לעיל (כה ב. כו) פלוגתא דרבה ורבא. וי"ל דגם ב"ה מודה דלכתחלה אסור להוסיף אך דשרי לפתוח הא גרע הואיל דגלו דעתייהו שאינן חפצים יותר. או מטעם הרא"ש. וכ"נ מדוקע פלוגתייהו בלשון דיעבד: מ"ז בתוי"ט ד"ה לאו בהמה כו'. מדל"ק מן הרועין נמי. ק"ל דלמא רצה להוציא אף סכי שמש דבכורות (ס"ד מג) למשנה. ומש"כ הט"ז ביו"ד בסי' רי"ז סק"ל בביאור דברי התוס' דעוברין יוצאין החמה ע"פ שאגדה דפ"ג דנדה דכעובר מב"ט מסוה"ע ועד סופו. לא מתוור כלל. דכסיא אינה כנטה תרשיית. ול"נ איפכא דעובר היה ממועט אף אם אומר מן הרואים סתם. ובקושיית התוס' למחוק תיבת עוברים וכן היא מסובבת בד"ת: מ"ט במשנה מן הילודים כו'. עי' פירוש הגר"א ביו"ד כי' רי"ז סקמ"א דר"ל בניקוד בו"א שורק דהוא בינוני פעול. ודלא כמשמעות הר"ן בסיה קורא בניקוד חיריק וחולים ע"ש: מ"י במשנה מאוכלי שום כו'. התוי"ט כ' של"י מדוע השמיטו הרמב"ם. והנני תמה עליו מדוע לא הרגיש שהרמב"ם השמיט כל עיקר תקנת עזרא באכילת שום אלא בזור משום שכי' בפ"ד מהל' דעות ה"ט שלא לאכול שומים אלא מעט ואחר ימים הרבה וכימה"ח לא יאכל מהן כלל.

ונ"ל דתקנת עזרא לא היתה אלא לגמוס ועי' יש"ש שם במה גם. ולכן נפל דין זה בגירה: מ"א בתוי"ט ד"ה שכל המצות כו' פירש"י כו' וקשה לי טו'. ולא זכר שפ"ה לקמן בברייתא:

פרק ד מ"א במשנה אבל משאיל לו חלוק וטבעת כו'. לקמן בגמרא הגי' טליה קודם לטבעת וכ"ה בהר"ן כאן ובפסקי הרא"ש ובמשנה שבירושלמי והיא יותר נכונה: שם במשנה אבל משאיל כו' וכל דבר שא"ע בו אוכל נפש. י"ל דהוא סוף הדבור ופורט ואח"כ כולל אולם בגמ' (דף לג) בהו הדברים וכל דבר כו' משום שמשכירין כו' בדבור אחד. [אמר המעתיק עי' בתוס' ב"ק כ א ע"ב בד"ה זה נכנס כו' והריטב"א שאלו הרי"ף מוסף הדבור וכל דבר כו' אלעיל וגירסתו היתה במשנה ומקום שמשכירין ע"ש. ונ"ע שם בתוס']: שם מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור. וכתב התוי"ע בשם רש"י ותוס' והגהב"ד במגילה דהיינו בשוה פרוטה. ועמש"כ בסוכה (כז ב). וע"ע לקמן (מו ב) אבל בנזיר לא גי' המפרש ותוס' והרא"ש. ואולי צריך ג"כ שיוכל לקנות ממנה מאכל כזית דאין אכילה פחותה מכזית להכמים דרפ"ג דשבועות ואי משום תני שיעור עמש"מ רפ"ד מהלכות שבועות. ואפשר דמאכל מיקרי אפי' פחות מכזית: מ"ב שוקל את שקלו. וכי התוי"ט פירש הרע"ב דמנוס כו' כן לי הרא"ש כו' וק"ל כו'. והיתמתמתים דזהו מלשון הגמ' בכתובות בשלמא שוקל כו' מלוה קעביד. וע"ש בפרש"י ותוס'. והר"ן שפירש לקמן בגמרא בד"ה אלמא הברותי דקאי ג"כ אשוקל דלכאורה הוא נגד הגמרא הנ"ל. נ"ל דס"ל מדל"ק הכא נמי בשלמא כו' כדהתם משמע דאתרוייהו קאי ופליגי הסוגיות אהדדי כמו דפליגי לקמן בטעמא דרב הושעיא א"א כרבא וכדפי' הר"ן שם: [שם בתוי"ט בד"ה מקום שמשכירין כו' ולפיכך יש לתמוה על הרע"ב כו' כ"כ אחמה שלא העיר שגם הרמב"ם בפי' המשנה כתב הך הוקימתא שיאמר לו הנאת מאכל עלי (ואמנם בס' היד רפ"ו דנדרים כתב הנאה המביאה לידי מאכל) וכן בירושלמי איתא רק המודר הניית מאכל ע"ש. מהגרמ"ש]: שם בתוי"ע ד"ה מקום כו' לפי ששכר הזה כבר מגוי בידו. ק"ל דהא שכר השבת לא מגי שקיל אלא כמו שהיה בעל מלאכה דעביק בה עי' תוס' ב"מ (סח) ד"ה ונותן. ושכר כזה אינו מגוי. כי מי פתי יסור הנה להשכיר את עצמו איש כזה שמתעסק במלאכה שמרויח בה הרבה לעסוק במלאכה ששכרה מעט. וכש"כ למאן דמפרש שיושב בטל לגמרי. וי"ל: מ"ג במשנה אבל לא ילמדנו מקרא (היינו במקום שנוטלין עליה שכר כדאוקמיה שמואל בגמרא) אבל מלמד הוא את בניו מקרא (ואת בנותיו ליתא בגי' הרא"ש בפסקיו ובהלי' הרי"ף והרמב"ן) ולקמן בגמרא (לז) וכ"נ להדיא כפי' הרא"ש שם ד"ה בנות וכ"מ שם (ע"ב) בהר"ן ד"ה גדול ועתוי"ט). וכי התוי"ט בשם התוס' משום דאין המודר חייב לתת שכר מלמד לבניו. ותמיהני עליו היך לא הביא דעת הרמב"ם בפ"א מהל' ת"ת הל"ג שכ' שחייב אדם לשכור מלמד לבנו. וכן שם בה"ו וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה. וכ"פ בטוש"ע סי' רמ"ה. והרמ"א הוסיף שם דכייפינן ליה כו' ע"ש. ולענ"ד דלכאורה קשה הא דאיתא לעיל דהם נכסי מתיר הסוגין על בעל אבדה במקום שנוטלין עליה שכר אסור להחזיר לו בחנם. מ"ש מפורע את חובו דליכא דהתם דרשאי וה"ה אם יש לו חוב בעצמו עליו יכול למחול לו כמש"כ הבה"ט בסי' רכ"א סק"ה. ומדוע לא יכול למחול לו השכר. אלא דפתרון הדברים דלא שרי אלא דוקא היכא שאינו מהנה לו כלום בנתינת איזה דבר לידו בשעה שהוא מבריח את הארי מעליו וכלשון הרמב"ם בפ"ו מהל' נדרים ה"ד. וכן פורע חוב שעליו שהרי לא הגיע ליד הלוה כלום אלא מונע ממנו התביעה. ולכן להחזיר לו אבידה אף דזה גופא לא מיקרי הנאה דשלו הוא מ"מ קרינן ביה שהגיע לידו כלום בשעה שמוחל השכר (ולא דמי לחזרת המשכון דשרי בשו"ע שם. דשם מוחל לו החוב קודם חזרתו. אבל הכא בלאו הכי בעת שמשיב לו את מתחיל החוב דשכרו ומתחילה עליו). ולכן אסור ליגע בעצמו מקרא דמיקרי הגיע לידו כלום. אבל לבניו שאינו מגיע לידו כלום רק שמצילו מהשכר הו"ל כמו מוחל את חובו דשרי. ומזה נראה דמה שהביא התוי"ט לקמן מ"ד מהב"י על הא דשרי לגזור לו סם פגוני יפה לה כו' דבמקום שנוטלין עליה שכר אסור. אינו מוכרח כיון שאינו מגיע לידו כלום וכן בשו"ע השמיטו. ואולי דהאמירה אליו הוה כמו שמגיע לידו מלוגא כמו רבית דברים שאסור בס"פ א"נ: מ"ד במשנה ויזן עמו במטה. מש"כ התוי"ע ור"מ ור"י הלכה כר"י תמה בתור"ע דהא קי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו. תמיהתו אינה אלא על לשונו אבל לענין דינא ודאי י"ל כסתם משנה כיון דלא הוכחה בה דעת ר"מ. אולם בדינא דעשיית רומן דבמשנה הסמוכה שפסקו ג"כ דלא כר"מ ודאי קשה ואולי הואיל דבזוגן חד טעמא הוא משום גזירה. כיון דבדינא דלעיל לית הלכתא כוותיה ה"ה הכא: [שם בתוס' רע"א אות מ' ד"ה תמוה לי הא קיי"ל כו' נ"ב לא ידעתי מדוע לא תמה ג"כ על פסק הרע"ב דאין הלכה כר"מ בהא דלא יעשה עמו באומן שהוא ג"כ מטעם גזירה כמש"כ בגמ' והביאו התוי"ע ד"ס והכ"ה. את"ו ראיתי להש"מ שהקשה כן. מהגרמ"ש]: מ"ו במשנה המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו כו'. עי' תוי"ט שבין דהמודר פירושו שהדירו חבירו וכן הביא בשם התוס'. וכתב דלרבותא נקטה המשנה בכה"ג דלע"ג דהמודר לא פשע גזרינן עליו שלא ישאיל. והקשה על הרע"ב דאסברה בנדר. ואזיל בתר איפכא. דהגזירה הוא נוגע טפי להמדיר שלא יוכל לשאול מן המודר דבר המצטרך לו. ולהמודר אין זה הפסד כלל. וכ"כ בעצמו לקמן פ"ה מ"ד בד"ה כמודר הב'. דהמדיר מסתבר יותר לגזור עליו. ולפ"ז לדרכת הרע"ב אסברה ברבותא טפי. ומלישנא דהמודר אין הכרע כמש"כ הר"ן לקמן (מו) בד"ה הני נדור ע"ש וכ"כ שם הרא"ש בפסקיו כעין זה. ואולי הרע"ב בדוקא נקט נודר דאיהו במדיר לא שייך למיגזר דלמא ישאיל למודר וכן בהיפך דכיון דהדירו מסתמא שונאו ואינו חפץ שיהנה ממנו המודר ואיך נהוש שיעשה לו טובה וישאילנו. והדע שכן דעתו מדכתב לקמן פ"ה מ"א בסופה כל שותף ידיר א"ה כו' כדי שיכופו אותו למכור לו חלקו. הוסיף תיבת לו על לשון הרא"ש שם ש"מ דס"ל דל"ג בזה:

פרק ה מ"ג במשנה אין לו בהם הפ"י מותר. עתוי"ט מה שהביא בשם הרא"ש דג"ק וכ"ע ולפ"ז יל"פ כו' כמש"כ הר"ן כו'. במחכ"ת ל"ד בזה דלהרא"ש אין חילוק בין אוסר על שותפו לבין על אחר. רק דמחלק בין מפקיר דמכר הנאתו לכן א"י לאסור אפילו על השוכר גופיה. לבין שותפין דהנאתו תחת ידו יכול לאסור אפי' על אחר ואין בזה רבותא באחר טפי מבשותף: מ"ה במשנה שהכותב לנשיא ח"ל לזכות. עתוי"ט שכתב הטעם דזה אין לך מגדר מילתא גדול מזה כו'. ותמוה דהרי יש הקנה דיזכה לנשיא או לאחר. ועוד דמשום חששא שמא יעבור על נדרו תקנו דיעבור בודאי וכעין זה הקשה הש"א בתוס' ד' בסופה. ולענ"ד דלפמש"כ התוספות בבכורות (יח ב) ד"ה האנוי בתירוץ הראשון א"נ לכ"ז אלא מדינא קנה שנשיא דמשום כבודו גמר ומקני. ועמש"כ שם ראיות לסברת התוס' בס"ד: שם והכ"א אחד זה כו'. בתוי"ט הכמים היינו ת"ק כו'. תמוה דהדרבה ת"ק אומר דוקא נשיא. אבל נראה דר"י וחכמים פליגי בפירוש דברי ת"ק דלר"י דוקא נשיא קיע והיינו בלא זכיה. ולחכמים ל"ד אלא הדבר בהוא. וכה"ג מצינו רבות עי' פסחים (קטז ב) במשנה וחותם בגאולה כו' ובפירוש רשב"ם ובתוספות. ועי' מו"ק כד. תוספות ד"ה עלרת כו' והכמים אומרים. ובזבחים פג. ד"ה כמונח:

[פרק ו מ"ד בתוי"ט ד"ה דג דגים כו' דע כי בלשוננו כשיתחבר כו' מורה על הכלל. לית לפע"ד נ"ע כי לא מצינו כלל שיורה על הכלל כ"א על הפלגה מכל איזו (עי' הגליון אות ס') וכשאני לעצמי רגיתי שמר דמשנתנו או לו קתני ר"ל שאמר דג או שאמר דגים. כי דג

בגא

הוא שם המין ודגים הוא הרבוי לכן אסור בכל פרטי המין; וכן לקמן (משנה יו"ד) חטה. חטים גרים. גריסין גם כן או או קתני. אח"ז עיינתי בפי' הרא"ש כאן וראיתי שפי' או דג או דגים וי"מ כשאמר שניהם כו' ולא נזכרה דבדגים לחוד סגי דמשמע כל מיני דגים (וכן ראיתי בתוס' שם שפירשו ג"כ דג או דגים). אמנם אצל חטה חטים פי' הרא"ש דאמר תרווייהו ור' יהודה לא פליג אה"ק ופשט מחמת שבגמ'. שם (נב ע"ב) תניא רשב"א חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס. חטים שאה"ע אסור לכוס ומותר לאפות. חטה חטים שאה"ע אסור בין לכוס בין לאפות גרים כו' גריסין כו' גרים גריסין כו' אלמא דמ"ש חטה חטים וגרים גריסין פי' דאמר תרווייהו. אמנם אם כאן מוכח שפירוש חטה חטים וגרים גריסין דאמר תרווייהו. הנה בא זה ולימד על דג דגים שפירשו ג"כ דאמר תרווייהו. ונע"ג על הרא"ש ותוס' על שפירשו או דג או דגים. וכשאני לעצמי שמ"ש בברייתא „חטה חטים שאה"ט אסור בין לכוס בין לאפות" „גרים גריסין שא"ט אסור בין לבשל בין לכוס" הוא ט"ס והוספה מאותבת בברייתא מן לשון המשנה מאיזה מעתיק ולפ"ז הפשט הפשוט חוזר וניעור דאו או קתני במתניתין. ולפ"ז ת"ק סובר דאם אמר חטה אסור גם קמח. וכן אם אמר גרים אסור גם חיים ור' יהודה פליג ואמר קונם גרים או חטה שאה"ע מותר לכוס חיים. ורשב"ג בברייתא מפרש טפי ופליג על הת"ק דחטה אסור לאפות ומותר לכוס חיים. חטים אסור לכוס ומותר לאפות. גרים אסור לבשל ומותר לכוס גריסין אסור לכוס ומותר לבשל. ומנא אמינא לה. כי עיינתי בירושלמי ומצאתי הגירסא כן בלי הבבא דחטה חטים וגרים גריסין. וכ"ה בהוספתא (אלא שיש לתקן שם הגי' קצת. אבל לא להוסיף שם הבבות גרים גריסין וחטה חטים כמו שהגיה הגר"א ז"ל כדרכו תמיד להגיה התוספתא מהגמרא). ויותר פלא דבירושלמי ובתוספתא הגירסא א"ר יהודה (לא אמר רשב"ג) ולפ"ז הוא הוא ר' יהודה דמתניתין אלא שבמשנה לא אמר כ"א אם אמר חטה או גרים ובברייתא מפרש גם אם אמר חטים או גריסין. והנה כאן בגמ' (נ"א ב') מביא ברייתא תניא רשב"א דג שאה"ט אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שא"ט אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שא"ש אסור בין בגדולים בין בקטנים. ומש"כ דג דגה בודאי ההכרח לפרש שאמר שניהם וכפרש"י והר"ן. אבל לפי דרכי גם כאן יש להגיה מהירושלמי והתוספתא דג שא"ט אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שא"ט אסור בקטנים ומותר בגדולים. דגים שא"ט אסור בין בגדולים בין בקטנים (ובתוספתא חסר הבבא דדגה) והדעה הזאת דרשב"א מתאחדת עם דעת רשב"ג או דר"י גבי חטה וגרים. ומאד שמחתי כי בפסקי הרא"ש הגירסא תניא רשב"א אומר חטה כו'. מהגרמ"ש]: מ"ו ברע"ב ד"ה מותר ברוטב כו' רוטב הנקפה כו' והקשה עליו התוי"ט דהא קואל"ל ונקפה גרוע מרוטב עצמו ומאי קמ"ל כו' ואינו קושיא כ"כ די"ל דמשום דר"י דאוסר נקיט ליה וכן לרבנן באומר בשר זה: מ"ז במשנה אמר קונם יין זה שאני טועם כו'. בפסקי הרא"ש ל"ג מלת זה. וכ"נ להדיא גירסת הר"ן לקמן ע"ב בד"ה קונם יין. ולכאורה קשה לפ"ז בעיין דרמב"ח בשאני טועם אי דוקא אי ל"ד. ואולי יין שאני דגופו ממש נתערב ועמש"כ בסמוך: שם בתור"ע (אות מ"ו) הניחו בצ"ע דלמא אמר הכי כדי לאסור עצמו בכל שהוא ע"ש. ובקל י"ל דה"כ הל"ל שאני אוכל כ"ש. ונע"ל דכמו דהנודר מטריפה טרופה אסור אפי' בציר ומורייס לעיל לגירסת רוה"פ הע"ג דטריפה טרופה הדג בעין אלא שמחותך ובציר ליתא אלא טעמו מ"מ אמדינן דעתו דכיון דדייק כולי האי דעתי' לאסור אף טעמי' לבד. ואף לגי' הר"ן שם דמותר בציר. הא כתב שם דסד"א כיון כו'. לכן הכא נמי כיון דדייק כולי האי לאסור בכ"ש דעתו אפי' בטעמו ויוצא ממנו. ונע"ל דטעם ודאי נכלל בשאני טועם וכי איצטריך ליה להיוצא מהן. וכ"מ מדלא איבעי' ליה לרמי אמתני' דלעיל דאיירי בטעם אלא אמתני' דהכא דאיירי ביוצא מהן (עי' תוס' ברכות (לט) ד"ה מיא דסילקא) ולכן ודאי אמרינן כיון דדייק לאסור אף הטעם דעתיה ג"כ על היוצא מהן: מ"ח במשנה הנודר מן התמרים מותר בדבש התמרים. בתוס' הקשו אמאי לא תני התמרים אלו כו' לאסור ביוצא מהן. ולענ"ד דהכא מותר אכיי אומר אלו דבחולין (קכ ב) מסקינן דבאיסור דאינו בא מאליו ילפינן משקין היוצאין מהן שיהו כמותן מתרומה או מבכורים והד מהנך ע"ש. ובתרומה ובכורים גופייהו ס"ל לר' יהושע שם דאינו אלא בזיתים וענבים בלבד וכן בערלה ע"ש ודיו לבא מה"ד להיות כנדון ואף דבערלה ותרומה משמע בפי"א דתרומות דלא שאר משקין אסורין מיהא דרבנן (עי' בפירוש הרא"ש שם) אפשר דבנדרים לא החמירו. אולם לקמן ר"פ קונם משמע דלהדבה בנדרים מחמרינן טפי ע"ש בר"ן ד"ה כמאן אזלא. אך מ"מ נהי דמדרבנן אסור כיון דל"ד לנהו דלעיל דמיתסרן מה"ת לנכי לא תני לה: שם בהרע"ב בפירוש הב' והוא מפירוש הרמב"ם. וע"ש דנראה מדבריו דל"נ בדברי ת"ק מסתווניות מותר בחומץ סתווניות דהן עצמן אין דרכן לאכול כמו שכתוב שם ובכה"ס ס"ל לת"ק דאסור ביוצא מהן. ולק ל"ד הרע"ב בהביאו פירושו על הגי' שלפנינו. וכן ל"ד התוי"ט בהביאו דברי התוס' ליתר ביאור לפי' זה. ולא העיר דלהתוספות סתווניות דרכן לאכל ומוכרח להגירסא שלפנינו: מ"י במשנה מן הכרוב אסור באיספרגוס. בהרע"ב כ' פירוש אחר דהוא המים שבלקו בהן הכרוב. וכ' התוי"ט וצריך לחלק כו' ע"ש דמשמע דדעתו לחלק בין שליקה לגליתה אבל מה יענה בהא דלעיל בהנודר מן הבשר דמותר ברוטב והיינו אפי' ע"י בישול כדמוכח מהא דפליג ר"י והביא ראיה מדאסר ר"ט ביצים שנתבשלו עמו לכן העיקר כמו שסיים ולאפשר דבלשון ב"א כו'. וכ"כ הט"ז סימן ר"ז ס"ז:

פרק ז מ"א במשנה מותר בדלועין ור"ע אוסר. ופסק הרמב"ם בפירושו כחכמים. וכתב התוי"ט אבל בחבורו פ"ט פסק כר"ע. לא פסק כר"ע אלא בפלוגתא דהנודר מן הבשר דלקמן (בע"ב) אבל בכן דהכא אדרבה כתב שם בהל' י' בסתם הנודר מן הירק מותר בדלועין. ונדחקו שם הכ"מ והל"מ. ול"נ כיון דהא דפסקינן כר"ע הוא מספיקא כמש"כ הר"ן לקמן והרא"ש בר"פ כל הבשר. ולכן בדלועין דלר"ע גופיה מספקא ליה כמש"כ הר"ן. גם התוס' בר"פ כה"ב כתבו דלא אסר אלא מדרבנן לכן הוי כעין ס"ס להר"ן וספיקא דרבנן להתוס'. משא"כ גבי בשר דלר"מ אסור בודאי כמש"כ הר"ן לקמן והתוס' כאן פסקו לחומרא. והשתא דאתינן להכי דיש חילוק בין בשר לדלועין. י"ל דת"ק דהכא דמתיר בדלועין מודה בבשר דאסור וכסתם מתניתין דר"פ כה"ב ולא סתרי אהדדי ולכן פסק הרמב"ם כתרווייהו. ובזה א"ש טפי הא דקאמר מאן תנא דפליג עליה דר"ע כו' ר"ל בבשר דהא ת"ק דמתניתין איכא למימר דמודה בבשר וא"כ לר"ת מתניתין דמעילה מני. ומשני רשב"ג היא וג' מחלוקת בדבר. ומדויק היטב לישנא דהיא. דר"ל מתניתין דמעילה. וסוגיא דר"פ כה"ב דמוקי למתני' דהתם כר"ע דוקא הוא דלא כהבי'. והרמב"ם פסק כותיה דסוגיא דדוכתא עדיפא ונכון בעז"ה: מ"ג במשנה בהנילי פשתן. לשון המפרש דדייק ולא נפיץ. והעתיקו התוי"ט. וק"ל דמשמע הא דייק ונפיץ אסור. מ"ש מגיזי צמר דמותר מטעם דל"נ אלא לבגד. ועוד דמוכח להדיא בסוכה (יב ב) דהנילי לפרש"י הוא דדייק ונפיץ. ולפירוש התוס' הוא מטוה. ודייק ולא נפיץ הושני קרי ליה ע"ש: שם ר"י"א כו' פטן והזיע ש' מותר להתכסות. ל"פ דר"ל ללבוש וכן בלשון מקרא וערום יכסה בגד (יחזקאל יח) ועוד רבות. ושם כסות לראיה ומיושב הצ"ע דתוי"ט ע"ש: מ"ה במשנה ואסור ליכנס לעיבורה. הרע"ב פירש הבתים כו' וכ"מ בפי' הרמב"ם. ולשון המפרש ג"כ פגום נכנס כו'. (אבל שאר המפרשים וכן הפוסקים סתמו דבריהם) ונ"ל דאפי' לר"מ בפ"ה דעירובין דנותנין קרפף לעיר אף שאין שם בית מ"מ הכא יודה דאם אין שם בית מותר דאמרינן בם שמיה מקרא דמקיף העיר ואוקה כו' ע"ש א"כ חזינן דמיקריא חוצה ולא עיר ממש:

מ"ו ברע"ב ד"ה אסור וכו'. אם החליפן. לכתחלה אסור המחליף כו' [כ"כ הרא"ש] כ"כ דצריך להפסיקן [הנקודה צ"ל אצל החליפן]. ור"ל דדוקא לכתחלה אסור ליהנות בהילופן אבל אם עבר והחליף לו קנה באוזן הדמים דבר מה מותר בהנאתו דזה הוה חליפי חליפין עי' בק"נ אות ע"ז. ודלא כמשמעות התוי"ט. ודקדוק הב"י שהביא. הוא ממש"כ אסור המחליף דמשמע דוקא כשהחליפן הוא בעצמו: שם בא"ד וגדולי קונם אסורים כגדולי הקדש. וכ"כ הרא"ש והר"ן. ותימה דהתנן פ"ט דתרומות מ"ד גדולי הקדש חולין. וזה אינו ענין לפלוגתא דבפ"ג דמעילה מ"ו כמובן. (ועי' בתרומות שם מה שהמהתי על פי' הרע"ב). וכן הרמב"ם בפ"ח מהל' מעילה הי"א פסק לנא דתרומות. ובפלוגתא דבפ"ג דמעילה פסק כמ"ד דמועלין בהן. והתוי"ט במעילה שם הביא ראיה לפסק הרמב"ם מהמשנה דלפנינו ולא זכר מהמשנה דתרומות ונע"ג: שם בתוי"ט ד"ה קונם פירות כו' העתיק לשון הרא"ש בלי חולק. אמנם הר"ן כתב דבאינו פורע מותר בחליפין. וכ"כ הב"י ר"ס רט"ז דהר"ן חולק בזה על הרא"ש וכן התוי"ט במשנה דלקמן. והטור השמיט דעת אביו בזה וכן בש"ע לא הזכירו. והש"כ שם סק"ד כתב ג"כ להתירא וכן הט"ז שם. ומש"כ בשם הרא"ש ג"כ להתירא תמוה. ולכאורה דעת הרא"ש תמוה דהא אפי' במשקין היוצאין מהן תנן בפרק דלעיל מותר וכש"כ חילופיהן. ועי' לעיל (נב ב) בפשיטות בעיא דרמב"ח ולשון השו"ע שם ברס"ס והא"ל במשקין היוצאין מהם ועי' בב"י שם. ואולי לדעת הרא"ש אם התנן הוא בעצמו אסורין דומיא דחליפין דאסורין למחליף עצמו וצ"ע. והנה לענין דינא נראה דלא פליגי. דהרא"ש לא כתב לאסור בלא אלו אלא לביטהו דאף באלו לא מיתסר אלא למחליף עצמו. ובזה גם הר"ן מודה אם נתפס בעיא דרמב"ח לחומרא (כדפסק השו"ע בסעיף ב) כמבואר בדבריו כאן ובהשותפין. והאחרונים ל"ד בזה. גם מש"כ הש"כ בסק"א דדעת הסמ"ג בשם ר"י כהרא"ש דאפי' באלו לא מיתסר אלא למחליף עצמו. נמשך אחר הב"י שם שכ' ע"ד הסמ"ג ואין דעת הר"ן כן. אבל במהכמ"ה ל"ד. שהרי הסמ"ג לא כתב אלא על בעיא דרמב"ח. וגם הר"ן כתב כן דבעייתו אינה אלא למחליף עצמו. ולכן גם מש"כ הש"כ בסק"ז במדיר שאסור בכל אופן כמו שאסר על עצמו. ל"ד דהא בהחליפן אחר יש חילוק ביניהן לדעת הר"ן: מ"ח במשנה מותר לאכול ולהתכסות אחה"פ. שהתוי"ט שדקדק מלשון הרא"ש דעה"פ קאי נמי על מה שאת עושה. טפי ה"ל להביא מלשון הר"ן שכתב דעה"פ אאכילה נמי קאי: מ"ט הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עה"פ. מש"כ התוי"ט ולוקה על הנאתו שלמפרע. ל"י מי דחקו להכנס במשעול צר במחלוקת דהתראת ספק (עי' שבועות כח ב אכליה לאיסוריה והדר אכליה להתיריה פלוגתא כו' למ"ד התראת ספק כו') הלא בפשטיה משמע דאם נהנית אחר שהלכה לוקה. וזהו הליבא דכ"ע. ועוד דאם הפרש דלוקה למפרע א"כ מאי אירית הלכה לפני הפסח אפי' אחה"פ קודם החג נמי: שם בתור"ע (אות נא) העלה בצע"ג דהא כל אם כלאחר דמי וכמש"כ הר"ן לקמן (עט ב) בד"ה הילימא (וכ"מ להדיא בגיטין פ"ב במשנה ובגמרא ע"ש). ול"נ דהא אמר אביי (בגיטין שם) דאם שתי לבונות במשמע ע"ש. והיכא דמוכח דמעתה קאמר ה"ה כמו שאומר בפירוש מעכשיו וכדמוכח להדיא מרישא דמתניתין. וכ"כ הר"ן בשבועות פ"ג בסוגיא דשבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו. לכן גם בנידון שלפנינו דהכי תנינן דתלה לקונסה שאם תלך לב"א שתאסר בהנאתו עד החג. ואם נאמר שלא כיון רק מאז שתלך. לא יהיה הקנס שוה. דאם תלך מיד תאסר משך רב יותר מאשר תלך לאחר זמן. לכן אמדינן דעתיה דמעכשיו קאמר ויהיה המשך זמן הקנס שוה לעולם. ועי' בא"א סי' נ"ג דמהלך כס"ג בהא דקי"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי. דהיכא דמוכח אמרינן דכוונתו על להבא מעת דיתקיים התנאי:

פרק ח מ"א במשנה חדש זו. במשניות ובירושלמי הגי' זה וכן נראה המפרשים כאן וכן עיקר. כי בכל המקרא הוא בל"ז. וכנ"ל לקמן בפיסקא שבגמרא: שם יום אחד כו' אסור מיום אל יום. י"ל משום דבנדרים הולכים אחר לשון בנ"א. אבל בל"ת אינו רק עד שתחשך. והיה לדבר אותו ואת בנו דכתיב בו יום אחד ודינו כמבואר ביו"ד סי' ע"ז ס"ד: והנה אם אמר שלשים יום משמע לי מסוגיא דנזיר (ה. ו) ומפי' התוס' שם דמקצת יום למ"ד ככולו. וכן יום שעומד בו עולה ליום אחד דומיא דנזיר שם, (ובחדש אחד כ' הש"ך בסי' ר"ב סקי"ג דמונה מעת לעת). ונראה דה"ה אם אמר שני ימים עולה לו יום זה ליום אחד ולמחר עולה לו ג"כ מקצת היום ככולו. אך לפ"ז אם נדר סמוך לשקיעה"ח יהיה אמור יום אחד משני ימים וזה תימה: שם ברע"ב אם אמר כו' והאומר כו' היום כו'. משום יום סתם. ל"ד דיום סתם גופיה הוא בעיא דלא איפשטא לקמן. וזה הוא מאמר מהלט: מ"ו במשנה קונם בשר שא"ט עד שיהא הצום כו'. כולם הבינו דהכוונה על יוה"כ ונדחק הר"ן בפי' לילי צום. ול"נ דעל אחד מדי' תעניות קאמר (לבד מס"ב) וכ"כ מהמפרש ועל אותו שיבוא ראשון קאמר. ודרכן היה בלילה שקודם התענית להרבות בסעודה ולאכול בשר כדי שיקל עליהם התענית למחר עי' רא"ש בפרק יום הכפורים סי' כ"ב: [שם בתוי"ט ד"ה אינו אסור אלא עד לילי שבת כו'. מסיים הרמב"ם לפי מאכלם ואהלם כו' כ"ב כ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' דיעות הל"ט כי השומים הם ממאכלים הרעים אין ראוי לאדם לאכול מהם אלא מעט עד מאד ובימות הגשמים אבל בימות החמה לא יאכל מהן כלל. עכ"ל. ובזה א"ש קצת מה שהשמיט בחבורו דין דהנודר מאוכלי שום השנוי במשנתם לעיל פ"ג מי"א (והמה ע"ז התוי"ט שם) וכן הך תקנת עזרא מאכילת שום בערב שבת לא זכרה כלל בחבורו. מהגרמ"ש]:

פרק ט מ"ב במשנה ועוד אר"א פותחין בנולד וחכ"א. ופי' הרא"ש [עי' תוי"ט] ודבר שאינו מצוי כו'. וכ"כ הר"ן לקמן (בע"ב) בפי' המשנה משום דפתח דבית הוא דמצוי כו'. וכן על הא דמשני הש"ס לקמן לרבנן דהאי כי מתו כו' היינו שירדו מנכסיהם הביא הר"ן ירושלמי ושוי לאו נולד הוא אר"ז טעניות מצויה. ולעיל (כג) האי לאו נולד הוא דשכיחי כו'. מכל הני חזינן דבנולד דשכיח פותחין ואמרינן דאדעתא דהכי לא נדר אבל בלא שכיח אמרינן דלא היה מניח מלידור בשביל זה כמ"ש הרא"ש. וק"ל דזה היפך מסוגיא דר"פ כתובות דאמרינן שם ודלמא אונס דשכיח שאני ר"ל דלכן לא מבטל התנאי. וע"ש (ג) בתד"ה א"ד הגי' עניי אונס. וכן לענין נדרים גופייהו לעיל (כז ב) פי' הרא"ש בד"ה שאני מעברא. ועכשיו כהך דמתני' היינו כו' דלא שכיח. אמנם למתבונן גם יש לחלק בכמה אנפי ואכמ"ל. ולא כתבתי אלא לעורר המעיינים. ודע דק"ל במה שפסק השו"ע חו"מ סי' תרנ"ח ס"ד בנתנו ע"מ להחזיר ונאנס מידו דל"י. דלכאורה אם הוא אונסא דלא שכיח נימא דאדעתא דהכי לא אתני. ולא תקשה עלי מהא דגיטין (עד) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי כו' ומת כו' לא נתנה זקוקה ליבם. הע"ג דמיתה אונסא דלא שכיח כדמוכח בסוגיין. דש"ה דקפיד ואמר לי. וי"ל גם הפסק דהשו"ע כנ"ל משום דהתם לפרוחה דידיה קמכוון שנצרך לו האתרוג לצאת בו עי' בגיטין שם (בע"ב) ולכן הוה קפידא אף באונס: מ"ג במשנה ואין חכמים מודים לו. בהגר"פ נ"א וחכמים מודים לו כו'. גם הרא"ש בפסקיו הביא גי' זו (וכ"ה הגי' בירושלמי) וכ' וסוגיא דהגמרא משמע כגי' זו. וכ' הק"נ דכוונתו מהא דפריך הגמרא מת נולד הוא. ומאי פריך דלמא ר"מ ס"ל כר"א דפותחין בנולד. וזה אינו כלום. דהגמרא פריך שפיר על שאמר שאין כנולד. הרי מת נולד גמור הוא. והו מ"ק ואינו כנולד. למה הרי נולד הוא אלא דפותחין בנולד לפי סברתו. אבל כוונת הרא"ש דלגי' ואין חכמים כו' קשה דמאי פריך לריו"ח ל"ל למיתני הרי דומי נדר בטעות הא איצטריך לאשמעינן דהתם מודו ליה כמו שהקשו התוס'. וכ"כ הלח"מ רפ"ת מהל' נדרים. אולם לפי' הרא"ש כאן דלריו"ח ר"מ מחמיר. ודאי אין מקום לגי' וחכמים מודים לו.

דא"ב

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דא"כ מאי פריך ל"ל הרי זימני כיון .דהך דהכא לאיסורא ודהתם להתירא . ויש לדחוק דהכי פריך דכיון דאמר ואינן כנולד והיינו משום נדר טעות רק דהכא גזרו ממילא מוכח דהיכא דליכא למיגזר כהתם הוה נדר טעות : שם מת הכלב או שנהרג הנחש . וכתב התוי"ט משום דגבי נחש שכיחא טפי הריגה . ונראה ראיה מסנהדרין (טו ב) א"ב נחש . פי' דלר"ע כל הקודם להרגו זכה ע"ש : מ"ז בתוי"ט ד"ה לזה ולזה כו' לפי"ז רישא דהכא כרבנן דאי כר"ש כו' ליתני רבותא שאני נכנה לזה כו' . וא"כ מתני' סברה מי שנכה זו לא שנה זו . וזהו דוחק דכל כי הא ה"ל לגמרא לפרושי . וגם הר"ן כ' דסתם לן תנא הכא כר"ש כו' ומה לי חד סתמא כו'. משמע דכאן לא סתם כרבנן . אבל בשבועות (לח) דייק ריו"א שם ממתניתין כעין דיוק התוי"ט הכא ודחינן ליה כל שאומר ולא נך כאומר שבועה שאין לכם בידי דמי ע"ש . וה"כ נאמר כאן דלזה ולזה או לזה לזה כאומר לכולכם דמי . גם מש"כ עוד דלדעת הרמב"ם דלזה ולזה הוא כמו שהלאן וכ"ז להיא רישא ככ"ע אפי' כר"ש . תמוה דלר"ש מ"מ ה"ל למיתני ברישא רבותא דלזה ולזה : מ"ח במשנה והלא המיושן יפה כו'. כפ"ז דב"כ מ"ג איתא דישן מכל מתקד ומיושן מג"ש . ולכן תימה על הרמב"ם והרע"ב והש"ע שלא"ד בלישנייהו ונקטי ישן תחת מיושן : מ"י בתוי"ט ד"ה ומעשה כו' וה"ת מ"ש כו' דהוה נדר טעות כבר כתב הר"ן כו' במתכ"א ל"ד דנדר טעות לא הוי אלא היכא דכבר מת . והתם נמי שרינן בהיתה נאה מעיקרא וע' לשון הר"ן :

פרק י מ"א בתוי"ט ד"ה ולא הפר הבעל אלא שתק מעל"ע . רש"י. וכ"מ מפי' הרא"ש בד"ה קמ"ל . ק"ל דהא זה הוה קיום כדכתיב הקים אותם כי החריש לה ביום שמעו וא"כ מאי קאמר תו ואצ"ל שקיים אי מהן הלא היא היא . וכן הגמרא לא מקשה אלא הפתא כו'. ול"ל דר"ל דעדיין לא עבר יום שמעו דהשני וקמ"ל דאינה מותרת בהפרת האחד אע"פ שעדיין לא נתקיים מהשני . וכ"מ לקמן בגמרא ואדרס לתודי' מפר וכ"ת אב כו' דאם הקים הקים : מ"ב בתוי"ט ד"ה שהבעל מפר כו' . ומש"ה לא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא פוסקין לקמן כחכמים . ולכאורה תמוה דהא סתם ואח"כ מחלוקת ג"כ אי"ה כסתם . וככר עמד עליו בזה התו"ח . אולם דבריו יתכנו לפמש"כ התוס' בריש ביצה (ב ב) ד"ה גבי . דבכה"ג הוה כרבים נגד רבים (דלא כמש"כ בפ' י"ג) . וא"כ לא ה"ל לפסוק כחכמים דהא הוי רבים נגד רבים . אבל הוא עצמו לא כתב כן בפ"ז דערכין מ"ג בסופה בשם הכ"מ : מ"ה במשנה וחכ"א כו' עד שתכנס לרשותו . ופי' הר"ן שתכנס לחופה . והטור סי' רל"ד בא"ר יותר דבמסר האב לשלוחי הבעל אינו מפר עדיין והביאו שם הש"ע בשם וי"א (אבל הר"ן נראה דל"ד נקט חופה דלקמן (סע) בד"ה זה"כ דקתני גבי א"נ . משמע לאדית דס"ה במסר) והב"י תמה עליו דלישנא דמתניתין עד שתכנס לרשותו ובמסר כבר נכנסה לרשותו . וכוונתו נראה להא דכתובות (מט) א"ר"י אף אנן נ"מ הכא על א"ח כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין כו' נכנסה לרשות הבעל בעלמא ר"ל אפי' מסר לבד ע"ש . אבל לפלא שנעלם מעינו הגדולה התוספות שם (מח) ד"ה לעולם דמחלקי בין לישנא דכיון שנכנסה לרשות מעד שתכנס דעד יש במשמעו עד שתכנס לחופה . עד שר"ש או חייה ב"ר רצו לדייק מלשון זה (ולפי גי' עד שתכנס לרהב"ע) דמתני' דמסירה לא מהני (דמש"כ המהרש"א שם בתוס' דהכי מבריית' לא מחוור דא"כ טפי ה"ל ליפרוך מליכנא דמתניתין שם (נז) ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה) והכי קי"ל שם דבתרומה אינה אוכלת במסירה . וה"ל דהטור למד דין הפרה מתרומה (כדרכה בכאן דמשוה להו אהדדי וגם אביי לא אמר אלא לדחויי בעלמא) דכמו דחיישינן לסמפון בתרומה במסר כמו כן לענין הפרה . וכ"כ המודמ"ש שם בפשיטות על פרש"י בד"ה מסירתה לכל . ולפ"ז נדרים שנדרה אחר המסירה יכולין להפר הבעל והאב בשותפות ממ"נ דאם לא ימצא סמפון הפרת הבעל להודה סגי. ואם ימצא סגי בהפרת האב לחוד (ודעת לנבון נקל להלק בין זה להא דכתב הר"ן לקמן (עד) לענין ב' יבמין דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה ע"ש) אבל נדרים שקודם המסירה לא דדלמא לא ימצא סמפון ובעל אינו מפר בקודמין . ולפמש"כ י"ל דגם הרמב"ם לא יחלוק על הטור בזה דז"ל בפי"א מה"נ הכ"ב מסר האב כו' ולא הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין . ומזה דייקו דמשמע הא בנדרים שנדרה אחר שנמסרה יכול להפר עי' בהגר"א סקכ"א. דא"ל דאת לאפוקי דאותן יכולין להפר בשותפות כנ"ל . או אפי' אם הפר הבעל להודיה אם לא ימצא בה סמפון יהיו מופרין למפרע. אבל באמת הרמב"ם בפ"ו מהל' תרומות ה"ג ובפ"ח ה"ז הביא הטעם על הא דאינה אוכלת עד שתכנס לחופה . משום גזירה שמא תאכיל כו' והשמיט טעם דסמפון . ולכאורה תמוה דהא מוכח להדיא בכתובות (נח) דלכ"ע למשנה אחרונה הטעם משום סמפון . וכה"ג הקשו התוס' שם (מח ב) על פרש"י . וכן תמה בגס"ש לקמן על הר"ן (ואיסתמיטתיה במהכ"ת שכן גם דעת רש"י והרמב"ם) ואולי סמכו על סוגיא דקדושין (ר"ד יא) דפשטא משמע דטעם מ"ת משום דעולא דהיינו שמא ימזגו כו'. ועתו"ס שם שנדחקו בזה .

פרק יא מ"א במשנה ואלו נדרים שהוא מפר כו'. עי' בתוי"ט מה שהביא בשם הר"ר יחיאל דקרא דכל נדריה (דמשמע דאב מפר אף נדרים שאין בהם ע"נ) היינו קודם שנתארסה . והקשה (דספרי) אתי לנתארסה ומת הבעל כו'. וק"ל דהא לעיל (ע ב) אמרי' מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה . אח"ז מצאתי קושיא זו להלח"מ בפי"ב מה"נ ולהגר"א בסי' רל"ד ס"ק ק"ע . ועק"ל דמאי מקשה שם לימא ה"מ בנדרים שלי"נ לארוס כו'. הל"ל דזה ר"ל מהיקשא דע"כ איירי לאחר שנתארסה לדברי הרר"י : מ"ב במשנה פירות מדינה זו עלי יבוא כו'. לקמן (פב ב) מסקינן דר' יוסי דוקא קאמר לא אבל לרבנן גם זה מיקרי עינוי נפש . ולכן תמוהין דברי הרע"ב שפסק כרבנן ואפ"ה חשב זה בדברים שבינו לבינה . ואולי מפרש שם כפי' הרא"ש בפי' הא' דהא דקאמר ומאי ה"י להפר כו' הוא שנויא אחרינא וס"ל דגם רבנן מודו לר"י בהא שאינו נדר ע"נ והא דאמר שמוהל בהנאת פלוני עלי דמפר הוא משום דברים שבינו לבינה. אבל מדבריו גופיה בתחלת המשנה מוכח דס"ל דלרבנן הוה זה נדר דע"נ . ומה שתמה עליו התוי"ט במש"כ בשלא תכחול כו' הוי ג"כ דברים שבל"ב . דהא כיון דסתמא קאמר ולא התנה כו' לפי שעה אף לר"י הוה ע"נ . עפי ה"ל להשוה עליו במש"כ בס"ד בפירוש דבלא תכחול לעולם הוה דברים שבל"ב : מ"ג בתוי"ט סד"ה בלקט כו' . והא כו' משמע דמתהלך בגורן כו' אלא לכל הבא צריך להלק לו בע"כ . וק"ק מהא דתנן התם מ"ו היה מציל נוטל מתלה כו' ע"ש : שם ד"ה יטלו כו' כתב הכ"מ כו' בים להלק כו' וק"ל דהם איתא לאילוקיו ס"ל להש"ס למדחי הא דרב הוטעיא דע"כ ל"א ריב"י אלא בעלמא אבל הכא לענין נדר מידה דאסור מהני טעמי . ולעד"נ להלק דדוקא הנאה שיש לבעה"ב להתן לכל מי שירצה הוא דאינה ממון כהויא דקדושין דגם האשה המתקדשת לא תכיס לה בהן אלא טו"ה זו בלבד . אבל ההנאה שמגיע להמקבל כי הכא חשיבא ממון כיון דיכולין אח"כ למכרן . ופלוגתת ריב"י ורבי הואיל דהנגב אכלו לסא דמיא דהכי הגיע לו הנאה גמורה . ומדוייק הגי' דכאן ואכלו ובתוספתא בפ"ג דמע"ש האוכל טבל ש"ת . ובקדושין ליתא למלה ואכלו . ואולי אתי ברייתות נינהו . והש"ס מייתי התם הכיא ברייתא דוקא משום דשם מיירי בטו"ה הקטנה כדאמרן . ומתורץ בזה תמיהת הרא"ש כאן דל"מ לתרומי הכא בשנפלו לו מבית אבי אמו כהן דא"כ למאי נקט ואכלו . וכן מתורץ קושיית הפ"א בתשו' ע"ז בסתירת דברי ר' יהושע אהדדי ע"ש . דהתם בב"מ להזוכים דאיכא טו"ה כגדולה הוה ממון אף לר' יהושע . ושם משמע דעיקר הקפידה דליהוי ממון איכה רק לגבי הקונה מדאמר בו"ה ה"מ לקנות כו' ול"א להקנות . ולא נצטרך ג"כ לאריכת דברי הש"ך בחו"מ סי' פ"ג ונכון בס"ד . ולפ"ז יצא לנו דין מחודש דישראל שקדש בת כהן במתנות כהונה דהיינו הזרוע כו' מקודשת דלדידה הוי טו"ה הגדולה דהוי ממון דקי"ל (חולין קלב) כהן ואפילו כהנת ואפי' היא אשת ישראל . ואע"ג דהוא לא נתן לה מידי דטו"ה שלו הקטנה ה"מ מ"מ מקודשת כיון דבאה הנאה לה מחמתו כמש"כ הר"ן בקדושין גבי מכרן וקדש בדמיהן . וה"ה במקדש בתרומה ע"י אב כהן בקטנה או בנערה . ומש"כ התוי"ט בסס"ד דלהר"ן יטלו דוקא כו'. עמש"כ שם (קט) : מ"ו במשנה ר"א אף המשיא כו' ועדיין היא נערה כנ"ל בוי"ו לפירוש הר"ן והרא"ש וכמו שהעתיק הר"ן : מ"ב תוי"ט ד"ה והא כסוסו . והא דאמר חמותו ונעשית א"א נידון כו' כנ"ל עי' סנהדרין (פח) :

לקוטים מספר שושנים לדוד.

מסכת כתובות

פרק ה מ"א תוי"ט ד"ה שלא וכו' מלוה בשטר וכו' כתב הרמ"ז י"ל דכיון דאדם עשוי ללוות הו"ל ללקוחות לחקור בדבר אי איכא עליה מלוה אבל הכא דסתם ארוסה אין לה כתובה לא איכא למימר דהי"ל לחקור במלתא דלא שכיח ע"כ. וק"ל דא"כ מלוה ע"פ נמי אמאי לא גבי ממשעבדי מאחר דקי"ל שעבודא דאורייתא בין בשטר בין בע"פ אלא דחכמים תקנו דלא טריף בע"פ משום פסידא דלקוחות דלא ידעי ומה בכך מ"מ הי"ל לחקור כיון דאדם עשוי ללוות וכשיחקור יעידו העדים ואי לא חקר איהו ניהו דאפסיד אנפשיה. א"ו דלא מחוייב לחקור אלא דבמלוה בשטר כיון דאית לה קלא ודאי ידעי וא"כ לקוחות הם דאפסידו אנפשייהו ומעתה ה"נ וכ"ש הוא בנד"ד דכיון דסתם ארוסה לית לה כתובה והך דכתב לה הוא דבר חדוש ובודאי אית ליה קלא טפי ואינהו אפסידו אנפשייהו ואמאי לא טרפא ממשעבדי. אלא דמ"מ מטעמא אחרינא דברי הרמב"ם נראים עיקר דהא כיון דבחד שטר איכתיב עיקר ותוספת וכ"ש לפום מאי דמפרשי' למתני' דכייל לתוספת עם העיקר ולגבי תוספת לא הוי שטר על נשואין דאמרי' שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה א"כ מהיכא תיתי שיהא חשוב שטר לגבי העיקר כי היכי דלהא לא הוי להא נמי לא הוי אלא דמ"מ מהני כתיבתו לגילוי דעת שהוא רוצה שיהיה לה כתובה מן האירוסין ולהכי אית לה עיקר כתובה . מיהו דוקא מבני חרי דהא לא חשיב שטרא ודמי לשטר שכתוב בו ביאור מה שהודיה בפניו וכו' דלא הוי שטרא ולא גבי ממשעבדי כדאיתא בח"מ סי' ס"א וה"כ לא שנא . ותדע עוד דלאו מיקרי שטרא דהא בפ' נערה לעיל דף מ"ד איפסיקא הלכתא בש"ס א' עיקר וא' תוספת מן הנשואין. ועם כי ראיתי שהרא"ש ז"ל הרגיש בזה ושיים ח"ל ואע"ג דאמרי' בפרקין דלעיל והלכתא א' זה וא' זה מן הנשואין מיירי דחוזר וכותב לה בשעת נשואין דאמרי' אחולי אחליה לשעבודא קמא וכולי ע"ש . מ"מ נר' דהרמב"ם הכריח דעתו משם ועוד דהתם כתבו התו' והלכתא א' זה וכו' תימא לר"י דהשתא מסקי' א' זה וא' זה מן הנשואין אע"ג דסוסיף לה ופליגא אדרב נחמן דאמר לעיל אי אוסיף דיקלא להוספת כתבה ולא ביטל שני את הראשון וזהו תימא דהלכתא' כר"נ בדיני וכו' ואר"י דהכא אע"ג דאיכא תוספת ביטל את הראשון וטעמא משום דליכא שטר כתובה באירוסין אלא מתנאי ב"ד הילכך נתבטל תנאי ראשון ע"י שטר אבל לעיל דאיכא ב' שטרות וכו' יע"ש והרמב"ם ז"ל סובר בפשיטות דלא חשיב להא דאירוסין שטר וש"ס דמסקינן בהא דמבטל שני את הא' אע"ג דאיכא תוספת משא"כ בהאר שטרות א"כ מוכח דהא לא חשיב שטרא וממילא לא גביא ממשעבדי אפילו עיקר : בא"ד ולא משום כתיבת וכו' כוונתו ז"ל דלא תיסעי בהבנת דברי הרא"ש דלעיל דמשמע דעד כאן לא פליג אהרמב"ם ז"ל וס"ל דגביא ממשעבדי אלא הכא דכתב לה אבל כי לא כתב לא והא ליתא דלהרא"ש אפילו לא כתב . מש"ה פירש התי"ט דהכא הרא"ש לדבריו קאמר לדידי אפי' לא כתב גביא ממשעבדי אלא לדידך אודי לי מיהא דכי כתב הו"ל מלוה בשטר וכו' וזה פשוט. והב"ד לא הבין דבריו וכתב עליו שותא דמרן לא ידענא דאע"ג דלהרא"ש אפילו לא כתב לה נמי גביא ממשעבדי להרמב"ם מיהא לא גביא אפילו מבני חרי ולדידיה הוא דקאמר הרא"ש וכו' ע"ש ויפה כתב דלא ידע שותא דמרן דהוא נוסח כוונתו ז"ל וכלפרסית :

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הגהות וחדושי הרש"ש

על סדר נשים

מאת הרב הגאון הגדול וכו' מהור"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

ומבנו הגאון החכם מו"ה מתתיהו שטראשון ז"ל [בחצאי מרובע].

מסכת נזיר

פרק א מ"ב בתוי"ט ד"ה הר"ז נזיר שמשון כו' גבי נזיר נמי הכתיב כו'. נ"ס דקושית הגמ' היינו רק לר"ש מאחר דמוקי דרי"ע ור' יוסי תרוייהו ס"ל דבעינן דבר הנדור ואפ"ה מרבינן מן להי' דבר שאינו נדור לגמרי. גבי נזיר נמי צ"ל לרבויי מן להי' נזירות שמשון. אבל לרי"ע ור' יוסי גופייהו ליכא למיפרך מידי דדלמא באמת ס"ל כן וכרי"ה וסתמא דמתניתין. ומיושב פסק הרמב"ם והוא ע"ד תירוץ מהריב"ל. והתוי"ח ל"ד במה שהקשה עליו הא רי"ע ור' יוסי ס"ל כשמעון הצדיק. וגם מהריב"ל גופיה (כפי מה שהביא הכ"מ בשמו) ל"ד במש"כ דהאי שויא היינו לר' יוסי וה"נ כו' ולרי"ע ע"ש. גם מש"כ התוי"ח ולמה נפסוק כיחידאי נגד המרובים אינו כלום דכיון דסתם מתניתין כיחיד יש לפסוק כן וכמש"כ מהריב"ל בעצמו. ועי' רשב"ם בב"ב (דף עט). ומש"כ עוד דבנדרים מוקמינן מתניתין דשם כר"י ולא כר"ש דס"ל כשה"צ. ע"ש בגמרא דלאוקימתא קמייתא מוקי לה דוקא כשה"צ: **שם** בה"ד כלומר כי היכי כו' דכתיב גבי בכור תקדיש לה'. המפרש והתוס' ומהריב"ל שהביא הכ"מ בפ"ג מהל' נזירות כ"ג כולם פי' בגמ' דהכוונה על לה' דכתיב גבי נדר בר"פ מטות כי ידור נדר לה' ול"י מה ה"ל להתוי"ט שפי' הכוונה על לה' דכתיב גבי בכור תקדיש לה'. ולשון דכתיב היה לולי אטעיקים אבל אין זה הכרע. וגם מהמפרש משמע דל"ג מלת בי'. ובתוס' משמע דגרסי ושאני הכא דכתיב לה'. ואולי משום קושיית הברכת ראש דהאי לה' דבפ' מטות מבע"ל לאתא דנדרים תלים ע"ד מזה (נדרים טו ב) או משום דקי"ל הא מקשינן נזירות לנדרים (שם ג) אבל זה ל"ק משום דגבי נדרים נמי לא מרבינן אלא בכור דכוי נדור קצת כדמסיק. וק"ק לפ"ז למה נ"ל משום דכתיב ביה לה' לימא שאני בכור דמצוה להקדישו. וי"ל. אמנם לפי' התוי"ט קשה דמאי יענה לר' יוסי דדריש ליה לחטאת ואשם. ואולי יאמר משום דכתיב לה' לחטאת ויקרא (ד ג) לחטאת לה' (במדבר כח טו) וגבי אשם נמי כתיב אשמו לה' (ויקרא ה טו) ושם (יט כא) ודוחק. ופי' הכ"ר דהכוונה על לה' דכתיב גבי כי תדור נדר בס' תצא לא מתוור דשמעיה מיירי בנדרי קרבן דלא שייך בהו התפסה בבכור. ולעד"נ דר"ל לה' דכתיב בס' נזיר לנדור נדר נזיר להזיר לה'. דלה' שב נמי על לנדור נדר וכמו דפריך בנדרים (טו ב) שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לה' ע"ש: מ"ג במשנה הריני נזיר אחת גדולה כו'. מהמפרש משמע דגרים אחת קטנה ברישא ונכון דשייך שפיר טפי סמיכת אפי' מכאן ועד סה"ע לאחת גדולה: **שם** בתוי"ט ד"ה מכאן כו' ול"א דליהוי נזיר לעולם [תוס' ומוסיף התוי"ע] כמו במשנה דלקמן. משמע דר"ל כמו במשנה בסמוכה כעפר הארץ כו'. ול"ד דהכא הם אמר דכוונו ממש עד סה"ע ה"ל להיות נזיר נזירות אחת עד עולם ולא כהתם דהוה נזיר עולם בנזירות הלוקה:

פרק ב מ"א בתוי"ט ד"ה אר"י כו' אבל הרמב"ם כו' אלא עד שאמר ג"כ הרי הן עלי קרבן כו' [פי' רש"י] אך ברמב"ם משמע דלא גרים אלא הן וצ"ל דכוונתו שיהיו הן לדמי קרבן נזירותו. וכ"פ הרמב"ם בעצמו לקמן גבי דלם לר"י ע"ש. אבל קשה דתנן ספ"ה דתמורה האומר על בהמה טמאה כו' הרי אלו עולה לא"כ. וי"ל דש"ה כיון דבכר אמר הריני נזיר. ונזיר צריך לקרבנות אמרינן דודאי כוונהו לדמי קרבן. וכן התוס' חילקו בכוונה בזה לפי שיטתם. גם י"ל דהכא דאמר עלי משמע טפי דלדמי קאמר וכמו שחילק ר"א בערכין (ה ב). וה"ל דשם אינו אלא לר"מ. הכא עדיפא דש"ו ויכול לאוכרן אפי' לרבנן מפני: **מ"ב** במשנה הדלת כוה. התוי"ט הביא ראיה דדלת הוא ג"כ לשון זכר מדכתיב דלתים בספר הרנים. ושגם כזה במתכ"ח. דרבוי הזוגי שוה לנו"ל כמו שנהים ודומיו עי' תו"ש סי' קל"ו: **שם** בסוף המשנה אם עומדת היא. עתוי"ט מנחק. וכ"ל שזה אינו סיום דר"י אלא מסתם משנה לפרושי פלגתייהו דמיירי בעמדה אח"כ מאליה. ובזה יפולו גם כמה דברים שהתוס': **שם** בתוי"ט אמר הדלת כו' וצריכא כו'. היסב הרכם בהעתקת הצריכותא ונצרך תיקון: **שם** בתוי"ט ד"ה הזה וכו'. כבר אמר הרלב"ע כל הש: אין בו רוח חיים כו'. נ"ב וכ"כ בתמיד פ"ה מ"ד עי' בס' יד מלאכי אות ש"ע ועי' בס' הזכרון ס' וישלח ע"פ המחנה האחת. ועי' הטוק (פ"ג יו"ד) ולקח הדברים מהר"מ כדרכו. ומ"ש מהרמב"ם (הל' מעשר פ"א הלט"ו) לקח מהר"ת הרדב"ז ת"ב מלבושות הרמב"ם סי' קמ"ו ע"ש שהביא הר"מ שם. ועי' בס' מעשה אפוד כפ"ח (העתיקו בס' הזכרון שם) ובעל ההערות שם (נד 234) הביא ג"כ זה הלשון בשם הרלב"ע בפי' לתורה בפ' וישלח (לב, ט) לא אמת כי לא נמצא שם. ונפחד יצחק ערך כל (דף ס"ב, א) כי על דברי התוי"ט וז"ל ואני הצעיר המחבר לא ראיתי כהלה בספרי החכם הנדפסים וגם לא בכתביו עכ"ל. וגם (דף ק"ג, א) בתשובות הרב א"ש נ"ל (שנדפסה גם בס' שפת אמת להרמ"ק טורלי) כתב דנקטינן כ"ד שאין בו רוח חיים להפשר בל"ד ואפשר בל"נ ככתוב בדקדוקי רש"י ריש פ' וישלח כו' וכ"פ בעל אמרי שפר מהחכם ר' נתן שפירא הזקן ז"ל בפ' נח כו' עכ"ל. [מהגרמ"ש]: **מ"ג** במשנה מעשה בהלנה אי שהיתה שיכורה כו' ובגמרא הי"מ כו' ואם שיכור הוא כו'. בתוי"ט בשם הרמב"ם אבל לא הגיע לשכרותו של לוט. ולעד"נ דשיכורה ושיכור האמורים כאן המה שמות תוארים לאשר משתקעים ברוב ימיהם בשכרות אבל עתה אינן שיכורים כלל ולהכי אמרינן שלא נתכוונו לנזירות כיון דרגילי ביין אלא לכוס זה בלבד שיהא עליהם כקרבן: **מ"ז** במשנה כשיהיה לי ולד. במשניות הגי' כשאהיה וכ"ה בתוס'. וכ' התוי"ט ול"י אמאי שני כו'. ודקדוק אמור הוא. ועמש"כ בנדרים (יז) בכ"ד לייטב זה: **מ"ח** במשנה הפילה אשתו אינו נזיר כו'. משמע מדברי התוס' דאם הוה ידעינן דבלא לא הדשיו אף במת במעי אמו קודם שנולד היה נזיר ודאי. דאמא דמקרי ולד. ונראה לכאורה דחייב להתאבל עליו ג"כ. אך בפ' יש בכור תנן הכא אחר בן תשעה שיצא ראשו מת כזה בכור לנחלה. ואולי דש"ה דכתיב וילדו לו בנים

פי' כ"ב (ר"ד קכו): **שם** בתוי"ט ד"ה הפילה כו'. היינו ר"י דס"פ דלעיל גם מ"ה. ול"ד דשם אינו מבואר דספיקא דנזירות לקולא רק הגמרא שם מייתי ברייתא דתני בה בהדיא לר"י כן ע"ש וכדמייתי התוס' לקמן בד"ה לר"י: **מ"י** בתוי"ט ד"ה לאחר שבעים כו' אבל רש"י פי'. וטעמא מאי כדאמרן שאין תגלחת בינתיים כו'. לכאורה קשה דא"כ בנזירות מרובה נ"כ לא יגלח אחר השלמת נזירות בנו בכדי שיוכל להשלים נזירותו אח"כ וכמו שהוא באמת כן לפי' התוס'. וי"ל דסברתו הוא דבשלמא בנזירות מועטת ליכא דלא מנה עדיין קודם לידת בנו ל' ואין נזירות סתם פחות מל"י (ואולי זהו כוונתו במש"כ שאין תגלחת בינתים) ולכן לא חשיבי לנזירות לבנן ומצטרפין לנזירות בנו וכחדא נזירות אריכא הם. משא"כ בנזירות מרובה ומנה כבר קודם לידת בנו ע' ימים ויותר שיש בהם כדי נזירות שלמה חשיבי בפ"ע ולא מיצטרפי הן על נזירות בנו. וכן כשנשאר עוד ל"י שהוא כדי נזירות שלמה (אף שקודם לידת בנו לא מנה עדיין ל"י) חשיבי בפ"ע ולא מצטרפי לנזירות בנו ולכן צריך לגלח בינתיים. ועי' לעיל (יג ב ויד) בבעיות דרבא ובפי' התוס' שם ותמצא עוד סברות לחלק: **שם** בתוי"ט אות י"ט תמה על הרמב"ם דהא גם נעלד ביום ע"א יהיה הגלות הכי ביום קל"א לקבלת נזירותו (שהוא יום ל' לגלות נס) כמו שנולד בתוך ע' ע"ש. סובר הרב ז"ל דהא דאמרינן אין תגלחת פחותה מל"י היינו דמגלח ביום ל"י עצמו. אבל ז"א דאינו מגלח אלא ביום ל"א וכ"מ להדיא בהרמב"ם פ"ד ה"ה שכתב ומגלח מפסיד כו'. י' ימים כו'. ולדברי הרב ז"ל לא הפסיד רק ט' ימים. וכ"מ בתוס' (יד ב) ד"ה נטמא ביום ג"ש. ועי' לקמן (לט) בתד"ה סתם והכוכב לא הזיר כלל בכוונתו:

פרק ג מ"ז במשנה ובה"ה ש' שיסא נזיר שתים. נ"ל דדוקא בכה"ג שהכחשה היא בנזירות הלוקה. אבל אם אחת אומרת שקבל עליו סתם נזירות ואי' אומרת שתים יום הוי נזיר לשתים עי' לעיל (ח) בסוגיא דרואין אה"ק כאילו מלאה חרדל ותבין החילוק. וק"ל גם בכוונת המהגיהין. דהא ע"כ ל"א דספק נזירות להקל אלא משום דלא מעייל נפשיה לספיקא. לא כדר"ט דל"נ נזירות אלא להפלאה כמבואר בנדרים (יט ב) מה דלא שייכא הכא. והרי ודאי הוה ספיקא דאורייתא לא דרבנן ולא מוקמינן אחזקה עי' יבמות (לח). ועי' כתובות (כו ב) תד"ה אבן:

פרק ד מ"ב בתוי"ט אות כ"ז כו' ואולם מה דכתב הרע"ב כו' הא מתני' מפורשת בפ"ג דנדרים מ"ז דקיום קודם לנדר לא הוי קיום. ולק"מ דהא הרע"ב פי' שם הטעם משום דהוי קיום בטעות כו' וא"כ בנדר מפורש כי הכא הוי קיום ועמש"כ שם בשם הספרי. ואו דהכא ע"כ ענתה אמן אכ"ד ותכ"ד כדבור דמי והוא הנדר והקיום כבבת אחת וי"ל דבכוה הוי קיום. שוב ראיתי שגם המל"מ פ"ב מהלכות נזירות ובפי"ג מהל' נדרים חשב זה כמו קיום קודם הנדר דלא מהני. ולעד"נ כמש"כ: **מ"ד** במשנה האשה כו' ואח"כ הפר לה בעלה כו'. מלשון הר"ן והרא"ש בנדרים (פ"ג) בד"ה הא קרבן לתני נזירות איכא. שנייהו כגון שהפר לה אחר ע"ו יום. משמע לכאורה דאם נדרה נזירות מרובה והפר לה אחר שמנתה ל"י דהוא סתם נזירות שלמה. לפי מאי דקי"ל דבעל מיגז גייז צריכה להביא כל הקרבנות אף אם לא הפרישתם עדיין. אבל בעיקר נ"ל דגם זה נקרא תגי נזירות לדידה. והיינו דברו בכוה ול"ד. וראיה לזה מלקמן (כח) במשנה דרע"א אפילו נשחטה כו' אינו יכול להפר ובגמרא שם הטעם מפני הפסד קדשים. אלמא אפי' השלימה כבר הנזירות משלם רק משום הכיא פורתא דמיסרי לשתות יין כו' מחמת הפרתו מקמי דתזרק עליה הדם מיקרי תגי נזירות ושוב לא תוכל לזרוק הדם עליה: **שם** בתוי"ט ד"ה יפלו לנדבה כו' וטעמא שם במעילה במשנה. ל"ד במהב"ח דשם ליתא טעם ע"ז. ואדרבה הגמרא כאן (כ"ד כה) פריך על הא דיפלו לנדבה דשם והלא ד"ח משרבין כהן. והתם במשנה לא קאמר טעם אלא בדינא דרישא לא נהנין ול"מ מפני שהן ראויין לבוא כולן שלמים ועמש"כ לקמן בסמוך: **שם** בתוי"ט ד"ה יביאו שלמים כו' ועוד דממשנה גופה מפורש דמידי ה"ט דיפלו לנדבה כו'. כד נייס ושכיב הרב אמרה. דאדרבה אהא דפריך הגמרא עלה והלא דמי חטאת כו' כ' התוס' דס"ה דהוי מני לאתוכי והלא דמי שלמים כו' והביאו בעצמו שם במעילה. אלא דבגה כאן במהכ"ת בטעם דליתא שם במשנה על הא דלא נהנין ול"מ מפני שראויין לבוא כולן שלמים וסבר דזהו טעם ג"כ על הא דתני בתרי' מת כו יפלו לנדבה וכדמוכח ג"כ מדבריו לעיל בד"ה יפלו (עמש"כ שם) וכאן ככי הכ"ל דמידי הוא טעמא דלא מועלין אלא כו' יהיה מזה הסיפה על המפרש. דהלא במשנה זו דהביאה הגמרא כאן מפורש כו': **מ"ז** בתוי"ע אות ל"ח כו' והרע"ב שב' כו' והא הוא בעי' דלא איפשטא סי' ע"ש. ולי נראה דהרע"ב אזיל בשיטת הרי"ף והרמב"ם דבבעי' דלא איפשטא אם תפס לא מפקינן מיניה (עי' רא"ש בפ"ב דב"ק סי' ב' וברמב"ם ספ"ח מהל' ל"מ ובמ"מ שם) ומטעם דקדם ותפס וקאמר הרע"ב זוכה:

פרק ה מ"ב במשנה חבית של יין כו'. עי' בתוי"ט ולכאורה דבריו מגומגמין. ונראה כוונתו דדינר זהב או כסף גופו ראוי לב"ה משא"כ יין או שמן דנמכרים לצריכין למזבח והן שכ' ונפדה. ודמיהן יפלו לב"ה. או דע"ס בדבריו ותחת ונפדה צ"ל ונקרב. ומש"כ וכדתנן במ"ה כו' לכאורה תמוה דאדרבה שם איתא דיביא בדמיהן עולות. אבל ס"ל ז"ל דר"א ור"י דבמ"ו פליגי על ר' אלעזר בהא דמ"ת וס"ל דדמיהן יפלו לב"ה דלף ר"י ל"ק אלא בבהמה דוקא דאפילו נקבות כו' ויביא בדמיהן עולות. וזה דלא כהרמב"ם בפ"ס מהל' ערכין ה"ה. (ונראה דלפני הרמב"ם היה הגי' במ"ת כ' אליעזר ביו"ד לכן נדחק לחלק) אלא כהראב"ד שם. (ומש"כ הראב"ד ור"א סבר כר"י כ"ל כר"י ועדיפא מיני' ודו"ק) וכוונת התוי"ט שהביא מקיים הוא למאי דכתב ויימכר לצריכין. ומאי דלא מוקי התוי"ט מהניתין דהכא כר' אלעזר. משום דלר"ע צ"ל למיתני חבית טפי ס"ל למיתני פרה ודו"ק: **מ"ב** במשנה אמרו ב"ש לב"ה אי אתם מודים בזה שהוא הקדש טעות כו'. עי' תד"ה כבאו וד"ה תמרו. ולעד"נ דכמו דמפרשינן טעמייהו דב"ש התם דהפ"ע דאמר שחור תמרינן דדעתו היה להקדיש ל"ש שחור ול"ש לבן ביצא ראשון:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ראשון והאי דקאמר שחור לפי שטעה והיה סבור שהשחור יצא ראשון כמש"כ התוס' לעיל ד"ה כילד. ה"נ נאמר דדעתו היה להקדיש הבהמה אם לנדבה והא דקאמר לנזירותו לפי שטעה והיה סבור שהוא נזיר. ואף אם הפריש הג' בהמות ואמר הרי הן לנזירותי והרי בתוכן יש לאת שהיא לחטאת שאינה באה בנדבה. יל"פ דכוונתו דאם אינו נזיר תהיה לשלמי נדבה. גם י"ל דמיירי שלא הפריש אלא שתים לעולה ולשלמים. או שלא הפריש אלא אחת עתוי"ט מ"ד ד"ה והלך: מ"ז במשנה ראה את הכוי וכו' הרי כולם נזירים. התוס' לעיל (לג) פי' דכולה ר"ש היא. והתוי"ט לא נתעורר בזה. ולענ"ד דאתיא אפילו לר"י דע"כ ל"ק דלא מהני לספיקא אלא אם בשעה שנדר עמד הדבר להתברר מיד כמו גבי כרי אם לא אירע בו מקרה הגניבה. וכן גבי אחד בא כנגדן אם לא היה נרתע לאחוריו. משא"כ כוי שגם חז"ל לא הכריעו בו ואינו עומד להתברר עד שיבוא אליהו. איך נאמר שכיון על ברורו כיון שא"א. וע"כ היתה כוונתו על ספיקו. ולפ"ז נוכל לומר שכוונת המשנה על נזירות ודאית כפשטה והוא כעין פי' הרמב"ם:

פרק ו

מ"ה במשנה בתגלחת מצוה. עתוי"ט בשם הרמב"ם דבגילח עובר ג"כ בעשה דכל היוצא מפיו יעשה. ולכאורה הו"ל להביא ג"כ הל"ת דלא יחל שכ' שם הרמב"ם דלוקה עליו בפ"ע לבד מה שלוקה על הל"ת דתער לא יעבור על ראשו. ובמש"כ התוס' לעיל (מא ב) בד"ה ואי כתב דאין סברא לחלק בין לאו אחד לשנים לענין דחייתם מפני עשה. מיושבים דבריו: מ"ו במשנה ואינו מביא קרבן הא"כ היה מעו"ם. עתוי"ט שכ' דאף לפי התוס' דזה קאי על מצורע שגלח בח'. מ"מ יל"פ גם אנזיר אם לא טבל עד יום ח'. וזהו שכתב הרמב"ם בחבורו דאם נתאחר בטבילתו כמה ימים יעבירו שמנו ויביא קרבנותיו למחר והכ"מ לא כתב מנין לו כו'. ונראה דגם הכ"מ כיון לזה במה שהביא בכלי י"א סיום דר"ע ואינו מביא כו' ללא צורך שמה אם לא לבאר בזה הא דאם נתאחר בטבילתו כו' שבהלי י"ג. אבל תמוה מאד יגיעתו למצוא מקור לד"ז מהמשנה. דהלא בהדיא מוקי רבא להא דתני הלל מביא קרבנותיו בעי בלא טבל בז': מ"ז במשנה היה מביא ג"כ חטאת עולה ושלמים. מש"כ התוי"ט דכן הם כתובים בפ' בין בהבאה כו'. נ"ד דבהבאה כתיבא עולה בראשה. ולקמן בא"ד דק שפיר לכתוב שהרי בפרשה כך הם סדורים בעשייה: מ"ט במשנה נטל את הזרוע כו' והלא כו' ומניפן. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ח מהל' נ"ד. והתיבה מרוע השמיטו האימורין ותוה ושוק שהוזקקו ג"כ עמהם בתנופה כמש"כ הרמב"ם בפ"ט מהל' מעה"ק ה"ט ע"ש בכ"מ ועי' לקמן (נט ב) תד"ה הרגבה: שם רש"א כיון שנזרק כו'. ופסק הרמב"ם בפ"ח מהל' נ"ס כוותיה. והתוי"ט שמת שמנא טעם מכון לפסקו משום דרבי שנה בסה"פ דבריו בלשון חכמים. ועל חנם שמה שהרי לקמן (סג) סתם כר"א כדאריו"ת שם והיא בהרייתא ועי' לח"מ:

פרק ז

מ"א במשנה יטמא נזיר שאין קדושתו ק"ע ואל יטמא כהן שקדושתו ק"ע. התוס' והתוי"ט נדחקו בזה ועי' לח"מ. ולענ"ד דקדושת עולם דכאן פירושו לדורות עולם. דכתיב והיתה כו' לכהונת עולם לדורותם (שמות מ' ט"ו). ועוד קראי טובא. משא"כ נזיר אף שהוא יכול להיות נזיר עולם אינו מוריש קדושתו לדורותיו אחריו: מ"ג בתוי"ט ד"ה ובית הפרס. ואף טומאת בית הקברות תנן כו' לפיכך לא תני ליה הכא. ונראה דאישתמיטתיה דברי הכ"מ בפ"ז מהל' נזירות הל"ת שמפרש טומאת ביה"ק היינו גולל ודופק ע"ש. והכי תני לה. ולכאורה הכ"ל לפרש דביה"ק הוא קברים שפינום מהמתים דאיתא בסנהדרין (דף מז) דיש בהם טומאה. אולם רש"י פי' שם דטומאתן מדרבנן. ולעיל בגמרא על משנה זו (טו ב) משמע שהיא מדאורייתא וכ"כ התוי"ט שם בד"ה. ובעירובין (מז) פריך הגמרא ביה"ק ס"ד טומאה דאורייתא היא. אבל יל"פ דביה"ק הוא קבר סתום דמטמא אף שלא כנגד הטומאה אם יש בו פותח טפח עי' לעיל (נג ב) סד"ה סתום. ואף שהוא מדאורייתא מבקבר מ"מ אין הנזיר מגלח עליו. ותמיהני על לשון התוס' בב"ק (ק ב) ד"ה ורומן שכ' דתניא גבי אהל דנזיר או בקבר כו'. דהרי בסוגיא שם לענין טומאה בעלמא תניא. וכ"ל דט"ס בתוס' וכ"ל דתניא בנזיר גבי אהל או בקבר כו': שם בתוי"ט ד"ה וימי ספרו. וכ"צ דלא ליתני אלא ספרו כו'. ולי י"ל לפי דאיכא למ"ד (רו"ק ז ב) דלענין תה"מ קילי ימי חלוטו מימי ספרו והתוס' כתבו שם דשמא יש פירכא דלא לילף ק"ו מימי ספרו. ואם כן איצטריך למיתני ימי חלוטו לאשמעינן דאין עולין. ועי"ל הואיל דתני דימי הסגר עולין ותנן (מגילה ח ב) אין בין מצורע מוסגר למוחלט כו' ויש לטעות דגם בזה שוין קמ"ל: שם ד"ה ומזה בג' כו' ור"ת סובר דבכ"מ צריך הזי' ורמ"כ השיב לו כו'. משמע דסובר דפליג ג"כ על הזיה ול"ד. ונראה שיש השמטה בדבריו וצ"ל אחר מילת הזיה. והנזיר מגלח עליהם. שוב נדפסו תור"ע וראיתי שעמד בזה ע"ד. אך בשם הרמב"ן בפי' חוקת הביא דגם הזיה א"צ וע"ש טעמו ונימוקו. וכ"כ בחידושיו לב"ב (כ). והגה"ש הביא שכן גם דעת המאור. והרמב"ם בפ"ז מהנ"ז הל"ת כתב ג"כ שאינו מזה בג' וז' אבל כ' שד"ז מיוחד בנזיר דבל כל אדם כו' יזה בג' וז' כו'. והכ"מ תמה שיהא נזיר קיל משאר בנ"א. וכ' עוד הרמב"ם שם בזה שאינו (כ"ה בהעתקת הכ"מ) מזה כו' כדי שיעלה לו ימי טומאתו בכלל ממנין ימי נזירתו. והתוי"ט הבין שבא בזה לתת טעם על שלא הצריכוהו הזאה. והוא תימה דמה טעם יש בזה. ועו"ק יזה ולא יהיה עולין לו. ועוד דהא משמע ממתני' דאינו סותר הקודמין אבל אין עולין. דהלא"כ ה"ל להגא להשוב זה יחד עם ימי זוב וזובה וכו' כמש"כ הכ"מ שם בדין ז'. ולקמן בגמרא בפיסקא ומתחיל ומונה. מבואר להדיא דכל דחשיב בהך בבא אין עולין. ולענ"ד אשר הכ"מ והתוי"ט לא ירדו בכאן במתכ"ת לסוף דעת הרמב"ם. וכוונתו בזה ליישב תמיהת הכ"מ. והוא שבאמת לטהרו מהטומאה ודאי נזיר לא עדיף משאר בני אדם שלא להצריכו הזאה אלא דאף שלא הזה וא"כ עדיין הוא בטומאתו גם לאחר שבעה. מ"מ עולין לו הימים לאחר ז' לענין נזירתו. ולענין זה אמר הש"ס הני כלים בני סואס אינון ונכון בעז"ה. ועי' בתוי"ט עוד מה שהביא בשם הרמב"ן שהחרב אינו מטמא באהל דהל"כ היו הכהנים אסורים בכל הבתים כו'. לכאורה קשה דהא מסיק בסוף דאף במגע אין הכהן מוזהר. וא"כ אף שהיה מטמא באהל נ"ב יוכל להיות שהכהנים מותרים ליכנס לבתים משום שאין טעונין הזיה והנזיר אינו מגלח עליהם כמו דמגע. והכי הרה"כ משמע דס"ל שמטמא באהל וגם צריך הזיה מ"מ כיון שאין הנזיר מגלח עליו אין הכהן מוזהר כש"כ לדעת הרמב"ן שאינו טעון גם הזיה. ולפמש"כ המל"מ פ"ג מהלכות אבל בסברת ספר היראים לענין מתי עובדי כוכבים ע"ש יתיישבו דברי הרמב"ן ג"כ: מ"ד במשנה א"ר אלעזר כו' כצ"ל בל"י וכן בגמרא ובמפרש והוס' [עי' ש"כ]:

פרק ח

מ"א במשנה יסופרין שלשים יום. פי' הרע"ב וכגון שנדרו נזירות ביחד כו'. ול"י מה הוצרך לזה דכיון דלכ"א מספקינן שמא הוא הטמא א"כ סתר את הקודמין וצריך כ"א למנות מעתה מחדש סתם נזירות שקבל עליו דהוא ל"י. והמפרש שכתב ג"כ כרים המשנה שקיבלו ביחד. י"ל משום דמגלתין דנקט במתני' ע"כ היינו אחר כלות משך נזירותם. ואם לא קבלו ביום אחד יכלו נזירות א' קודם לחבירו ויצטרך להמתין עד כלות נזירות השני. ונראה דלשון הרמב"ם בפירושו הטעייה להרע"ב במהכ"ת ע"ש: שם בתוי"ט ד"ה אלא מביא כו' וכי רש"י כו' לא מעכבא וכ"כ הרמב"ם בפ"י ה"ח. וכן התוס' לקמן (כ"ד ס) כתבו ושמא מספק לא הצריכוהו. והכ"מ תמה דאע"פ שאינה מעכבת למה לא יביאנה ויתנה עליה. וכן התוס' כתבו כאן וכ"ה עולת העוף ולא חס לפרשה. ולענ"ד נראה אחר דר' יהושע אומר ומביאין קרבן טומאה דמשמע דתגלחת וטעולת (ודלא כהמפרש) וצ"ע דא אחריו ושינה לשונו ואמר חטאת העוף

ש"מ דדוקא קאמר. וטעמא נ"ל משום דאף דאיתא בת"כ גבי קרבן יולדת עשירה דמביאה חטאת העוף דאינה יכולה להביא חטאת בהמה תחתיה אינו אלא בחטאת דאינה באה בנדבה. אבל בעולה כגון עולת נזיר טמא אף דדינה בעוף. כיון דעולה באה בנדבה וגם היא עגמה אמרי' לעיל (יח ב) דאינה אלא לדורון. יכול להביא עולת בהמה תחתיה ותבא עליו ברכה. ואף דאין מביאין תורין כנגד בליי כו' (קנים ספ"ב) בהמה שאני. ולכן לב"ז דצריך להביא עולה בהמה ג"כ משום ספק נזיר טהור תו ל"צ לעולת העוף דמתנה ואומר אם טמא אני העולת בהמה תהיה תחת עולת העוף שאני חייב. וזהו שאמר והעולה נדבה כלומר היתרון שבבהמה על העוף תהיה נדבה ונכון בעז"ה. וכן לקמן (ס) בברייתא דתני שנייה מביא חטאת העוף (והיא משום ספק תגלחת שנייה דמצורע עני) ועולת בהמה (משום ספק נזיר טהור) דתמה ג"כ הכ"מ מדוע ל"י גם עולת העוף משום קרבן מצורע עני וביותר קשה לי"ש בנו של ריב"ב בערכין (כא) דעולתו מעכבתו. ובמש"כ א"ש דיוצא בעולת הבהמה שמביא. וכש"כ גבי מצורע דקי"ל דעני שהביא קרבן עשיר יצא. (וסא דאינו מביא חטאת ג"כ מבהמה ותעלה לו אי משום נזירת טהרה אי משום תגלחת שניה דמצורע ולא יצטרך להביא ספק מליקת חולין למזבח. משום דא"כ לא יוכל שוב להביא חטאת בתגלחת רביעית והו"ק) אבל לכאורה שם א"א ליישב בזה משום דמצורע בהגלחה שניה אינו מביא אלא למחרת יום תגלחתו דוקא (לעיל מד ב) ומשום נזירות טהרה הוא קודם הגילוח. אולם גם הא לא תברא דמשמע ברמב"ם פ"ח מהל' מעה"ק ה"ט ויותר בפיה"מ דזבחים פי"ד מ"ג לפי נוסת הא"י שמביא התוי"ט. דעולת מצורע לפי' הביאה בתוך ימי ספירו יצא. ועי' עוד בפ"י מהנ"ז ה"ז וברא"בד וכ"מ. וכן בספ"ד מהל' פסה"ק וכ"מ שם. ובמש"כ מיושב תמיהת הלח"מ בפ"ט מהנ"ז סס"ו ע"ש. דכיון דגם גדול היה צריך להביא עליה עולת העוף משום ספק קרבן מיר טמא לכן בכדי שלא תחלוק השוו מדותיהם שיביא עולת בהמה. והוא כעין פירושו אלא שמוטעם יותר: והנה מה שחלקתי בין חטאת העוף דיולדת שא"י להביא תחתיה בהמה לבין עולת העוף. כ"ל ראיה מכריתות ר"פ ארבעה מח"כ דאר"ם י"נ לעוף איהדרי לעולת בהמה לא כש"כ. ומה שתמה שם התוס' ישנים זב וזבה יוכיחו דאיתרבו לעוף ולא לבהמה. הני אומר דגם המה אם הביאו עולת בהמה ת' עולת העוף יצאו. ובזה נראה ליישב קושיית הט"א במגילה (ח) בד"ה מוזבו ולא מזובו ונגעו. על התוס' דמנחות וש"מ שכתבו דמזה ילפינן דטמא מעלה קרבנותיו ואע"ג דא"א לו לסמוך. והקשה שהרי קרבן זב הוא מהעוף דאין טעון סמיכה. ולפמש"כ א"ש דמשמע דיוכל להביא אף עולת בהמה תחת עולת העוף כשאר זבים אף דטעון סמיכה. ועוד נ"ל ראיה ממנחות (מח ב) אבל עולת נזיר כו' שהיו בני שתי שנים ובחטן כשרים דיליף מעולת נדבה ע"ש ובנדבה קיי"ל כרבנן שם (קז ב) קטן והביא גדול יצא. לכן בכוונה השמיט הרמב"ם בספ"ד מהל' פסמ"ק סיום התוספתא שלא עלו לבעלים לשם חובה (והכ"מ כ' שם דל"י על מה) והוא דס"ל דהתוספתא אתיא כרבי דפליג שם אחכמים בקטן והביא גדול דל"י והוא ז"ל פסק כחכמים בפט"ו מהל' מעכ"ק. א"כ היה סגא עלו לבעלים לשם חובה. ועוד נ"ל ראיה דאף בחטאת יולדת אם כיתה מביאה ע"י איזו עילה וסיבה דהתירה חטאת בהמה כיתה ג"כ נתכפרה בה לאכילת קדשים. והוא דפריך הגמרא בכריתות (ע ב) ובנדה (מ) אלא מעתה אכלה דם וילדה ה"נ דאינה מביאה אלא קרבן אחד. והרי על דם חייבת חטאת בהמה קבועה ופריך דתתכפר בה ג"כ על לידתה. אבל עדיין צ"ע בפדיון דידן דהרי מבואר ברמב"ם שם דהם קבע עוף לא יצא בכבאת בהמה (וכ"מ במפרש לעיל (כו) בד"ה ע"א). אבל ל"י מנ"ל זאת דרבנן מודו ממין למין דאף מקטן לגדול דל"י דהלא י"ל דכל המשנה אזלא אליבא דרבי. ואולי זוהי כוונת הראב"ד שם להשיג עליו ודלא כהכ"מ דסיוע מסייע ליה. ועמש"כ שם בסוגיא בכ"ד: מ"ב במשנה נזיר שהיה טמא בספק כו'. פי' הרע"ב שביום הראשון אירע לו הספק וכ"כ המפרש והתוס' לעיל (נה ב) ומוכרח הוא דהל"כ לא היה צריך להמתין ל"י בתגלחת הראשונה משום ספק נזיר טהור. ולפי מאי דפסק הרע"ב לעיל פ"ג מ"ה כר"א דבנטמא בו ביום אינו סותרו. מוכרח ע"כ לומר דס"ל כהרמב"ם בפ"ו מהנ"ז הל"ו דאף דאינו סותר מ"מ קרבן טומאה מביא. וכ"מ לשון הרע"ב שם. והתוי"ט ל"ד במה שמלא דבריו שם בדברי התוס' דמוכח מדבריהם דלר"א גם קרבן אינו מביא (ולכאורה ראיה לשיטת הרמב"ם מהא דאר"ח לעיל (יח) דהל"ת רבי היא כו'. ואי דנטמא בתי כו' הרי יצא לשעה הראויה לקרבן. ולשיטת התוס' קשה דילמא ס"ל כר"א דהלכה כוותיה ולדידיה אינו מביא קרבן על הני דאין כלו ימים הראשונים ע"ב בהד"ם מתחיל. אבל צ"א דא"כ מאי איריא מפני שמביא קרבן אחד על טומאות הרבה אפי' נטמא לאחר הבאת הקרבן נמי דהא לאו בר קרבן הוא על הטומאה הבי דאין כלו ימים. אבל ראיה מהא דאר"א שם נטמא בשמיני כו' מביא קרבן עכאו"א. והא מבע"ל לר"פ שם (יט ב) א"ד דנסקין הרין ומתחילין הלתא (ולהמפרש שם בלשון ראשון והרמב"ם בחבורו פשיט ליה רבא כן) והא כשנטמא בח' אינו אלא נפיק חד ועייל הרין אפי' לפי' התוס' שם דלר"א מתחיל למנות בז'. ולהמפרש שם דלר"א אינו מונה אלא מח' הרי אינו אלא יום אחד. והתוס' שם בד"ה א"ל ר"פ נדחקו הרבה בזה. ולדעת הרמב"ם א"ש בפשיטות. ומעתה לשון המשנה אוכל בקדשים אחר ס' יום בדיוק. ולא כאשר נדחקו התוס' לעיל. והוא משום דתגלחת השניה יוכל לגלח ביום ל' לתגלחת הראשונה (וכן הבין התוי"ט בלשון הרע"ב. אבל לא מטעמי' אלא) משום דאפי' נטמא אינו סותר אותו יום ועולה לו מן המנין וא"כ ה"ל יום ל"א. ולשיטת התוס' דלר"א גם קרבן אינו מביא אי נוקי מתניתין כר"א דהלכה כותיה. ע"כ מיירי שאירע הספק טומאה ביום הב' למנינו (דביום א' אין זה טמא שסותר ומביא קרבן. וכ"ל דאף גילוח לא בעי דהא בהא תליא עיין לעיל (יז ב) ובתד"ה מה טעם. וכ"מ לשון התוס' (סו ב) ד"ה רא"א שכתבו אלא מונה ז"י טומאה ומזה ושונה וטובל ומונה כו'. ולא הזכירו גילוח) א"כ תגלחת הראשונה הוי ביום ל' ליום שאירע בו הספק שהוא ל"א להתלת מנינו. והגלחת הב' ביום ל"א לתגלחת הראשונה. וג"כ מכוון אכילת קדשים אחר ס' דוקא ונכון מאד בעזה"י: שם ושותה יין כו' אחר ק"כ יום. התוי"ט הקשה דנזירות הב' ימנה מיום ס' שגלח בו דיעלה לכאן ולכאן. ולענ"ד ז"א דכיון דמספקינן ליה בתגלחת ספירו דמצורע ואחר תגלחתו טובל ובעי הערב שמש ואינו מביא קרבנותיו עד למחר כדלעיל (מד ב) לכן הוא בכלל בימי ספירה דאין עולין לו. אבל לי קשה דיום הראשון שאירע בו הספיקא יהא עולה למנין דהא ימי חלוטו אינו סותר הקודמין וכ"ש ביום הראשון למניינו דאפילו טומאת מת אינה סותרתו כדכתבינן לעיל. ואולי דדוקא נקיט במתניתין לעיל דימי גמרו אין סותרין הקודמין אבל אותו יום עצמו סותר כי הוא בכלל בימי גמרו שא"צ לו. ובזה אזיר מטומאת מת דאפילו ביום ראשון סותרו. אבל קשה לומר דהכא מן הדין יהא חמור מן הנדון דהא עצמן דימי חלוטו אין עולין לא למדנו אלא מימי טומאה לעיל (נו). ולכן י"ל דספק מוחלט אינו ר"ל דספק החלטו אירע לו ביום ראשון אלא דספק לו אולי נהלם מכבר:

פרק ט

מ"א בתוי"ט ד"ה הפר לעבדו כו' וז"ל רש"י משמע דימים שלא נהג נזירתו מחמת כפיית רבו אין עולין לו. והנה אם רק ביין לבדו לא נהג נזירותו קשה לפי מה שפי' הרע"ב לעיל פ"ה מ"ג ה"ל לעלות. ולפי' לפסק הרמב"ם שהביא התוי"ט שם אינו אלא מתמה קנס והכא לא שייך למקנסי' ואם לענין נזירותו בטומאה ה"ל לסתור גם הקודמין דלא עדיף ממי שנטמא בקונס. ולפי' נטמא במת מצוה דמצווה לנו מה לו משמע לשון הרמב"ם בפי"ז ה"י"ב דסותר. והוא דהמפרש הא דאר"א שם במשנה ואל יטמא נזיר שהוא מביא קרבן על טומאתו ר"ל על טומאה זו שיטמא עמה לבה"מ. אבל אין זו נזכרת דילפ"ם על טומאה דעלמא, ובכריתות (ס)

נ"א

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ל"ה אלא מזיד שוגג ואונס אבל לא מצוה. ואולי י"ל דגם מצוה בכלל אונס שהוא אונס מחמת המצוה. וכמ"ק מהא דיליף שם פתאום זה אונס מן ויאמר ה' פתאום כו' והתם אונס דמצוה לשמוע בקול ה'. אולם הרמב"ם עצמו בפ"ו ה"ג לא כתב אלא שטמאוהו עובדי כוכבים באונס. ואולי י"ל דהכא עדיף טפי דבשעה שהרגו כופהו אין לו דין נזיר כלל דאמרה תורה לאסור איסר על נפשו למעוטי מי שאין נפשו קנויה לו משמע דממעטו מדין נזיר. ועי' בירושלמי וברמב"ם ובראב"ד בפ"ה מהג"ז. והשתא דאתינן להכי. יל"פ דהפי' לא נהג נזירתו היינו לבד ג"כ א"ע לו כיון שאין לו אז דין נזיר כלל לענין זה: מ"ב ברע"ב ד"ה ירד לטבול במערה שהיה טמא טומאת שרץ [כ"כ התוס'] מבואר מדבריהם דסיפא דקתני מטומאת מת. דוקא קתני דבטומאת שרץ אינו טמא אלא בנוגע דלא מיקרי טמא"ה. והא דקתני להקר טהור ה"ה לטבול מטומאת שרץ אלא דלרבותא נקט כמש"כ התוס' לקמן. ותמיהני על הור"ע שנראה מדבריו שהוא הידש ד"ז מעצמו. אולם טעם החילוק שבין טומאת מת לשרץ שחידש נכון מאד וש"י. ונפלאתי על התור"ע בלא העיר על הרע"ב שפי' או ע"מ שטבל ואח"כ קבל עליו נזירות כו' והא מסקינן לעיל (יח) דטמא מתחלה אינו טעון תגלחת: מ"ד ברע"ב ד"ה במאכל כו' כגון בשר שָׁמֵן חלב כו'. כ"ה כוונתו כאשר נקדתי. ולא כאשר שמעתי קורין שֶׁמֶן כי כן מוכח ביומא (יח) מהנוטריקון ע"ש: שם ד"ה וספיקו כו' ספיקו מחמת ש"ז כו' [עי' תוס' ד"ה אלא אהב"א]. והקשה התוי"ט מהוי"ן דוש"ז. ואני אומר דכן מצינו גם לעיל פ"ז מ"ג ואהל ורובע עצמות דפי' הרע"ב אם האהיל על רובע עצמות. ואמת דגם שם העיר התוי"ט מהוי"ן דורובע. אבל מצינו גם במקרא ווי"ן יתירים כמו אלה. עי' ברא"ית (ל"ז) בפירש"י בפסוק ואיה וענה:

מסכת סוטה

פרק א מ"א בתוי"ט ד"ה המקנא כו' נ"ל משום כו'. טעם התוי"ט תמוה. ול"נ משום דקאמרה הגמרא ומסתברא כמ"ד רוח טהרה כו'. ואף דרש"י פי' ומסתברא דרוח דקאמר ר"ש כו'. מ"מ מדקאמר רשות וחובה לעיולי כו' משמע דפשיט מתרוייהו ולהכריע להלכה: שם ד"ה ר' יהושע אומר כו'. בגמ' אר"ח מסורה לא לימא כו' בזמן הזה כו' דילמא קי"ל כריב"י כו'. קשה מאי איריא בזה"ז אפי' בזמן המקדש נמי כיון דלא קיי"ל דהלכה כריב"י א"כ לא יוכל להשקותה. ועתוי"ט שדבריו מגומגמין בזה. ונ"ל דר"ח סתמא קאמר לא לימא וכולל בזה כין ע"פ עדים ובין ביש לבינה. ומשום ע"פ עדים נקיט בזה"ז דבזמן המקדש נ"ל כה כברכת התוי"ט בסה"ד. ואולי לזה כוון רש"י במש"כ אפי' בינו לבינה ור"ל דכש"כ בשני עדים. אבל ק"ל מאי דקאמר דלמא הלכה כריב"י דא"כ בכ"מ דפליג יחיד ארבים לאומרא לא נעבה כרבים המקילין דלמא קיי"ל כיחיד והכא סתמא דמתניתין דלא כוותיה. וגם הוא לא קאמר רק לר"א. ור' יהושע פליג עליה והלי' כר"י נגד ר"א. וגם סוא שמותי. לכן נ"ל דודאי בכ"מ סמכינן אכללי שבידינו בפסקי הלכות יחיד ורבים הלכה כרבים. פלוני ופלוני הלכה כפלוני וכל כיוצא בזה. אלא דר"ח שמע ליה דר"ל דבסמוך דאזיל בשיטת ריב"י. רק דהשמועה לא הוה ברירא ליה כ"כ לכן חשש אולי השמועה נכונה. ולהכי בזמן המקדש אין לחוש דאם יתברר דהשמועה מכוונת ישקנה. ועוד דסנהדרין היו במקומן ומהן תצא תורה והלכה ברורה: מ"ב בהורע"ק אות ד' כו' והא דמסקי' כו' וא"כ תקנה משנתינו כו'. ולעד"נ לפי מה שפסק הרמב"ם בפ"א מהל' סוטה דאפילו קנא לה על שנים כאחד ואפי' הם שני אחיה או אביה ואחיה הייו אסורה וע"ש במל"מ דהרבותא היא דאינם אסורים ביחוד. וא"כ י"ל דמתניתין מיירי בהאביה או בנה או באחיה דאינה עוברת ע"ד בהתיחדותם. ולפ"ז נדחו דברי התוס' לקמן (כה) בד"ה ש"מ ודברי הכ"מ בשם הרשב"א בפכ"ד מהל' אישות הט"ז. ומה שהקשה עוד מהא דקי"ל דאין חושין על היחוד. הן לפי' התוס' בקדושין (ר"ד פא) דמיירי בפניה ודאי ניחא. ואף לפרש"י שם ופי' ר"ת בכתובות (יג) בתד"ה מעלה. י"ל דדוקא יש לו בנים ממנה ומשום לעז. ועי"ל ע"פ מש"כ התוס' בקדושין (סג ב) דרוצה לפשוע ממשנה או בריתא אע"ג דמי למיפשט מאמוראי: מ"ג במשנה והאומרה איני שותה ובבעלה א"ר להשקותה. ביבמות (נה) ובתוס' מוכח דאפי' רוצה אח"כ אינו כלום ושוב אינה שותה. ועמל"מ רפ"ב מה"ס: שם בתורע"ק אות ז' בסה"ד א"כ דכל עיקרו דנדה כו'. ול"נ משום דסוטה ג"כ נ"ד לעריות דהא אסור שהא טהורה. אלא דק"ל מדוע לא כתבו דבלאי נדה סבבר בא עליה וכדאיתא בכתובות (ד) וכמש"כ התוס' בעצמם בסה"ע: מ"ה בתוי"ט ד"ה ויוצאת ואינה נהרגת שלא התרו כו' [וכ"כ רש"י]. תימה דאפי' לריב"י דאשה חברה א"צ התראה. מכל מקום הא אין אדם נהרג על פי עצמו. ודוחק לומר דב"ה דאיכא רגלים לדבר: שם בתוי"ט ד"ה מעלין אותה. תמהו התוס' כו' קודם העלאה זו. לכאורה מהעלאה דמתניתין ל"ק דלא היתה אלא כדי ליגעה ואח"כ מורידין אותה וכמש"כ התוי"ט בעצמו בסה"ד. וכן בקרא כתיב והעמידה לפני ה' קודם לקיחת הכהן את המים ואח"כ כתיב עוד הפעם והעמיד הכהן את האשה לפני ה' עפרש"י שם. ודקדוק התוס' הוא מפריעת הראש ומנהית המנחה על ידיה ושא"ד פליגן כסדרן בקרא: [מ"ט בתוס' תדבים כד"ה וקשה בחגיגה כו' נ"ב התוס' בעצמם הביאו הא דחגיגה ויש לומר שכוונו בזה להפוקי מתירוץ התוי"ש. מהגרמ"ש]:

פרק ב מ"ב במשנה פיילי של חרס. בתור"ע אות י' הכריע דל"ג חדשה במשנה (ולפלא שלא נסתייע מהא דבמשנה שבגמרא דלפנינו ליתנה וכן מוכח בירושלמי ע"ש ובק"ע) מדהבית עלה בגמרא תנא כו'. ואם היתה מלת הדשה במשנה מה חידשה לנו בהביאה התנא. וזה אינו מכריע דמצינו כיוצא בזה בע"ז (לד) תנו רבנן התרנגים כו'. ובבכורות (מח ב) תנו רבנן הוא לפדות כו'. ובחולין (קט) תנו רבנן אנשי סדום כו'. ועי' סוכה (מח) תד"ה ונולא כעוף. ועיין לעיל דכא לחדש לנו דרי"ש אמרה ואזיל לשיטתיה כמי כיור (לפי הס"ד) ורבנן פליגי עליה. ומש"כ עוד דאי גרסינן במשנה חדשה יקשה עלה (לפי הס"ד) ליבעי נמי מים חיים. תמוה דנימא ה"נ וכדרי"ש. ונראה דלשון התוי"ט אטעייה במהב"ת במש"כ ולפיכך ל"ק דהכא סתם כו' וברפ"ב דזבחים כו'. וסבר דר"ל במשנה שם. אבל כוונתו להרע"ב שסביא כן להלכה וע"ש בגמרא (כב). ואדרבה נ"ל דאיה דסתם מתניתין סברה דמי כיור מי מעיין הם וכרי"ש מדתנן (סוכה שם) ניסוך המים כו' מן השלוח והוא מעיין כדפרש"י שם וע"ש בתוס' (סע"ב) ומש"כ שם במשנה להוכיח דלניסוך הוא דוקא מי מעיין. ותנן שם נשפכה כו' היה ממלא מן הכיור אלמא דמי מעיין הוא. ודע שראיתי לסב"ק בירושלמי דמקשה נ"ל לרבא למילף מן בכלי שלא מנופים דקרא כשמע דהכתיב מים קדושים בכ"ח ונימא דכלי דומיא דמים כו'. ולק"מ דרבא רוצה ליישב אף לרבנן דס"ל דמי כיור מצאר מיתות הן כמש"כ התוי"ט. ועוד דאף לרי"ש אטו מי כיור כתיב. מים קדושים כתיב והיינו שנתקדשו בכלי כמש"כ רש"י מספרי. וא"כ אפי' באר מימות נמי. (ואף דבירושלמי ל"מ כן ע"ש. י"ל דגמרתנו פליגא עליה בזה). וכא דלוקחין מן הכיור טעם אגדה יש במדרש הביאו רש"י בגימוקיו:

פרק ג מ"ד בתוי"ט ד"ה כאלו למדה כו' אבל בגמ' מוכח הל"ג כו' אבל אין למחוק בשביל זה. וכנו דאיתא בזבחים (קד ב) דזעירי קבעיה אגלי וע"ש בתוי"ט. ועמש"כ לקמן (כו): מ"ו בתוי"ט ד"ה השומרת כו'. כיון דהוא היה מבית ט' מ"ש כו'. ולעד"ד שלא זנאה דהתם הטוב דקרבנות מוטל עליה רק שהוא חייב להביא בעדה לר"י מאלו' ב"ד ולרבנן מיירי דאקני לה אמרינן שפיר כי חייבוהו ב"ד או כי מקני מילתא דצריכה כו' כמבואר בגמרא שם. אבל הכא התורה הטילה עלין הבאת המנחה בעצם ודמיא לסיכה שהבטחה שלא דהתם. ועי' לקמן (כג) תד"ה כל. ומה שהקשו עוד ממי שנדר בנזיר כו'. לעד"ד הא לא דמי אלא אם עד שלא נגנבה נדר דה"ה נזיר מטעם דהוה נולד. דהא עיקר טעותא הוא דאם היה יודע שיבואו עדים לא הקדיש. וביאתם הוה נולד. דידיעתם שהיה מקודם לא משוי ליה להקדש טעות כיון דהוא אינו יודע. ולסבה זו שהוא אינו יודע הקדיש. ואף שאילו הוה ידע שיתברר ע"י עדים לא היה מקדיש. הבירור הוה נולד. וגם דברי התוספות לקמן (כב ב) בד"ה ושבעלה מש"כ דגבי באו עדים להכי הוה הקדש טעות דהרי העון מבורר צ"ע דהרי לפי סוגיא דהכא טעם זה אינו משווהו להקדש טעות אלא במה שאינו עומד להתברר לר"ש כגון שיש עדים וא"כ כשבעלה בא עליה נמי. ואולי י"ל דסברתם שטעם בעילת הבדיקה כשיש עדים הוא משום דסוף סוף יבורר הדבר. וק"ק לפמש"כ מ"ט דר"מ באשם תלוי בנודע לו בחטא דתלא ותרעה בעדר (כריתות רפ"ו בברייתא). הלא הידיעה הוה נולד. והחטא גופיה אינו משוואו לטעות דהא מפני כן הוא מפרישו אשם חטא. וי"ל. ודברי התוי"ט מגומגמין בישוב קושיות התוס'. וגם נראה דאישתמיטתיה הא דריו"ח ברפ"ו דכריתות דמחלק דדוקא בא"ת גומר ומקדיש אבל במנחת קנאות לא: מ"ז במשנה כהן אוכל בק"ק ואין כהנת כו'. מה שהקדים פתאן כהן לכהנת הוא בכדי להקדים החיוב להשלילה כמו בכל הבבות וכה"ג כתבתי בפסחים (נו ב): שם בתוי"ט סד"ה וכהנת כו'. דהא קרא דכל מנחת כהן בכל תהיה כתיב. ותימה דבסוגיא דמנחות (דף עג ועד) מוכח להיפך דעיקר קרא במנחת נדבה לכ"ע: שם מ"ח האיש מדיר את בנו בנזיר. ופרש"י דחלה הנזירות עליו אפי' כשיגדל וכ"כ הרע"ב. והתוי"ט כ' ע"ז דאינו במשמע דכיון שיצא מרשותו שלא יוכל להזירו כמו כן יצא מרשותו מה שהזירו ואין סברא לחלק. ואני אומר יש ויש דהא אמרי' בנדרים (עו) ק"ו מכורה כבר יוצאה אינה מכורה א"ד שלא תמכר ע"ש. ומש"כ ומכיון שאין כאן אלא הלכה יש להקל בנזירות כו'. הלא הל"מ לענין ספק שוה לד"ת לחומרא כדמוכח בקדושין (לט). ומה שהביא מספק נזירות דמוכר. ז"א אלא כשיש ספק בדבורו וכוונתו דאמרי' לא מעייל נפשיה לספיקא. ועוד דזה דמי להא דפ"א דנזיר מ"ס לפמש"כ בעצמו שם משמע דגמרא לחלק בין ספק דנזירות להקל להא דהתם: שם האיש מגלח על נזירות אביו. עפרש"י. והרע"ב הוסיף או שנדר בנזירות לאחר מיתת אביו. קיצר במקום שה"ל להאריך. דבנזיר ספ"ד מבואר דדוקא שאמר ע"מ לגלח על מעות אבא:

פרק ד מ"א במשנה וחלוצה לכה"ד. וכתב התוי"ט וטעמא דבשו"ת יכולין לעקור דבר מה"ת. ואנכי אינני רואה בכאן עקירת דבר. דהא אם אמרה איני שותה וכן אם בעלה אינו רוצה להשקותה הרשות בידן ולא כפינן להו. וע"כ משום דאין זה מצוה חיובית אלא דהתורה חדשה לנו תקנה להיותה מותרת לבעלה (ולבוטלה החשוד) ע"י שתייה אם תנקה. לכן אם אינן חפצין בתקנה שומעין להן. ואין להקשות כיון דאינה שותה ע"כ ניכוף ליה להוציא וגם מעוטה בלא כדין פסול. דא"כ הלוצה דעלמא או שניה איך כפינן. אלא ע"כ דמיקרו כדין מחמת לאו דולא הסור או משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש כו': שם מ"ב בתוי"ט ד"ה כה"ת כו' והר"ב שכתב כו'. כלומר מתוך כו' (לגי' לא שותה). אלא אטעיי' להר"ב דתוס' כ"כ כו' ע"ש. גם רש"י פי' כלומר מתוך כו' לגי' או שותות. ול"נ דאף לגי' לא שותות אנו צריכין לכלומר כו'. דלמאי איצטרכו לומר לא שותות דהא גם ב"ש מודו בזה. ומב"כ עוד וגי' הספרים ליתא כו'. הן ביבמות קיימו התוס' גי' זו ע"ש. ונראה שהוא ע"ד שכתבתי לעיל (כח ב) ע"ש: מ"ד בתוי"ט ד"ה על ידי כו' וכ' התוס' תימה הא שמעינן לה כו' והפ"ה איצטרך קרא כו'. ק"ל דילמא אה"נ דמהא שמעינן. ומ"מ ממשנה איצטרכא דל"ת דבאית טעמא דאלמנה כו' משום דאסירא וקיימא: שם בהור"ע אות י"ז ונלעד"ד שכן מוכח דעת התוס' ביבמות כו'. וכן משמע מדברי התוס' כאן ד"ה אבל (א') ע"ש: [מ"ח בתוי"ט ד"ה הא יש מדיר את בנו כו' איברא דמלשון רש"י בגמרא סוגיא כו' נ"ב הידוש שלא שביא מה שכתב רש"י כאן במתניתין (כ"ג ע"א) כלשון הרע"ב „אפילו כשיגדיל" (וממנו העתיק הרע"ב בודאי. מהגרמ"ש]:

פרק ה מ"א בהרע"ב ד"ה נטמאה ו' יתירה דונטמאה בתים. ר"ל שניה שבמשנה אבל בקרא היא שלישית: שם ד"ה רבי. רבויי דקרא קדריש בין בועלו ובאו. אל תטעה בלשונו דלרבי דריש בדיקת הבועל מכפילת ובאו ובאו דומיא דאיסורו מכפילת נטמאה. דמוכח בגמרא דתלתא ובאו דריש רבי ג"כ לצואה ולעשיה ולידיעה. ובדיקת הבועל יליף מדכתיב בטן וירך: מ"ב במשנה בו ביום כו'. עפרש"י ורע"ב. וק"ל מדוע לא חביב הכא כל הני דבפ"ד דידים. וי"ל דלא תני הכא אלא מה שדרשו מקראי. א"נ מה שדרש ר"ע לבד. והא דנקים דרשה דר"י בן בורקנוס. משום דאמר עלה ר"י מי יגלה עפר כו' כמו שאמר על דרשת ר"ע: מ"ד בתוי"ט ד"ה עונין כו' ולכן נ"ל כו'. שהשירה מתחלקת לענינים ופרקים. לו יש ראיה מפורשת מר"ה (לא) אז ישיר ומי כמוכה ע"ש. הרי דשבת א' אמרו עד מי כמוך. ובשניה מן מי כמוכה עד גמירא. ובכל חלק היה ג' פרקים כדמוכח בסוכה (נג ב) במשנה דחשיב ע' תקיעות לשיר התמיד של בה"ע ע"ש בפרש"י הרי לך דהיה בה ששה פרקים. אח"ז מצאתי קצת מזה במהרש"א בח"א:

פרק ו מ"א ברע"ב ד"ה מי שקינא ונסתרה אפי' שמע מעוף הפורח. שנסתרה כו' ואם אינו רוצה להשקותה כו' (כ"כ רש"י). משמע שאם ירצה היה יכול להשקותה ע"י זה. וקשה דא"כ ה"ל למיתני ישקנה. וזה כבר השמיענו בפ"ד דאם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה. ונראה יותר נכון פירוש הרמב"ם דר"ל שיש לו ראיה מצפצוף העוף. אלא שהוא מפרש על הטומאה. ונוכל לפרש על הסתירה כפרש"י. ובודאי על ראיה כזו אינו יכול להשקותה אפי' לר"א. והוא ע"ד פי' התוס'. וכוונת הרמב"ם נראה שהוא על מין עוף הנקרא (פאפאגיי) ודומיו שמלמדים אותו לדבר קצת ופעמים שמגלה דברים שראה ע"י דיבורו כמו שספרו עליו הטבעיים: שם בתוי"ט ד"ה מי. פ"ו היה הגון כו' אבל תימה כו'. ול"נ ליישב דאחר שדבר בפרקים שקודמין מדיני קינוי וסתירה והשקאה רצה לדבר בפ"ו בדינא דטומאה שע"א נאמן בה ואיידי דבעי למיתנא ביה שהיה בדין ומה אם עדות ראשונה כו' הוצרך להקדים פלוגתת ר"א ור"י בזה וכפרש"י דאזלי לשיטתייהו: מ"ב במשנה הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה. בירושלמי מתמיתין משהודה ר"ע לר"ע דתני רע"א ע"א נאמן לטמאותה ואין עד אחד נאמן להפסידה מכתובתה רט"א כשם כו' כך ע"א נאמן להפסידה מכתובתה א"ל ר"ע אילו מצינו כי חזר ר"ע כו' כ"נ דנ"ל. דאילו לגי' הק"ע ס"ל לפסוק דע"א א"נ להפסיד כתובתה ולא כן פסק הרמב"ם בפ"א מהל' סוטה הלכה י"ד וט"ו. וכן האיבעיות שם לא הייתה אליבא דהלכתא. אח"ז מצאתי כן להכו"ב מ"ת הלק חו"מ סי' א': שם חמותה כו' ולא לפוסלה מכתובתה. עי' בתור"ע אות כ' מה שהמה ע"ז באורך. והנה על מה שהקשו התוס' לעיל (כה ב) על הא דמנה לי בידך והלה אמר א"י דלר"ה ור"י חייב מהא דב"ה סברי שם דלא נוטלת כתובתן והרי היא טוענת ברי כו'. נשאלתי הלא הא דב"ה שם דומה לא"י אם פרעתיך דלכ"ע חייב. ושפכתי דהואיל דכתובה לא נתנה לגבות מחיים ואם המות היא בחיים לא תבא לידי גוביינא כלל. לכן עיקר החוב אינו מתחיל אלא מעת שמת ואז כבר היה ספק אם נטמאה ולא נתחייב כלל. להכי דומה

לא"י

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לא"י אם נתחייבתי. ובנידון שלפנינו דאתו דנין עתה קודם גירושין אינו אלא בזכות שהיה לה עד עכשיו דהיינו טוה"כ שהיה לה בה אם אבדה או לא. דמילא שפיר לא"י אם פרעתיך: מ"ג בתוה"ה ד"ה תוי"ט ד"ה ומה כו' יש מקום קצת ליישב כו'. אבל זה אינו כלום. דהאר"ש כתב כוון דאיכא דידע בה והיינו אפי' ע"א לפי' התוס' שם או אין המים בודקין וא"כ נשאר הרגל"ד בתקפו. והדבר"י אחר מ"מ. האמינה תורה ע"א בסוטה שרגל"ד משמע דבלא רגל"ד באמת א"כ:

פרק ז מ"א בתוי"ט ד"ה ותפלה כו' אמאי שייר הלל כו'. אנכי לא"י מאין פסיקא להו דהלל נאמר בכל לשון. הלא ברפ"ב דמגילה יליף ר"א דהלל למפרע לא מדכתיב יהי שם ה' מבורך ופרש"י כהוייתו כו'. א"כ נוכל למילף מזה ג"כ דבלה"ק כדיליף רבי לקמן מוהיו דגבי ק"ש. ואף רבנן נ"פ עליה אלא משום דכתיב שמע. ואין לומר דמבע"ל לענין למפרע וכדפריך לקמן ורבי מלא יקראנה למפרע מנלן. מ"מ לשאר המורא' דשם דילפי למפרע מקראי אחריני מא"ל. ומש"כ וקידוש של שבת. לכאורה בתפלה נכלל גם תפלת שבת. ועפ"כ כוונתם על קידוש שעל היין. וא"כ לא א"ש דאייתם דהוא דאורייתא מפרק מי שמתו. ובהעתקת התוי"ט ליתא שראה מברכות רק מנזיר וכו'. והראיה מנזיר הוא לפי המפרש שם. ודלא כהתוי"ט שראה לעיין מש"כ בנזיר ושם לא הביא אלא פי' ר"ת. וממש"כ תראה שדברי התוי"ט לא כ"ד כאן אינם מחוורין: מ"ב במשנה ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם. ר"ל דבא לאורויי דדוקא מה שהכהן מדבר ומשמיע בעצמו אל העם. אבל מה שהכהן מדבר והשוטר משמיע אל העם וכש"כ מה שהשוטר מדבר ומשמיע אינו בלה"ק. וכ"מ לי מלשון רש"י ועי' לקמן ברפ"ח בגמרא ובהד"ה הכי. וזה דלא כפירוש הרמב"ם בפ"ז מהל' מלכים הל"ג בהא דהכהן מדבר וכהן משמיע דהיינו כהן אחר. ובירושלמי ר"פ מצות משמע דהשוטר היה משמיע לעם בכל לשון. אבל המשוח היה אומר בלה"ק ע"ש: מ"ה בתוי"ט ד"ה שנאמר באר היטב כו' ובכס"ד נ"ל הטיב הט' קודם להיו"ד. אבל לספרים שלפנינו דכתיב היטב לא נצטרף לצירוף התיבה עצמה: מ"ז בתוי"ט ד"ה ברכות כ"ג כו'. דכיון שהוא קרא בס"ת והיא אינה כתובה אלא בלה"ק כו'. לכאורה תמוה דהתנן בפ"א דמגילה שהספרים נכתבים בכל לשון ואפי' לרשב"ג דפסקינן כוותיה שם איכא יוונית. ואולי ר"ל דמתניתין אתיא כר' יהודה שם דאף יוונית לא התירו אלא בס"ת וממעשה דתלמי המלך ואילך. כי לפי תירוצא דרב אשי שם אתיא ג"כ סתמא דידים כוותיה. גם מש"כ וקי"ל נמי דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ. ליתא לפי מה שכתבתי לעיל (נג) בשם התוספות דר"פ כל כתבי דתרגום (וכן שאר לשונות לעזיות) שרי למימר בע"פ: מ"ח במשנה פ' המלך. התוי"ט כתב דקריאת כ"ג ביוה"כ אינה אלא תקנה ומנהג מאנשי כנה"ג. ותמוה דרש"י בר"פ בא לו פי' דילפינן ממלואים כו' כביאו התוי"ט עצמו שם. והש"י הביאו ירושלמי דיליף מן ויעש כאשר צוה ה'. ובגמרא שם אמר דצורך עבודה היא ולכן מותר לקרותה בבגדי בוץ אף א"ת דב"כ לא נתנו ליהנות בהם. ובירושלמי מסיק שם דאסור לקרותה באיצטליה לבן משלו אלא או בבגדי לבן או בבגדי זהב. ואנכי מסתפק דאולי היא מעכבת מדלא אמר שם (ס) דא"ב קריאת הפרשה דמ"ד כל הכתוב בהן מעכב מעכבא ולמ"ד דבר שא"מ לדורות א"מ בהן לא מעכבא אלא ש"מ לדורות נמי מעכבא. וע"ש (ס) פלוגתא ל"י ור"כ: שם ברע"ב סד"ה וקורא כו' וברכות וקללות כו' וחוזר וקורא כו'. נראה שהיה הגירסא לפניו במשנה ברכות וקללות קודם פ' המלך וכן כתב רש"י. וכ"ה הגי' בילקוט וילך. ודלא כהתוי"ט שהביא בשם רש"י לספק וגם נעלם ממנו גי' הילקוט:

פרק ח מ"ב בתוי"ט סד"ה אחד המארס כו'. מדלא כתיב אשר אשה ארש. תמוה דלמארס את האלמנה ודאי לא נצרך לשום ריבוי דמה"ת למעוטה ואדרבה אשה משמע אפי' אלמנה כדדרשינן ביבמות (סא) מיקח אשה לאירס את האלמנה והמנה להיות כ"ג דיכנוס. ואי משום שומרת יבם דס"ד למעוטה מאשה כדאמר שם אשה ולא יבמה א"כ איך מרבה לה מן ארש עיין נדרים (עד). ראה וחכם שבברייתא אינה אומרת בכאן אין לי כו' כדאמר לעיל גבי בית וכרם אין לי כו' ת"ל אשר כו'. משום דהכא מפשטיה דקרא נפקא ליה. אך שומרת יבם לא"י מהיכא פסיקא ליה. ואולי דיליף אשה אשה מן כי יקח איש אשה חדשה דהתם מרבינן לה לעיל במשנה מאשר לקח. וכמו דיליף משם למעוטי מחזיר גרושתו דהכא לא כתיבא חדשה. גם י"ל דמרבה הכא שומרת יבם מאשר דרזבויא הוא כמש"כ לעיל (מג). ודע דנעלמה ממני רבותא דמת במלחמה דנקט הכא ולא למעלה גבי יורש. ואולי דהכא אשמעינן דאף דאיכא ראויה להתיבם עמה עד אחר ג' חדשים או דאשמעינן אע"ג דאין אשה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה. ובעד אחד בעיא היא בר"פ האשה שלום אפ"ה חוזר על פיהם. או דמיירי כאן בהומרת מת על מטתו או קברתיו דמהימנא להתייבם אבל אין האחין נכנסין לנחלה על פיה וכדאיתא שם במשנה (ר"ד קיז) ולהכי לא נקט לה גבי יורש: מ"ג בתוי"ט ד"ה ותלונה כו'. ונראה דס"ל דאינו חוזר מד"ס דהא במלחמת הרשות היא. טעמו אינו מספיק. אבל פשוט דהטעם הוא כמש"כ הב"ש בסי' קע"ז סק"ג לענין אונס. ושם במשנה (כתובות לט) ממעט לה מולו תהיה לאשה אשה הראויה לו וה"נ פי' הרע"ב לקחה שתהא ראויה לו. ודע דקי"ל בדרשה זו דממעטינן הכא מן ולא לקחה פרט כו' ומדוע לא דרשינן כן גבי יבמה דכתיב גם כן ולקחה למעוטי ח"ל. ועיין ביבמות (ח) ובכתובות (מ) ובתוספות שם דבור המתחיל ניתי: מ"ו במשנה וכבילין של ברזל. הוא לשון מקרא בכשיל וכילפות (תהלים עד): מ"ז במשנה בד"א כו' אפילו כו' וכלה מחופתה. משמע דגם נשים יוצאות למלחמה וחדוש הוא. ואולי אין יוצאות אלא לבשל ולאפות וכדומה לצרך הגברים אנשי המלחמה:

פרק ט מ"ב במשנה באדמה ולא טמון. לכאורה קשה מזה למה שפרש"י לעיל (מו ב) במשנה ד"ה ונתן אל המים מדלא כתיב ונתן במים כו' משמע שלא יהא נבלע בתוך. דמוכח דאילו הוה כתיב במים היה משמעו שיהא נבלע בתוכן. אבל לפי מה שאמר רבא לקמן הכא מעמיה דקרא כו' א"ש: שם נופל ולא תלוי באילן. מן באדמה לא מצי למעוטי הינן. משום דהוא נקרא ג"כ אדמה בלשון מקרא כמש"כ בברכות (מ) ע"ש. ובלא"ה נראה דהא דממעט תלוי באילן היינו אפי' רגליו נוגעות בארץ. וגריעותיה הוא מפני שתלוי וזקוף כדמשמע מהא דממעטו מן נופל. אך ק"ק מדוע לא ממעט אף ע"פ המים מן באדמה: מ"ה במשנה ואיתן כמשמעו קשה. מש"כ התוי"ט דבהדיא תנן ומקומה אסור מלזרוע ומלעבוד ש"מ מהניתין דלא כר' יאשיה כו'. אף דאיתא לקמן (מו ב) דלהבא כ"ע לא"פ כו'. י"ל דכוונתו על הא דאסרה מתניתין מלעבוד דמרבינן ליה שם מאשר ולר' יאשיה איצטרך ליה אשר לשעבר. אבל מש"כ בסה"ד דהא אליביה (ר"ל לר' יאשיה) לא אסרה תורה לזרוע כו' זה ודאי תימה. וגם יתר דבריו בד"ז מגומגמים: שם ועורפין אותה כו'. מדלא"ק שכהן עורפה משמע שעריפתה כשרה בישראל. וכן הרמב"ם בפ"ט מהל' רוצח לא הזכיר כהנים אלא לנסוך באמירת כפר כו'. וצ"ע דבמנחות (יח ב) חשיב ר"ש עריפת עגלה בעבודות המסורות לבני אהרן ולא אשכחיך דפליגי עליו בזה. ושם א"א לומר כמש"כ התוס' בסנהדרין (ר"ד יד) דעריפה לא"ד ולפרש דקאי על אמירתם כפר כו' דזה לא מיקריא עבודה. ואולי ר"ש לשיטתו שם דדריש גבי יציקה דבעיא כהן מוי' מוסיף על ענין ראשון. וה"נ כתיב אחר עריפה ונגשו הכהנים כו' אבל רבנן דל"ל שם ו' מוסיף עע"כ ה"ה הכא נמי וצ"ע בזה: מ"ז ופטרנוהו (בלא מזון) כו' והנחנוהו (בלא לויה) תיבות אלו אשר סבבתים נראה מרש"י דל"ג להו ועתוי"ט וכ"נ מהגמרא

לעיל (לח ב): מ"ט בתוי"ט ד"ה ותחינה כו' כי זה השם בן דינאי ראוי לו כי ראוי לדונו. עי' כליס פ"ה מ"י ובהרע"ב שם: שם ד"ה שנאי אין אשכול וגו' לראי' כו'. ועי' לקמן מ"ב בדבריו ד"ה שנאמר כו': מט"ז במשנה משמת ר"ג הזקן כו' ומתה טהרה ופרישות. עי' קושיית הרב"א במ"א. ולי"ע מדלי"ק בטלה או פסקה כבאידך אלא לישנא דמתה משמע דעדיין לא בטלה לגמרי אלא שנתרפה קצת:

מסכת גיטין

פרק ב מ"א בתוי"ט ד"ה בפ"נ כו' ופירש"י שיטה ראשונה שנה כו'. משמע משום דזהו התורף. וא"כ נ"ל דגם הרי את מותרת לכ"א הוא באותה השיטה דגם זה הוא מן התורף. וא"א שתכיל שיטה אחת את הגל כפי הנהוג בזמננו. ואולי במקצת התורף סגי. אבל התוס' לעיל (סוף דף ה) כתבו דמסקנא סיימו לשמה. משמע דלא הוי"א בתורף אלא בהתחלה ואפשר דשיטה נ"כ לאו דוקא. אמנם גם התוס' משמע דלא כתבו כן אלא אליבא דרבה אבל לרבא כתבו לעיל (ג) בד"ה אתי כפרש"י וכן כאן בסד"ה בפ"נ. ויתכן דגם לרבא כוונת בפני נכתב היינו לשמה (והא דאמרי' לעיל ורבא כו' אמר לך מי קתני בפ"נ לשמה כו'. ר"ל אם נאמר דעיקר התקנה היה משום לשמה) ולק גם לדידיה סגי בהתחלה. ומש"כ דבעינן שיעיד על העיקר כו' לא אתו אלא לאפוקי תגין האחרון. ולקמן (כג) דאמר מאי לאו כשהוא כותבו להורף לשמה כו' משמע קצת כפרש"י: מ"ג במשנה ועל הקרן של פרה ונותן לה את"פ וכו'. מדלא נקיט כן גבי עלה של זית ונותן לה את הזית (ר"ל את האילן בכללו) מוכח דפי' עלה ש"ז היינו תלוש כדפרש"י אבל במחובר לא מהני כלל. וטעמא נראה משום דכתיב ונתן בידה משמע דראוי להנתן מיד ליד וכדדרשינן בב"מ (נו ב). אך קשה דשם ממעטינן ג"כ עבדים. ועי' לק' (ס"ד כא) בדיני דעלין ובהד"ה יצא. שוב ראיתי כן מפורש בהרא"ש לקמן ר"ס כ"ב: שם ר' יה"ג אומר אין כותבין כו' ולא על האוכלין. משמע דזה אתא לאפלוגי על עלה ש"ז המוזכר בדברי ת"ק. ומוכח דפי' אוכלים היינו אפי' מאכל בהמה (דעלה ש"ז נראה דלא"א למאכל אדם וכ"מ מפרש"י לקמן (כ) ד"ה דתוי לאינטרופי). ואינו כמו שהם אוכל המוזכר בכ"מ בש"ס דפי' אוכל אדם דוקא. עי' בגמ' דשבת ר"פ כלל גדול ובפרש"י שם:

פרק ג מ"ג בתוי"ט ד"ה לאהר כו'. והא דמאחירין לזמן מרובה היינו כשהבעל אומר תנו לה כדתנן כו': נ"ל דלא"ד דכאן דאיירי שהגט מיד השליח לא נצרך לאמירתו עי' תו"ה בב"ד דר"ה: שם ד"ה מצאו כו' וא"ת וניחוש לשאלה כו'. לכאורה י"ל דכ"ב ל"א בשאלה דוקא לאיש ששמו כשמו וגם שמות נשותיהם שוין: מ"ה, מ"ז במשנה המביא גט כו'. ומשנה הסמוכה לה. לא ידעתי מדוע הפסיק במשנות הללו לבין המשנות המדברות בדיני העמדת דבר על חזקתו הראשונה. בשלמא לר"א דאמר (כ"ט ע"ב) דאם מת ראשון בטלו כולם שפיר אשמעינן דאפילו חלה ל"ח שמא מת. ועוד דאפי' למיתת א' משנים דהיינו הבעל או השליח לא חיישינן. ובמשנה הסמוכה אשמעינן רבותא טפי דאפי' כמה שלוחין (כמו שדקדק הב"ש מלשון אחרון) ג"כ ל"ח למיתת א' מהן. וא"ש ג"כ מאי דאשמעינן ר"כ דדוקא חלה דלא תימה דמשום רבותא דל"ח למיתה קתני חלה (והגמרא דמקשה עליה פשיטא הוא לפי מאי דמסיק מר בר"א דאפי' מת השליח הראשון לא בטל שליחותו) אלא למר בר"א קשיא. וי"ל בדוחק: [מ"ז בתוי"ט ד"ה להיות מפריש עליהן כו' ובהגהות אברי יהיב טעמא כו'. נ"ב כ"כ התוס' בבבא בתרא (קכג ע"ב) דבכל דוכתא עביד מכירי כהונה מוחזק בפ' כל הגט כו' והיינו טעמא בזכו מתנה מועטת והסור לחזור בו ואפילו בדברים בעלמא כו' עכ"ל. ולכאורה יש לפקפק בזה דהא דמתנה מועטת אסור לחזור בו הוא דעת ר' יוחנן בהזהב (מ"ט א) אבל לא דעת רב. וכאן רב הוא דמוקים במכירי הכו"ל. ועי' ירושלמי סוף שביעית ובפנ"א שם מהגרמ"ש]: מ"ח במשנה מפרים עליהן בחזקת שהן קיימין. ולשון הרמב"ם בחבורו בפ"ז מהל' מעשר ה"ד והוכל ושותה עד שיעשו כל אותן הפירות שהיה מעשר. לכאורה נראה דשיעור הסרונות המפורש בב"מ (מ) ודאי צריך לנכות וע"ש (לח) בסוגיא היטב ובמש"כ שם: [בס בתוס' רע"א אות ל"ח בד"ה מפרים עליהן כו' בירושלמי כו' וכ"כ בתוס' יומא כו' ולפ"ז דברי הירושלמי כו' נ"ב עי' בירושלמי על משנה ג' בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים. הקשו. ולא כן תני האומר לאשה ה"ז גיטך לפני מיתתי שעה אחת כו' שהיא אסורה לאכול בתרומה מיד. תמן משנה ראשונה נתקלקלה ברם הכא לכשימות היא מתקלקלה ע"כ. מהגרמ"ש]: שם בשלשה פרקים בודקין את"י כו'. ק"ל דבכ"ב (ר"ד לח) במשנה משמע דבעצרת דרכו להתמין וא"כ יהי' צריך בדיקה או: שם בתוי"ט ד"ה מפריש כו' אבל הרמב"ם כ' שאעפ"י שאלכן מהוייב להפריש התו"מ ע"ש. וכה"ג כתב הרמב"ם פי"ב מהל' מעשר ה"ב בדמאי דמוצאי שבת צריך לעשר אף על מה שאכל בשבת. ולכאורה תמוה מהא דאיתא בחולין (קל ב) מנין לבעה"ב שאכל פירותיו טבלין כו' שפטור מן התשלומין כו'. ולפרש"י שם (קלא) ד"ה ש"מ דקא משתרשי ליה ע"ש דמשמע דגם באוכל טבלין דינא הכי הוה א"ש. אבל לפי התוס' שם וכן הרמב"ם שהעתיק הברייתא הנ"ל בלשונה דמוכח דאזיל בשיטתייהו ודאי קשה. וביותר קשה פסקו בדמאי שהבאתי דהתם לא שייך גזל השבט דהמע"ה. ובדמאי משמע בכ"ד דלא תקנו שיאכל ואחר כך יפריש כהלת ת"ל:

פרק ד מ"א במשנה או שלח כו' וא"ל כו' בטל הוא כו'. מזה קצת ראיה לדעת בעה"ע שהביא הר"ן בפ"ק דפסחים שיוכל לבטל חמצו ע"י שליח: שם אם משהגיע גט לידה שוב א"י לבטלו. בהרע"ב אי א"ל ה"ז גיטך מעכשיו ולזמן פלוני כו' מכי מטא גיטא לידה לא מצי תו לבטולי כו'. תמוה דהתנן לקמן בפ"ז מ"ג מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ופי' שם בעצמו דמספקא לן אי תנאה הוי או חזרה הוי. ובקדושין (נט ב) מדמה לה הש"ס למעכשיו ולאחר ל"י. ומשמע דכ"פ כסתמא דמתניתין דלקמן וסוא כרב שם בקדושין וכ"פ הרי"ף והרא"ש. וא"כ לספק תורה ודאי מצי לבטולי'. וכן לריו"ח שם כיון דלא נגמר הגט עד לאחר ל"י ודאי מצי לבטולי'. ולפי' לשמואל דתנאה הוי לפרש"י שם דהיינו אם לא יחזור בו עד זמן פלוני הרי חזר בו כיון שבטלו. ואין קיום לדבריו כי אם לשמואל וכפי' הרמב"ן שהביא הר"ן שם דא"י לחזור דהכוונה אינה רק אם יחיה עד ל"י ע"ש. ועוד כשמואל ודאי לית הלכתא אלא כרב או כריו"ח ע"ש בהרא"ש ור"ן. שוב ראיתי שהרע"ב לקח דברים אלו ממקור נאמן מפי' הרמב"ם אלא דשם שלשון בסגנון טוב והרע"ב במחכ"ת ל"ד: מ"ג ברע"ב ד"ה העדים חותמין כו' התרוייהו קאי ורש"י פי' אכולהו קאי. ואינו מדוייק לפמש"כ בכ"מ מהתוספות בכתובות (ח) דלשון כל אינו נופל על פחות משלשה: מ"ה במשנה תקנתם את רבו. לכאורה אף הרב מפסיד ולדות כיון שאינו יכול להשיאו שפחה. ועי' חגיגה (ב ע"ב) תד"ה תקנתם גי' הר"מ. וי"ל דעבד אחד יכול לישא כמה שפחות ואם יש לו עבד כנעני אחר אינו מפסיד כלום. ודוקא קאמינא עבד כנעני דאילו עבד עברי אף שמותר בשפחה כנענית לא הותרה לו אלא אחת כמבואר ברמב"ם פ"ג מהלכות עבדים הלכה ה'. והכ"מ לא הראנו מקורו. וי"ל דאזיל לשיטתיה בפי"ז מהל' איסורי ביאה הל"ג דאסור לכה"ג לישא שתי נשים משום שנאמר אשה אחת ולא ב'. וה"נ כתיב אם אדוניו יתן לו אשה אחת ולא ב' ואע"ג דהכ"מ כתב שם משום דאשה דקרא יתירה היא.

פ"ג

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פ"ע י"ל דפ"שה (דכתיב בתריה פ"שה וילדיה) יתירה דס"ל למיכתב היא וילדיה: **שם** בא הורין א"ח שכבר תניו עבד. בפסחים שם הגי' שעדיין תניו עבד: **מ"ז** במשנה רמ"א כו' וסא"ל תקירת חכם יתיר. י"ל הטעם דא"י לקלקלה ולומר שלא ידע שיוכל להפר דזיל קרי בי רב הוא ולא ה"ל למסר ולגרשה ולכן אין סתירה מהא דתנן בנדרים (פו ב) א"י שיש מפירין יפר. אבל התרת חכם אינו מפורש בקרא כדתנן היתר נדרים פורחים באויר כו' (חגיגה י). והתוי"ע כתב דיאמרו לו שיכול להפר ושוב לא יוכל לקלקלה. וצ"ל דבצריך ה"ח לא מהני מה שיאמרו לו, כיון דהיא אינה רוצה עתה ללכת לחכם להתירה. אבל קשה דא"כ מ"ט דר"א דמש"כ בדבור הסמוך דס"ל כו' דיכול לומר א"י שזה נדר. תמוה, א'. יאמרו לו שזה נדר ושיכול להפר. ב'. הרי מגרשה מפני שנדרה וע"כ יודע שזה נדר: **שם** ברע"ב ד"ה ר"י כו' עברה מישראל כו'. והוא מפי' הרמב"ם. וכ"ע ההו"ח וקשה כו' ורל"ס אפי' ג' והכי קי"ל ביו"ד ס'. ול"ד דהתם פסקו בע"ד רבים ובזה אפי' ר"י מודה כדקי"ל רבים ג' רק להודר ברבים דילפינן מן כי נשבעו להם נשיאי העדה ס"ל עשרה משום דאין עדה פחותה מעשרה. וכן פרש"י לעיל (לה ב) וע"ש מש"כ. והכי התוי' ר"ל בתחלת דבעד"ר הגי אפי' בשנים ועי' לקמן פ"ה מ"ה בתוי"ע ד"ה לרבים: **מ"ח** במשנה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך. יבמות (סה). התוי"ע (בסד"ה ותכ"א) כתב דלחכמים דאמרי יחזיר וזה גט מעליא ולפי' אינה איילונית א"י לומר לה שתיקותיך כו'. ולכאורה תימה דהא נר"י דס"ל דלא יחזיר הוה השתא גומר ומגרש כדפי' הרע"ב במשנה דלעיל ואפ"ה ליתן כתובה אמרי' דלא גירש א"כ גם לחכמים כן. ויש לחלק קצת. אבל בהוס' שם ד"ה אי משמע דאף לרבנן כן:

פרק ו מ"ב במשנה וכל שא"י לשמור את גיטה א"י להתגרש. לפר"ת יל"פ דס"ק דבקטנה כו אפי' רבנן מודו דא"י להתגרש ע"י עצמה: **מ"ד** בתוי"ע ד"ה ר"א אוסר מיד ס' ונרפ"ת כו'. ע"ש בשנ"א והראה איך שהתוי"ע שם וכאן העתיק הירושלמי בשבוש: **מ"ה** בתוי"ע ד"ה רשב"א אף המסוכן כו' תולה כו'. ומתלה כו' וקשה כו'. ובירושלמי הביאו הרא"ש איתא תני אף החולה וכ"מ ממשנה דלקמן הבריא שאמר כו' משמע דוקא בריא:

[בא"ד והוא אדם שקפץ כו' ובמשנה ה' כו'. נ"ב כ"ה מפורש בירושלמי כאן ונפקא פ"ג תולה כדרך הארץ מסוכן כל שקפץ עליו החולי ע"כ ותידוש על התוי"ע שלא העיר כן מהירושלמי שהוא בעצמו הביאו בסוף הדיבור. ואח"ז ראיתי שהרא"ש והמ"מ הביאו ג"כ את הירושלמי. מהגרמ"ס]:

מ"ו במשנה כל השומע את קולו יכתוב גט כו'. נראה דלא דתנן לקמן אמר לעשרה כו' כולכם כתובו כו' וכולם חותמין. הכא מגי בתרי אף דאמר כל דר"ל שנים מכל השומעים עי' סנהדרין (פא) אלא באחת מכל אלה כו' וכולכם שאני שהיו כולם נפניו וידעי להו: **שם** במשנה הבריא כו' רצה לשחק בה. בתוי"ע אות ע"א כתקשה בזה ע"ש. ול"נ דכא עמר דהע"פ שנסע תיכף לדרך רחוקה (שלא בדרך מדבר) ונשתהה שם (עי' ב"ש סי' קמ"א ס"ק כג) וסד"א דודאי כוון שיתנו לה ג"כ קמ"ל דאמרי' רצה לשחק בה: **מ"ז** במשנה אמר לשלשה תנו כו' מפני שעשאן ב"ד. ק"ל דלמא כוונתו לשנים מהם כדלקמן באמר לעשרה כו' ושנים חותמין:

פרק ז מ"ג במשנה זה גיטך וכו' מחולי זה. במשניות הגי' אם מתי מחולי זה אבל מפרש"י והרע"ב מוכח דל"ג אם מתי וכ"ה בגי' הרי"ף והרא"ש. אבן הרמב"ם גריס להו ולא יפה עשה התוי"ע שהעתיקו ולא העיר כלום: **שם** זה גיטך לאחר מיתה לא"כ. אף דזה אתי במכש"כ דאם מתי נקיט לה משום סיפא באם אמר מהיום יש חילוק ביניהם. והתוי"ע נדחק בזה ועי' בדבריו רפ"ב דנדרים: **מ"ז** במשנה הגיע לאנטיפרס במשניות הגי' לאנטיפטרס. וכן מכר ביומא (סע) ובנדה (סב):

פרק ח מ"ב בתוי"ע ד"ה מתאם ע"מ כו' והב"י הקשה עוד בשם הרשב"א כו'. א"כ שניהם יכולים לשומרו היינו שב"א יוכל לשומרו לבדו ואה"כ אמאי אינה מגורשת ע"ש. ולכאורה כיון שהשמירה עושה רשות כמ"ש לעיל מינה בשם הר"ן הוה כרשות שניהם וכמו לאוקימתא דרב כשבניסם עומדים בד"א של הגט אם היה אפשר לנמנם: **מ"ג** בתוי"ע ד"ה קרוב ללוה כו' אלא גמי דידן לא תש להקשות גם זו הקושיא דמסיפא ע"ש. ומצאתי כה"ג בקדושין (כה) על שפתיו פשיטא והיה יכול להקשות טפי אמאי פליגי חכמים. אבל נפלא שהעלים עין מדברי התוס'. ופשוט שהרמב"ם והטור שהביא תלוי בשיטת התוס'. שוב מצאתי כן בב"ח ודרישה. והש"ך שם רמז עליהם. ובפיה"מ להרמב"ם כתב אבל כו' ותפטר ה"ה אינו פטור והוא תמוה דלכס"פ בקרוב למלוה פטור לכ"ע. וכבר תמה עליו הלח"מ:

פרק ט מ"ב בתוי"ע אות ל"ה ד"ב ולכל מי כו' ומלשון רש"י כו' לא הוי שיור כר. ולי נ"ע בזה דעי' בשו"ע יו"ד סי' ר"ן סל"ה באמר יורדי הים לאחר ל"י עלי מי שהוא בשעת הנדר מיורדי הים אסור בו ור"ל אפי' נעשה מיושבי יבשה קודם חלות הנדר עי' ב"י שם בשם הירושלמי. וכש"כ דאם בשעת חלות הנדר היה מיורדי הים אף שבמשך זמן הנדר נעשה מיושבי היבשה אסור בו. וזה לכ"ע אפי' לר"ש עי' בירושלמי. וא"כ נראה דה"ה מן הקטנים אסור בהם אף בנתגדלו אח"כ (וק"ק מ"ש מנודר מן הענבים דמותר ביין בפ"ו דנדרים מ"ג ויש לחלק). ולכן בנידון שלפנינו נמי אפי' לאחר שנתגדלו ג"כ בכלל לשונו. ועמש"כ שם (סג ב) בס"ד: **מ"ה** בתוי"ע אות ק"ב ד"ה הוי"ע וכו' מוקדם. וק"ל דהא מוכח מתוכו דהוא מוקדם ע"ש. ול"נ כיון דמאוחר כשר כמש"כ התוס' לעיל (פ) בד"ה כי. א"כ ליכא הוכחה דיהלו דאחרונים אחרום: **מ"ו** במשנה ב' גיטין כו' ושנים עדים יוונים כו' את שהעדים הראשונים כו'. עי' פי' הרע"ב והוא לקוח מפי' הרמב"ם (ובציור שבו ט"ס דצ"ל בן אחת היתני כדאיתא בגמרא וכמו שבאר בעצמו. ובלשון רומי הוא שם לנכון [filis] תחת השמאלי ועמש"כ בסמוך. וכן ט"ס בו בג' הענינים שהעד חותם בם שבאר עי' במשנה דלקמן ובתוס' בסוגיין). והרע"ב הסבירו ביותר. ונראה דמש"כ שהאחרונים הפכו כתבם כו' היינו בסדר התיבות כגון אם היוונים אחרונים. כתבו גם המה התיבות מימין לשמאל אבל האותיות שבתיבה גופה ע"כ כתבו כדרכן משמאל לימין. דא"ת דגם האותיות כתבו גודלית כגון [bocaj] א"כ מוכח דודאי כתבו גודלים משמאל (וזהו שאמר התוי"ע שלא הבין) וכן אם העברים אחרונים חיישינן שהפכו כתיבת התיבות משמאל לימין אבל האותיות מתיבה גופה כתבו כסדרן מימין לשמאל וכל"ל. כגון אם הוא ראובן בן יעקב כתב כזה יעקב בן ראובן. והרמב"ם בחבורו השמיט דין זה. וכתב הה"מ לפי שכבר נשתקע כתב היווני כו'. ותמוה כיון דכל הלשונות כשרות בגט ובעדיו וא"כ מה לנו שנשתקע ונשתכח. ול"ד למש"כ בכלי תפילין דהתם. לשון יווני הברור דוקא. והב"י סי' ק"ל כתב טעם השמטתו מפני שאינו מצוי לכתוב בדרך הזה גם ז"א לפי דרכו ז"ל בחבורו: ודע דק"ל במש"כ הרע"ב דאם היוונים חתומים למעלה השמאלי כשר. דמשמע אפי' הגיטין עצמן כתובין עברית (ועי' ד' פ"ז ע"ב בתד"ה דהא) אמאי לא חיישינן דהיוונים הפכו כתבם לסדר כתיבת הגט. וכן יקשה הא דמשמע ממתניתין דאם העברים ראשונים הימני כשר אף דהגיטין כתובים בלשון יווני ניחוש דלמא גודלים חתמו ככתיבת הגט (ובדוחק י"ל דדוקא בעדים חיישינן להתדמות אחרונים לראשונים מפני שאין חותמין אלא זה בפני זה) ולפעד"נ דהמשנה דקדקה בלשונה לומר נקראין עמו דר"ל דנקראין בשוה עם הגט (כמו לשון עמו דבמשנה דלקמן) והיינו אם הגט כתוב עברית אינו כשר אלא אם העדים הראשונים עברים דנקראין בשוה מימין לשמאל. ולאפוקי אם הראשונים יוונים דאין נקראין עמו בשוה דשניהם פסולים אף השמאלי (ודלא כהרע"ב) וכן אם הגיטין כתובין יוונית והעדים הראשונים עברים שניהם פסולין אף הימני מטעם הנ"ל וכנון בעיני בעה"ס:

מ"י במשנה בש"א כו' דבר ערוה שנאמר כו'. לכאורה קשה דהא שם בפרשה כתיב ושנאה האיש האחרון כו' ורש"י פי' (דף צ' ב') אם שנאת שלח כר"ע. מוכח דשנאה משמע אפי' מחמת שמצא אחרת נאה הימנה (ונע"ק מהא דפסחים (קיג ב) דמוקי שם שונא דקרא דחזיא ביה דבר ערוה). ובקל י"ל כיון דכבר נמצא בה דבר ערוה באת בעלה הראשון לכן מותר השני לגרשה אפי' במצא אחרת כו'. והעיקר נ"ל דבבעל שני אפי' אל"ל הלמנות מותר אף לב"ש במצא אחרת כו'. ונ"ל עוד דהא דקאמר הש"ס לקמן הא בזוג שני פולל ב' ענינים בין שאלו הוא זוג שני אף שעדיין היא בתולה. ובין שאלה הוא זוג שני אף שהוא עדיין בחור. וזוג ראשון אינו כי אם בחור עם בתולה. ומה שאמרו שם כל המגרש אשתו ראשונה כו' כולל שניהם היינו שהיה ראשונה לו שהיה בחור. וגם היא ראשונה בבעולים ודאמרינן ביבמות מאי פרי' שהיה בבתולין ע"ש בכ"מ כינד. וא"ש מאי דכתיב בתריה דההוא קרא דפסוק דמצא. אשת נעוריך (פי' שלקחתה בימי נעוריך בעוד שהיית בחור) ואשת בריתך (היינו שלקחתה בעודה בתולה) כדאמרי' בסנהדרין (כב ב) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי:

מסכת קדושין

פרק א מ"א במשנה וקונה א"ע בחליצה כו'. היינו מחזקת לבדה קודם שזוקקת לו בביאה. ולא הוה כקונה א"ע דאשה דהוא אחר שנקנית לו בא' מהג"ד: **שם** בתוי"ע ד"ה בביאה כו'. ועי' בפי' הרע"ב כו' דדרים יבא עליה מ"מ ולא מויבמה. ול"נ דתרוייהו צריכי (וכ"מ מהתניא אידך דשם דנקיט לתרוייהו דרשי) דהוי אמינא דיש חילוק ביש לביאה בישן הוא דלא קנה ובהיא ישנה קנה (אף דלענין שוגג ומזיד כו' דילפינן מיבא עליה כשדי ניהו) וע"כ משום דרשה דויבמה הוא: **מ"ב** במשנה וקונה עצמו בשנים. עתוי"ע בד"ה וקונה שכ' דאפילו מוכר עצמו כוהיל ויוצא בשנים שקצב כו'. וזהו דוחק. ולמש"כ אלו"מ בפ"ב הל"ג מפרש"י והרמב"ם דבנמכר סתם יוצא בשש א"ש בפשיטות. ואולי דמכאן גופא הוא דדייקי להו. ובזה מיושב קצת קושית הרא"ה לקמן (טו ב) בהד"ה אמאי: **מ"ד** במשנה דר"מ ור' אלעזר. כצ"ל בלי"י והוא ר"א בן שמוע תבירו דר"מ אבל ר' אליעזר היה רבי דרבי' וע"מ מוגה בגליון הרי"ף בשם ד"ח. אך לפ"ז לא א"ש מש"כ התוס' בד"ה בשמה הכי אבל אכתי קשה כו' ואתה קתני ר' אליעזר כו'. וראיתי בר"ן שהעתיק שהיא דב"מ ג"כ אלעזר בלי"י והשתא גם דברי התוס' מיושבין. וספה"ד לי"ד בהביאו משניות בדרי אליעזר: **מ"ה** במשנה שיש להם אחריות וכו'. מה שהקשה בתוי"ע אות ט"ו מזה נר"ל בב"ק (יב) לפי' הרע"ב ע"ש. לדידי לק"מ כיון דכבר תני לעיל קנין עבדים בש"ע שנקנין בכסף כו'. ואדרבה לדידי ניחא טפי דכללו גם כאן לענין קנין משיכה דמהני בהו כדאמר שמואל לעיל (כב ב): **שם** בתוי"ע ד"ה בשטר כו' מוכר שדהו מפני רעתה כו'. עי' בזה לשון התו"ח. ול"ד דאדרבה שמואל סתמא קאמר במכר לא קנה. ורב סמונה י"ל דשמואל מודה בה ולר"א איכא לאוקמי מילתא דשמואל דאף מפני רעתה לא קנה: **מ"ו** במשנה וכל תטמא למתים. ופרש"י דכהנים וכ"מ להדיא בגמרא. והא דלא מפרשי לענין טומאה ברגל דישראל מוזהרין עליה כדאיתא בר"ה (טז ב) משום דהכיא אף בטומאת נבלות ומאי איריא דנקיט למתים ועי' בתוס' ש"א סי' פ"ו: **מ"ח** ברע"ב ד"ה חוץ מסוטה ומזירה שכן מניפות מנחתן כו' כ"כ רש"י. לכאורה אינו מדוייק דבנזיר אין תנופה במנחה. (ר"ל במנחת נסכיו של עולתו ושלמיו) רק בזרוע וכו' כדכתיב בקרא. אולם לשון המשנה משמע ג"כ דמנחת קאי נמי אנזירה. וי"ל דקורא מתנת לחלה ורקיק דטעונין תנופה בשם מנחה כמו דהתורה קראה לשתי הלחם בשם מנחה (בפ' פנחס) וכדאיתא במנחות (מו ב). וע"ש בתוס' ל"פ כל המנחות: **מ"ט** בתוי"ע ד"ה חוץ מן הערלה כו'. אבל מ"מ אינן מועלות אלא על מי שיש לו קרקע כו'. ול"נ שכוונו לגה דדרשינן בב"מ (פח) תבואת זרעך ולא לקוח וע"ש בתוס'. ולעד"נ י"ל לחלק משום דתנן ברפ"ב דחלה דפירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה ומשמע דהוא מה"ת ולכן גזרו בה טפי אטו דנכנסו לארץ ועמש"כ בחדושי להרמב"ם בפ"ח מהל' תרומות הל' כ"ב: **מ"י** במשנה כל שישנו כו' לא במשנה הוא חוטא. לכאורה זה מהאיש עם האמור בפ"ב דאבות מ"ב יפה ת"ת עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון:

פרק ב מ"א ברע"ב ד"ה האיש מקדש כו' שמוס בו יותר מבשלוחו כו'. בגמ' א"ד בהא איסורא נמי אית בה כדר"י א"ר כו'. לכאורה כיון דקי"ל הכי מדר"י א"כ עטמא דמתניתין דקתני בו הוא משום איסורא וכ"ה בפי' הרמב"ם. ואולי דר"ל אע"פ שמכירה מ"מ מצוה איכא ובדמוכח מבבא דהאשה מתקדשת כו' ועי' בתד"ה אי איתמר. אבל מ"מ לא ה"ל לסמיט דיכא דר"י א"ר. ופי' הרמב"ם בכאן מגומגם ע"ש: **שם** בתוי"ע ד"ה התקדשי לי כו' אבל בפ"ד מהל"ל כתב כו'. אמרי' רא"ה רבי דבריו של ר"ש בקידושין כו'. ואנכי המה דה"כ דיש סברא לחלק מ"ל לרבה לומר דמתניתין ר"ש דוקא דלמא אתיא ככ"ע דבקידושין מודו. ואין לדחוק ולומר דבאמת אין כוונת רבה דאתיא כוותיה דוקא אלא דר"ל דאתיא כסברת ר"ש שם. דהא לעיל מפקינן מתניתין מדר"י מדפליג עליה דר"ש שם בשבועה: **מ"ב** במשנה בדינר זה של כסף ונמצא של זהב כו' א"מ. ופי' הרע"ב דאיכא דניחא כו'. לכאורה ע"כ לא הוצרך הש"ס להאי טעמא לקמן אלא למיפרך לר"ש. אבל לרבנן בלא ה"ט נמי ניחא דס"ל דאפי' הטעה לשבח א"מ וכ"מ מפרש"י לקמן (מט ב) במשנה ובפי' הרמב"ם ועי' בב"ש סי' ל"ח ס"ק מ"ד ומ"ה: **מ"ג** במשנה בן עיר ונמצא בן כרך כו'. י"ל מדהתחיל בבבא שאח"ז בעל מנת ולא סמך על סע"מ שהזכיר בתחלת המשנה. דבן עיר וצ"כ אין המכוון בהם שדר עתה בעיר או בכרך כדמשמע מפרש"י. אלא שהכוון בהם שנתגדל בעיר או בכרך וידוע בנסיון שאפרש שביניהם בטבעם ובד"א. ולפי שהוא שינוי שבגופו לכן כללו בסדר אחד עם הקודמים שכולן הם בגופן. ובבבא דלאחריו ששונה בה דברים שחוץ לגופו התחילה בע"מ כפ"ע: **מ"ד** בתוי"ע ד"ה איני מקודשת כו' ותנן נמי גבי גיטין כו' וכריכה כו' והשתא א"ש כו' ולא תני כו' האשה כו'. ול"נ דבלא"ה נמי א"ש דל"ת לה דמ"ל לכפול תנא לאשמעינן בדידי' ובדידה והתם איצטריך משום דפליג ר"א. אך מליט לעיל דכפל תנא לאשמעינן וכן היא שטעתו: **מ"ה** במשנה שכל המומין ספוסלין כו'. מהרש"ל הגיה בל ועי' הגרי"פ. ואפשר לומר שהש"ן כאן במקום ו' כמו באסר כירה כו' ברים בילה: **מ"ז** בתוי"ע ד"ה אין מקודשת כו' וכתבו התוס' כו' ואתות אשה נ"ל כו' דחייבי כריתות היא. הלשון תמוה דשם מפקין דאחות אשה ממעיינן מן והיתה לאיש אחר ושאר ח"כ ילפינן מינה בהיקשא דר' יונה. ואולי כוונתם ליישב מדוע לא נמעט מהיש אחר חייבי לאוין דכתיב בהו ג"כ לא יקחו על לכתחלה לזה אמרו דח"כ היא לכן מסתבר יותר למעט אותה. ודברי התוי"ע בזה מגומגמין. גם מה שהביא מפרש"י דשם דעולא א"כ מאחות אשה ילפינן דכתיבא בה לא תקח לא הקדשה. שגם בגולה בשתכ"ת דרש"י קאי שם על לכתחלה. ודיעבד נ"ל מאיש אחר כמש"כ. ודברי התו"ח בזה תמוהים: **מ"ח** ברע"ב ד"ה המקדש בחלקו. שחלק עם אחיו הכהנים. וכ"כ רש"י. אף דמשמע מפירושו בגמרא (נ"ב ב') ד"ה כי קא זכו דגם הבעלים אם קדשו בחלקם א"מ. מ"מ לשון בחלקו משמע טפי דקאי על הכהן כמש"כ התוס' בב"ק (יג ב) ד"ה ומחיים. ועוד קדשי קדשים איך אלא בכהן: **שם** בתוי"ע ד"ה ר"א כו' ופליגי אמוראי כו' וריב"ל

ורי"ח איפכא כו'. עי' פרש"י ד"ה רי"ח ור"ל דלהכי מספקא ליה. וא"כ לענין פירושא דמתניתין לא שבקינן מאי דפסיקא ליה לר' ירמיה משום ספיקא דר' יעקב כמש"כ הפוסקים בכ"ד:

פרק ג [מ"א בתוס' רע"א אות ל"ב על שהוי"ט ד"ה מקודשת כו' מזה דייק הרמב"ן כו'. ל"ב שלא בדיוק כי הלשון „מזה דייק הרמב"ן" עי' בחידושי הרמב"ן שלא הזכיר כלל את הרמב"ם בזה. רק הרשב"א והר"ן והמ"מ כתבו שגם דעת הרמב"ם כן. ועי' בבדק יהושע. שכתב דאדרבא מלי הרמב"ם נראה קצת שסובר כהרא"ש והרשב"א ע"ש שכתב וז"ל וכ"ת דכתב הרמב"ם „לעולם" כדאמר בגמ' אמר רב מקודשת לשני לעולם וסד"א דאהך בבא קאי רב. הא אותביה ליה בגמ' וקא מסיק תלמודא דהא דרב לעולם דקאמר קאי אתנוקה דמעכשיו ולאחר ל' יום עכ"ל ובמח"כ שלא בדקדוק כתב כן עי' בללפם ואסר"י ובר"ן: **שם** וכר"ן סביא דהרשב"א הולך כו' ל"ב וכן הרא"ש: **שם** חוזר גמורה עכ"ל. ל"ב ראיתי בחידושי מהרי"ט שכתב מדנפשיה (על דברי הרא"ש) וז"ל ולי לא מכרעא מילתא דחוזר בה לגמרי לית לן בה. ותהיא דאמרם ב"ה אין אחר תרומה כלום. אבל קבלת קדושין אלו אינם סותרים הקדושין ראשונים דע"ד חכמים נתקדשה דאי משכתי קדושין ראשונים רווחא הדרי ותיילי. הא למה זה דומה לנותן רשות לשלוחו לקדש או לגרש וחזר ועשה שליח אחר דלא אמרינן בטל את הראשון עכ"ל וחדוש שלא הביא כלל את דברי הר"ן. אח"ז ראיתי שהמסרש"ט בחי' על הרי"ף האריך בזה הרבה והביא ג"כ להר"ן. מהגרמ"ש]: **מ"ד** במשנה רתנג"א כו' שאפי' בהכ"נ לא ינהגו. עפרש"י ותוס' ובסוגית הגמרא ובתוס'. ולכאורה קשה דהכא משמע דאי לא פפלי' ס"א דיוקנסו ולא יעלו כלל ואף שילכו ויסייעו בכיבוד אכ"נ כשאר שבטים ובגלעד כבר שייעו כאחד מהם. ולקמן בגמרא אמרינן אליביה סא"ת כו' לא תיעיב לא אגרא ולא דינא וכן גבי אם במוקותי כו' וגבי אם אתבו זשמעתם. וי"ל דהכא ודהתם ר"ל דלא הוה ידעינן המגוון איך הוא אם ר"ל לא אגרא ולא דינא. או אפי' דינא: **מ"ן** במשנה דבר עליה לשלשון כו' מקודשת. וכי התוי"ט ד"ה דבר מסיים הרמב"ם והניחה הבלשון ולא הבעה והייתו כהתוספתא כו' דתני אם דבר כו' כדלקהמדבריס פו'. ותיתה דאדרבה מהתוספתא משמע דאם רק דבר כדלך המדברים אע"פ שלא נעתר לדבריו ולא מלא בקשתו מקודשת. ועיינתי ברמב"ם שם וראיתי שלא כתב כן אלא במקדש בשכר שידבר כו' דאינה מקודשת. ואח"ש שפיר נקט כן לרבותא: **מ"ן** בטור"ע אות ל"ו הקשה על הרשב"א שמביא הר"ן דתיפוק ליה דבוה ע"א בהכחשה. ול"נ דאתי לאפוקי מדעת הרמב"ם הובאה בשו"ע סי' י"ז סל"ז בעד אומר מת וע"א אומר לא מת ונאו בכ"א דאם נשאת לאותו עד שאמר מת ל"ת. אך שם התנה שהיא אומרת ברי לי שמת והכא היא א"י למי קדשה אביה. ועי"ל דכוונת הרשב"א דאם אותו שאמר אני קדשתיה כנסה בעצמו בלא הסרת ב"ד אפי' קודם שבא השני תלא ולאפוקי מדעת הר"ן בתשו' הובאה שם סל"ט: **מ"ח** ברע"ב ד"ה אין הבוגרות כו' אמרינן לא שביק איהם כו'. נראה דלפ"ז כמ"כ קטנות דאינן בכלל דהא בהו איסורא נמי איכא (לעיל רפ"ב) ודנקיט לעיל קטנה לאו דוקא אלא הכוונה על נערה וכלפי אתותה הבוגרת ק"ל קטנה וכה"ג מלינו טובא. ולפ"ז ל"ד הרע"ב במש"כ אח"כ אבל הקטנות והנערות כולן צריכות גט. הוסיף נערות על לשון הגמרא וגרע אמנם לפ"ז יש לדקדק טובא בדינא דבי' כתי בנות אם נאמר דגם שם אין הבוגרות והקטנות בכלל הספק עי' בתוי"ט מ"ט ד"ה משתי נשים וכו' בהעתקת לשון הב"י לא משכחת לה ב' בנות מאשה אחת שאינן נערות דהרי משך ימי נערות אינן אלא ו' הדשים ואינן כדי עיבור. אם לא בתאומים או דהגדולה איהרה בשבאת סימניה. או דגם לנערה לא הודיע מהקדושין שהתרלה וא"כ ממ"נ עביד איסורא וא"ש גם דברי הרע"ב: **מ"ט** בתוי"ט ד"ה ואמר. ולשון הרמב"ם כו' ובשעת הקדושין כו' וא"כ שנתכוון כו'. הרמב"ם ודאי לא נתכוון למידק אבל אם פירש כו' כיון שספק כר"י דאין אסורה אלא גדולה שבגדולות ואין כהן ספק. ופשוט דגם הר"ן לא נתכוון רק כיון דפסקינן כאביי בקדושין שא"מ גביאה דהוו קדושין לכן פי' דאפי' בכה"ג ר"מ ס"ל דכולן אסורות ול"ת דוקא כשהוכרו ולבסוף נתערבו כדמוקמינן לעיל אליבא דרבא: **מי"ב** במשנה הולד הולך אחר הפגום ואיזה זו זו אלמנה לכ"ג כו'. לכאורה קשה הלא גרושה וחלוצה מותרות בתרומה ואלמנה מותרת אף להנשא לכה"ד. והולד הוא חלל ואסור בתרומה ואם היא בת פסולה לכה"ד וא"כ הוא פגום יותר מהן. וי"ל הרי גם הן נעשות חללות עכשיו כדלקמן (עז):

פרק ד **מ"א** במשנה כתיני. וכי התוי"ט ד"ה נתיני לא אמר בגמ' מנלן כו'. ול"נ דהגמרא סמיך על הא דמייתי על כהני כו' קרא דויבנו הכהנים כו' והנתינים כו': [**שם** בתוי"ט ד"ה לויי כו' אין הירונס עולה כו' נ"ב כבר העירו ע"ז התוס' ביבמות (פו סע"ב) ד"ה ומבני לוי לא מלאתי שם וז"ל ואפילו למ"ד עיקר שירה בפה מ"מ הקפיד משום דאיכא נמי מצוה בכלים עכ"ל וזהו שדמסיק התוי"ט ומיהו אסבר כו'. מהגרמ"ש]: **מ"ח** ברע"ב ד"ה האומר כו' דקרוב הוא אצלו כ"כ רש"י. עי' בר"ן. ובגמרא ד"ה לא מיבעיא פי' בשלמו דלא מיפסל אלא בעדות גמורה. והא דלא פי' שם משום קורבה. דהלא אומר שאינו בנו. אבל מ"מ כ"ה תורגו דנחשב כקרובים בפ' ז"ב: **שם** בתוי"ט רי"א נאמנים כו' ומ"ש הר"ב ואין האם נאמנת כו'. וכי התוי"ט דאם נאמין לה א"כ תהא נפסלת משום זונה ואין אדם נפסל ע"י עצמו ע"ש. ואין זה מספיק דאם היתה זונה כבר מא"ל. ועוד דגם על עצמה נאמנת דשויתה אנפשה חתיכה דאיסורא עי' יבמות (מז) חד"ש נאמן. ועי' שלהי נדרים גבי האומרת טמאה אני לך וכר"ן שם:

שושנים מסכת גיטין לדוד

פרק ד **מ"ה** תוי"ט ד"ה והכ"א וכו' וק' דאמאי וכו'. בהורמנותא דמר אמינא דאין כאן שני פירושים דא"כ פו"ל להר"ב למימר ואית דמפרשי מאן חכמים וכו' אלא כוונת הר"ב במ"ש דלא חיישי' לקלקולה כמ"ש רש"י בש"ס והכא בדלא כפליה וכו' דהשתא הוי גט אפי' אינה איילונית ולא מלי לקלקלה והר"ב נמי ה"ק דלא חיישי' בהא לקלקולא וכמו שסיים הטעם עם מ"ש בש"ס דר"מ היא וכו' וגם הרמב"ם כתב בפי' כל זמן שלא א"ל וכו' לא חיישי' לקלקולא א"כ גם לי הר"ב יש ליישב כן. ומ"ש עוד התי"ט והואיל והר"ב מפ' בכאן גם פי' זה שבש"ס וכו' הו"ל לפי דלפי זה הלשון מתני' דלעיל כדאמר וכפליה וכן מסיים הרא"ש וריטא וכו' ר"ל דהו"ל להר"ב לפי בדר"מ דמתני' דלעיל בדכפלי' וכדמסיים הרא"ש וריטא כלומר מהני' דלעיל ר"ל דאע"ג דמשנה אחריתי היא קרי ליה ריטא ולא ידעתי היכן מנא הב"ד בדברי התי"ט שסבין דהרא"ש ר"ל ריטא דמתני' דלעיל עד שכתב עליו דאין זו כוונת הרא"ש לומר דריטא דסתן רמ"א וכו' בדכפליה להנהיה וכמ"ש ההו' ע"כ ובהכס טרח שוו עלמה כוונת התי"ט ופשוט: **האמנם** לעיקר קו' התי"ט על הר"ב אמאי לא פירש לעיל בדכפליה נלע"ד דלעיל לא שייך לומר בדכפליה דהא מאי דהיים ר"ג לקלקולא התם היינו שלא יאמר אילו הייתי יודע שהכם יכול להתירו לא הייתי מגרש א"כ לא דמי להכא דכמדומה לו שיש לה סימני איילונית ולפי' מטיל הנאי ושייך לומר הוי יודעת שמשום איילונית אני מוציאך ואם אין את איילונית לא יהא גט וממילא כשתמצא שאינה איילונית אתי לקלקלה והכא ודאי צריך לכפול אבל התם היכי שייך לומר ואם יתירך חכם אינו גט הרי כל עלמו אינו מקלקלה אלא מפני שאומר לא הייתי יודע שהכם יכול להתיר. מה שאמר ואם אין עליך נדר לא יהא גט הא הוא יודע דודאי נדרה א"כ התם לא שייך תנאי אלא גילוי מלתא בעלמא קאמר לה דמשום נדר דוקא הוא שמגרשה וממילא כי התירו הכם אתי לקלקלה והשתא אדרבא לכאורה יש מקום להק' על התו' והרא"ש שפירשו התם דכפליה היכי שייך התם כפל אלא דלק"מ שהם ז"ל לשיטתייהו אזלי דמפרשי הכא דכפליה למלתיה ולא לתנאיה וכמ"ש התי"ט לקמן ולדידהו שפיר שייכי כלהו בהדא מהתא וכמ"ש הטור בסי' י' וז"ל ודוקא שא"ל משום ש"ר או משום איילונית או נדרנית אני מוציאך וכפל דבריו לומר אלמלא הש"ר או איילונית או הנדר לא הייתי מוציאך ע"כ ולפי"ז בודאי יפה כתבו לשיטתם דלעיל נמי בדכפליה ומ"מ דא תהא למיקם בגם דברי הר"ב נכונים דכיון דלשיטתו שהיא שיטת רש"י ז"ל לא שייך לעיל כפל כמ' אית לן למימר דהתם לאו תנאי מיקרי ולא צריך לכפול אלא מלתא בעלמא הריני מגרשך משום נדר דוקא וגילוי דעתא מהני כתנאי גמור. ישוב ראיתי להרשב"א ז"ל בחדושיו דרצה לפרש כן אדתניא לעיל מנלא גט בטל ובניה ממזרים דטעמא דאע"ג דלאו תנאי גמור הוא מ"מ גילוי דעתא איכא וכל גילוי הדעת כתנאי גמור וכאותה שאמרו בפ' האומר בקדושין בההוא דזבין ארעא אדעתא למיסק לא"י וכדאמרינן כמי דזבין ולא אצטריכו ליה זוזי וכ"כ ג"כ התוס' בקיצור וכל זה סייעתא לפירושין על רש"י והר"ב ז"ל. ואע"ג דהרשב"א סיים על זה וכן התו' ולא היא דהא אמרי' לקמן מאן חכמים ר"מ דאמר בעי תנאי כפול והכא במאי עסקי' בדלא כפליה לתנאיה ואי משום גילוי הדעת הא אתית לה לא שייך תנאי כפול ביה עכ"ל הא נמי ליק לפי דרכו של רש"י דהכא שייך תנאי כר"ל שאני אעפ"י שהוא רואה בה סימני איילונית אפ' שאינה איילונית ובמ"ש רש"י ואם את איילונית וכו' וכיון דשייך ביה לי תנאי צריך למיכפליה לר"מ מש"כ לעיל שאוה דבר הידוע לו שנדרה ולכך אין שם תנאי אלא גילוי דעתא: ולעניין מה שהק' עוד התי"ט על לשון רש"י והר"ב שכתבו ואם אין את איילונית לא יהא גט דא"כ הטיל באומר מגט עלמו וכו' ובמתניתין דלעיל דכפליה כי לא נתקיים התנאי והגט בטל מה הועילו חכמים בתקנתם אף היא לא תברא. דא"כ דלעיל היה הגט בטל ממש וכפשטא דברייתא' נמלא גט בטל ובניה ממזרים ולאו משום דכפליה דהתם ליכא תנאי כלל אלא גילוי דעתא כדאמרן וא"כ מה הועילו חכמים בתקנת' הועילו והועילו כמ"ש רש"י והר"ב לעיל שאומרים לו הוי יודע שאין אתה מחזירה עולמית כו' אפילו ימלא כלעו שקר או הנדר יותר והיא לא תהיה פרוצה לפ"ה אינך מחזירה וא"כ כי מגרשה הרי ביטל גילוי דעתו דמעיקר' ומודה דגומר ומגרשה גרושין גמורים דאל"כ הו"ל להמתין והו ליכא קלקולא בגט וה"נ במתניתין דהכא לר"י דלא בעי תנאי כפול הש"נ דהתנאי היה מטיל בגט עלמו כי א"ל משום איילונית ולאו משום גילוי מלתא כדלעיל אלא משום תנאי דהכא שהדבר ספק אע"ג דאית לה סימנין שייך לשון תנאי והיה גט בטל וכו' ולכך תקנו חכמים שצריכים לומר לו הוי יודע שאין אתה מחזיר עולמית כדלעיל ואפי' יברר שאינה איילונית וא"כ פשיטא דגמר ומגרש בלא שום תנאי דאל"כ הו"ל להמתין ההרי שהוזהרנו בו כדלעיל. ור"מ ס"ל שא"ל לזה אלא היכא דכפליה לתנאיה דאל"כ אין כאן תנאי כלל ומעשה הגט קיים ומלא פירש"י והר"ב מבורר ומרווח עפי משיטת התו' ז"ל דלדידהו צריך לבוא לכמה דוחקים חדא שצריך לפ' מאי דאיתמר בש"ס נמלא גט בטל ובניה ממזרים דלאו דוקא אלא לעז בעלמא וזה דוחק גדול ולרש"י והר"ב מתפרש כפשוטו. וממולא דבר אתה תשמע שמ"ש התי"ט במשנה דלעיל בד"ה לא יחזיר וכו' על מ"ש הר"ב ונמלא גט בטל וכו' דלאו דוקא אלא לעז וכו' אחר שמחילה היא כן לרש"י והר"ב אלא דוקא כפשטיה ועוד להתוס' ק' דהו"ל לש"ס במתני' דלעיל דקדמה לסך לפרש בדר"מ דהיינו דוקא בדכפל והו צריך לידחק ולפי' מ"ש רבא הכא בש"ס בדלא כפליה לתנאיה דלאו דוקא אלא כלומר למילתיה ולשיטת רש"י ז"ל כל זה ניחא. אבל הרמב"ם ז"ל נסתרה דרכו מעיני דהכא פי' לפי כל זמן שלא א"ל הריני מגרשך מפני שאת איילונית והילו לא היית איילונית לא הייתי מגרשך לא חיישי' לקלקולא ע"כ וזה כפי' הטור וכדלעיל ושלא כדברי רש"י וא"כ ק' אמאי לא הלריך בדר"מ דלעיל נמי תנאי כפול שיאמר לה והילו לא היית נדרנית לא הייתי מגרשך וגם הוא ז"ל משמע דמפ' גט בטל וכו' כפשוטו וכדברי רש"י ומה גם בענין פסק ההלכה נמי כמ"ש התי"ט ק"ט ואף דבריו שבחבו' עם כל מ"ש עליהם מרן בכסי' הכ"ל עדיין לא באו לכלל ישוב. מיהו למה שהקשינו למה פי' ברי"י בפא י"ל דס"ל דכיון דהו"מ רבי להבלים מלתיה דר"י וא"כ לפ' דברי חכמים והוא לא כן עשה אלא הפסיק בדברי חכמים וא"כ חזר והגא דין נשאה לאחר אר"י ועו' הכא נמי פליגא הרבנן ש"מ דבכוונה עשה כן ר' לבנות כן דהו"ל כסתם ואחר כך מחלוקת דאין הלכה כסתם והדרי' לכללין ר"מ ור"י הלכה כר"י דבכל גוונא חיישי' לקלקולא. ומה ששנה ר' לסברת ר"מ בלשון הכמים הוא משום דידע דאיכא תנא ששונה דברי ר"מ בלשון חכמים וכיון לומר אם תמלא כך דע דלותם חכמים בר פלוגתיה דר"י שהוא ר"מ ובזה מדוייק לי הרמב"ם בפי' שתחלה פי' מלתא דחכמים ואח"כ כתב והלכה כר"י להודיע הטעם שהוא משום שחזר ושנה ר' לדר"י. ועי"ל דהרמב"ם ז"ל לשיטתיה אזיל דפוסק דכל האומר על מנת א"ל תנאי כפול ומפרש בפ"ג דקדושין דר"מ בע"מ נמי פליג אכלהו סתמי דהתם דסבירא להו דהיכא דאמר ע"מ א"צ לתנאי כפול ולית הלכתא כר"מ בהא והשתא י"ל דהרמב"ם ז"ל דייק מאי דוחקיה דרבא בש"ס לאוקמי דחכמים היינו ר"מ ליתא דחכמים תמה נינהו והיינו תנאי דהתם דשאני הכא דכיון דלא אמר ע"מ מודו רבנן דבעי תנאי כפול ה"ו דרבא בעי לאוקמא ביחידאה ור"ל ר"מ היא ואין הלי כמותו אבל קושיו' אחרות במקומן עומדות וצ"ע: